

Møte tirsdag den 19. januar 2016 kl. 10

President: Marit Nybakk

Dagsorden (nr. 39)

1. Innstilling fra Stortingets presidentskap vedrørende granskingskomisjon for brannen på Scandinavian Star (Innst. 143 S (2015–2016))
2. Innstilling fra Stortingets presidentskap om lov om granskingskomisjon for brannen på Scandinavian Star (Innst. 144 L (2015–2016))
3. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om globalisering og handel. Muligheter og utfordringer for Norge i handelspolitikken (Innst. 101 S (2015–2016), jf. Meld. St. 29 (2014–2015))
4. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om norske interesser og politikk i Antarktis (Innst. 98 S (2015–2016), jf. Meld. St. 32 (2014–2015))
5. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om norske interesser og politikk for Bouvetøya (Innst. 103 S (2015–2016), jf. Meld. St. 33 (2014–2015))
6. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Norges deltaking i den 69. ordinære generalforsamlinga i Dei sameinte nasjonane (FN) (Innst. 104 S (2015–2016), jf. Meld. St. 36 (2014–2015))
7. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om årsrapport for virksomheten til Stortingets delegasjon for arktisk parlamentarisk samarbeid for perioden 12. september 2014–12. september 2015 (Innst. 99 S (2015–2016), jf. Dokument 13 (2015–2016))
8. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om nordisk samarbeid (Innst. 102 S (2015–2016), jf. Meld. St. 6 (2015–2016))
9. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om årsrapport fra Stortingets delegasjon til Nordisk råd for 2. halvår 2014–1. halvår 2015 (Innst. 100 S (2015–2016), jf. Dokument 18 (2014–2015))
10. Innstilling fra næringskomiteen om endringer i lov om Innovasjon Norge (eierforhold og forvaltning av selskapet) (Innst. 131 L (2015–2016), jf. Prop. 89 L (2014–2015))
11. Innstilling fra næringskomiteen om samtykke til ratifikasjon av protokoll av 20. mai 2015 om endring av frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Serbia (Innst. 141 S (2015–2016), jf. Prop. 8 S (2015–2016))
12. Interpellasjon fra representanten Lise Christoffersen til innvandrings- og integreringsministeren:
«FNs generalforsamling besluttet i 1992 at 3. desember hvert år skal være den internasjonale dagen for

funksjonshemmede. 1 milliard av verdens befolkning lever med en funksjonsnedsettelse. Det samme gjelder ni av verdens 60 millioner flyktninger. Atlas-alliansen og Plan Norge viser til at disse havner bakerst i køen ved nødhjelp og ved tilbud om skolegang og beskyttelse for barn og unge, og de kommer ikke engang inn i køen av kvoteflyktninger. Få land, om noen, har systematisk registrering av funksjonsnedsettelse hos asylsøkere.

Vil statsråden ta initiativ til å sørge for slik systematisk registrering når personer søker asyl i Norge, og dessuten vurdere hvordan Norge kan ta sin del av ansvaret for flyktninger med funksjonsnedsettelse når vi tar imot kvoteflyktninger for bosetting hos oss?»

13. Referat

Presidenten: Den innkalte vararepresentanten for Akershus fylke, Are *Helseth*, har tatt sete.

Representanten Kirsti Bergstø vil framsette et representantforslag.

Kirsti Bergstø (SV) [10:00:59]: Det er en glede å fremme et representantforslag fra representantene Heikki Eidsvoll Holmås, Karin Andersen og meg selv om nye tiltak for å sikre hjelp og støtte til flerlingfamilier.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at Stortingets møte i dag om nødvendig avbrytes kl. 16 og settes igjen kl. 17.15 i anledning mottakelsen for det diplomatiske korps.

Presidenten vil foreslå at sakene nr. 1 og 2 behandles under ett.

– Det anses vedtatt.

Sak nr. 1 [10:01:54]

Innstilling fra Stortingets presidentskap vedrørende granskingskomisjon for brannen på Scandinavian Star (Innst. 143 S (2015–2016))

Sak nr. 2 [10:02:07]

Innstilling fra Stortingets presidentskap om lov om granskingskomisjon for brannen på Scandinavian Star (Innst. 144 L (2015–2016))

Jan Böhler (A) [10:02:57]: Jeg vil få takke presidentskapet og kontroll- og konstitusjonskomiteen for å ha gjort en veldig god og viktig jobb med denne saken. Jeg har mye kontakt med støttegruppen for overlevende, etterlatte og pårørende og stiftelsen for ny etterforskning av Scandinavian Star-saken. Jeg vil understreke at dette gjelder veldig mange mennesker – mange mennesker som har slitt med denne saken i 25 år og følt at de ikke er blitt tatt på alvor. Senest for

helgen møtte jeg en i mitt nærmiljø som hadde mistet fire i sin familie, og som da jeg fortalte om hva Stortinget nå ville gjøre, uttrykte at det var svært viktig for dem.

Det er en stor lettelse over at Stortinget nå griper tak i saken, går inn på en helt ny og grunnleggende måte, vil snu alle stener og ta saken på største alvor. Jeg må si at det skaper stor tillit blant de etterlatte, pårørende og overlevende at det er gjort en så grundig jobb med å tenke gjennom alle betingelser som må ligge til grunn for at kommisjonen skal gjøre en tillitvekkende gjennomgang av hele saken: At man legger fram en særlov, at det vil være møteplikt for vitner, at man da også skal vite at man vil kunne få en straffereaksjon hvis man avgir falsk forklaring, at alle offentlige myndigheter skal bidra med alt de har av opplysninger og dokumentasjon – forskjellige betingelser som trekkes opp – og alle skal legge fram sitt overfor kommisjonen. At Stortinget skal dekke de økonomiske utgifter, gir grunnlag for at man skal kunne arbeide best mulig. Det er veldig godt å lese og godt å se at et enstemmig Storting legger opp til det i dag.

Jeg vil si at selv om det har gått 25 år, og det har vært mange forsøk på å gjenoppta saken og mange godt begrunnede forsøk fra støttegruppen av overlevende, etterlatte og pårørende og fra stiftelsen for å få gjennomslag for det gjennom alle disse årene, så gir det uansett nå en ny følelse av å bli tatt på alvor – noe som også hjelper dem i det de har slitt med i 25 år og som de ikke blir kvitt – det som Stortinget i dag gjør.

Slik jeg ser det, er alt lagt til rette i innstillingen vi behandler i dag for at kommisjonen skal kunne gjøre et best mulig arbeid i løpet av dette halvannet året. Jeg ser veldig fram til det, og vil bare igjen takke for gode innstillinger og ønske kommisjonen lykke til.

Presidenten: Ingen flere har bedt om ordet, og sakene nr. 1 og 2 er dermed ferdigbehandlet.

Sak nr. 3 [10:06:10]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om globalisering og handel. Muligheter og utfordringer for Norge i handelspolitikken (Innst. 101 S (2015–2016), jf. Meld. St. 29 (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 35 minutter, og at taletiden blir fordelt slik mellom gruppene: Arbeiderpartiet 30 minutter, Høyre 25 minutter, Fremskrittspartiet 15 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Venstre 5 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter og Miljøpartiet De Grønne 5 minutter.

Presidenten vil videre foreslå at det innenfor den fordelte taletid blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Elin Rodum Agdestein (H) [10:07:42] (ordfører for saken): Innledningsvis vil jeg takke komiteen for et godt samarbeid under arbeidet med denne stortingsmeldingen, og statsråden for tett og god dialog underveis i prosessen.

Stortingsmeldingen om globalisering og handel, muligheter og utfordringer for Norge i handelspolitikken ble lagt fram i mai i fjor som den første rene handelsmeldingen på om lag 30 år. Komiteen innledet sitt arbeid med en omfattende høring den 1. oktober, der rundt 20 nærings- og interesseorganisasjoner deltok. Næringskomiteen har også hatt saken til uttalelse før komiteen avga endelig innstilling 2. desember i fjor.

Komiteens flertall slutter seg til regjeringens beskrivelse av de muligheter og utfordringer som ligger i norsk handelspolitikk, de viktigste veivalgene og behovet for tilpasninger av norske posisjoner som følge av grunnleggende endringer og raskt skiftende premisser i et globalisert marked, 20 år etter opprettelsen av WTO.

Som det framgår av innstillingen, er det også en del særmerknader og mindretallsmerknader som jeg antar de respektive partiene selv vil redegjøre for. Det er ikke fremmet forslag i tilknytning til innstillingen.

Norge er en handelsnasjon. Import, eksport og grensekryssende investeringer bidrar til å øke levestandarden vår, påvirker næringsstrukturen og skaper arbeidsplasser. Derfor er Norge avhengig av handel, men også av en aktiv, strategisk handelspolitikk som vektlegger norske interesser.

I forbindelse med stortingsmeldingen om globalisering og handel har en samlet komité pekt på at få land er mer avhengig av handel enn Norge. Vi er et lite land med en åpen økonomi, og er trolig ett av de landene i OECD-området som har tjent mest på den globale liberaliseringen av verdenshandelen.

Frihandel er definitivt ikke et mål i seg selv. Norsk handelspolitikk er primært et virkemiddel for å sikre verdiskaping og sysselsetting i Norge, som er selve grunnlaget for velferden og tryggheten til innbyggerne. Samtidig viser meldingen at internasjonal handel også kan bidra til å nå utenrikspolitiske og utviklingspolitiske mål som fredelig samarbeid mellom land og bedre muligheter for inkluderende bærekraftig utvikling for alle.

Derfor er det avgjørende og av stor betydning at regjeringen arbeider for en friere handel, og at den fører en offensiv handelspolitikk som vektlegger Norges interesser. Det innebærer å bidra til å sikre like og rettferdige spilleregler i dagens åpne, globale økonomi.

Det er helt nødvendig at regjeringen har en aktiv holdning til WTO, til TTIP og til TISA-forhandlingene. Bevaring og styrking av det multilaterale handelssystemet er Norges primære handelspolitiske interesse. I tillegg er samarbeidet med EU avgjørende for å ivareta norske interesser. EØS-avtalen er Norges viktigste frihandelsavtale og selve bunnplanken i dette samarbeidet, og er av fundamental interesse for Norge. 80 pst. av vår eksport går til markedene i EU, og Norge har nå passert Russland som største leverandør av gass til EU-markedet.

De siste tiårene har vært en gullalder for norsk økono-

mi. Høy oljepris og høy aktivitet i petroleumssektoren har bidratt til vekst og velstand. Fallet i oljeprisen tilsier at oljenæringen ikke lenger vil trekke opp veksten i fastlandsøkonomien og finansiere velferden slik vi har vært vant til gjennom de siste tiårene. Det vil kreve vesentlige omstillinger for bedrifter og arbeidstakere framover. De nye arbeidsplassene og den nye verdiskapingen må komme i andre og nye næringer. Samtidig er vi veldig avhengige av den internasjonale utviklingen.

Handelens betydning for norsk verdiskaping og vekst er blitt mer aktuell med TTIP-forhandlingene om en mulig frihandelsavtale mellom EU og USA. Den avtalen vil kunne skape utfordringer for norsk næringsliv ved at handelen vris fra Norge og til avtalepartene. Hvordan Norge eventuelt skal tilpasse seg en slik avtale, blir av stor betydning. Bedrifter, organisasjoner og politikere har etterlyst informasjon om hva en handelsavtale mellom EU og USA vil bety for Norge. Derfor har regjeringen bedt om en uavhengig rapport om hvilke konsekvenser disse forhandlingene kan få. Dette er avgjørende for å holde debatten åpen og ikke minst faktabasert.

Eksport av sjømat utgjør en betydelig andel av fastlandseksporten. Målt i verdi er Norge nå verdens nest største sjømateksportør, etter Kina. Og fiskens betydning er ikke noe nytt i norsk historie: Markedsadgang for fisk har vært hovedtema eller motiv siden de første handelsavtalene ble inngått med England på 1200-tallet.

Dette er en næring i sterk vekst, med 7 pst. økning fra i fjor. Markedsadgangen for norsk sjømateksport er ikke basert på EØS-avtalen, men et lappeteppes av avtaler og tidsbegrensede kvoter. For sjømatnæringen er det av stor betydning med økt markedsadgang for fisk. Om TTIP-avtalen realiseres, blir dette enda viktigere. Norsk sjømat belastes i dag med om lag 2 mrd. kr i toll, hvorav litt under halvparten i EU. Derfor er det viktig at regjeringen prioriterer nye initiativ som kan føre til økt markedsadgang, og trapper opp arbeidet for å sikre frihandel for sjømat til EU-markedet.

De inntektene vi har fra eksport av tjenester, er økende og utgjør om lag 400 mrd. kr, dvs. ca. 25 pst. av samlet eksport. Derfor er det bra at verden nærmer seg en moderne internasjonal avtale om handel med tjenester – TISA. Da får tjenestemarkedene samme forutsigbarhet i rammebetingelsene som varemarkedene har hatt i flere tiår, og norske bedrifter kan dermed konkurrere ute på samme vilkår som utenlandske aktører i dag kan i Norge.

Norge har betydelige interesser innen kunnskapsintensive næringer, og en slik avtale vil gi disse næringene langt bedre forutsigbarhet knyttet til internasjonale muligheter. Enkelte kritiske røster har hevdet at TISA-forhandlingene er lukkede og preget av hemmelighold. Det stemmer ikke. Regjeringens åpningstilbud i TISA-forhandlingene ligger fullt tilgjengelig på regjeringen.no. Stortinget holdes informert på ordinært vis og når behov oppstår. Regjeringen har hyppig dialog med organisasjoner, næringsliv og sivilsamfunn. Samtidig må vi respektere forhandlingspartnerenes krav til konfidensialitet. Det er avgjørende med tillit i forhandlinger skal vi ivareta våre nasjonale interesser best mulig.

Med en global økonomi i endring gjør meldingen rede for norske prioriteringer i handelspolitikken. For å sikre verdiskaping er det nødvendig aktivt å utnytte de mulighetene som ligger i eksisterende rammeverk, samt å forhandle flere og bedre avtaler langs flere spor, med en solid forankring i det multilaterale handelssystemet. Stortingsmeldingen påpeker at det er utfordrende for Norge når regionale initiativ og forhandlinger den siste tiden har blitt mer framtreddende, bl.a. som respons på manglende framgang i WTO. Norge står på utsiden av omfattende forhandlingsprosesser på tvers av verdenshavene, mellom USA og EU, og blant stillehavslandene som i TPP, og med begrenset mulighet til å påvirke utviklingen.

Norge står uten frihandelsavtale med seks av verdens ti største økonomier, blant dem USA, Kina, Japan og India. Det er avgjørende for Norge at forhandlinger med viktige handelspartnere vi ikke har avtale med, kommer i gang.

På WTO-konferansen i Nairobi i desember var forhandlinger om redusert bruk av eksportstøtte for landbruksprodukter et viktig tema. Helt siden ministermøtet i Hongkong i 2005 har det vært klart at eksportsubsidiene skulle fjernes. I 2005 var det lagt opp til en utfasing innen 2013, og at landbruket i tillegg måtte omstille seg for å håndtere betydelige tollkutt og reduksjon av den generelle landbruksstøtten. Med andre ord er det en langt enklere omstilling nå enn det var snakk om i 2005, og utfasing av eksportsubsidier kan ikke komme som noen overraskelse på noen, tvært om.

I globaliseringsmeldingen er det satt av tid til utgangen av 2019 til omstilling. Det klargjøres at utfasingen skal gjennomføres på en måte som sikrer mulighet for gradvis tilpasning til ny konkurransesituasjon og gjennom at avbøtende tiltak skal vurderes.

Signalene om utfasing av eksportsubsidier har hatt en viktig effekt i WTO-forhandlingene, nemlig å bidra til å legge press på de få andre rike landene som fortsatt bruker denne typen subsidier.

Landbruksnæringen er viktig for sysselsetting og verdiskaping i Norge. Høyre er opptatt av forutsigbarhet for landbruket, av økt matproduksjon og av matsikkerhet og -trygghet. Samtidig har vi tro på at det finnes større markeder ute også for norsk kvalitetsmat. Norsk landbruk har en rekke fortrinn, der god mattrygghet, et kjøpesterkt hjemmemarked og en rekke produkter av høy internasjonal kvalitet vil kunne bidra til å gjøre landbruket i stand til å tåle omstilling og endrede handelspolitiske vilkår.

Landbrukspolitikken og handelspolitikken må gjøre norsk landbruk best mulig rustet til å møte framtidens rammevilkår. Landbruksinteressene skal i seg selv ikke være grunn til å hindre igangsetting av forhandlinger. Men regjeringen er samtidig tydelig på at den i framtidige forhandlinger fortsatt vil vektlegge norsk landbruks beskyttelsesbehov.

Jeg mener regjeringen fortjener honnør for å ha lagt fram denne meldingen om globalisering og handel, og for å legge til rette for en framtidsrettet handels- og landbrukspolitikk.

Meldingen har igjen satt handelspolitikk på dagsordenen. Det betyr mye for næringslivet, for bedriftene og

for arbeidsplassene i en krevende omstillingstid i norsk økonomi.

Ole M i c T h o m m e s s e n hadde her overtatt presidentplassen.

Svein Roald Hansen (A) [10:17:31]: I Sarpsborg ligger Borregaard, en verdensledende bedrift innen kjemikalier utvunnet fra trestokken, med 750 ansatte. 95 pst. av alt de produserer, selges til kunder utenfor Norge.

Norsk Hydro selger praktisk talt all aluminium de produserer, til kunder i andre land.

Protan, med fabrikker i Nesbyen og Sandefjord, produserer skreddersydde ventilasjonssystemer. Tre fjerdedeler av produksjonen eksporteres.

Nordox her i Oslo produserer kobberoksid til skipsmalingsindustrien, med 70 ansatte. 90 pst. selges i utlandet.

Gjødselprodusenten Yara har produksjon i Porsgrunn og Glomfjord og eksporterer 90 pst. til kunder i ti land.

Norsk sjømatnæring produserer 37 millioner fiskemåltider hver dag. De må også finne de aller fleste av sine kunder utenfor Norge.

Det seiler omtrent 1 750 norske skip lastet med gods mellom havner verden over – tjenesteeksport.

Telenor har nær 200 millioner kunder i en rekke land, bl.a. i Asia – tjenesteeksport.

Slik kunne jeg ha fortsatt. Norsk eksport utgjør om lag 40 pst. av vårt bruttonasjonalprodukt. Flere hundre tusen norske arbeidsplasser er avhengig av å få solgt sine varer og tjenester utenfor Norges grenser.

Få land, om noen, er så avhengig av handel som Norge. Norsk eksport er en bærebjelke for vårt høye inntektsnivå, og dermed for vårt velferdsnivå. Og når handel er så avgjørende, er det også viktig at handelen kan baseres på internasjonale spilleregler, et felles avtaleverk og tvisteløsningsmekanismer.

Verdens handelsorganisasjon er det helt sentrale, felles rammeverket. Men også bilaterale frihandelsavtaler er viktig for markedsadgang og felles spilleregler. Det har vært en hovedlinje i norsk handelspolitikk at vi har prioritert WTO. En enstemmig komité stiller seg bak at det fortsatt skal være vår hovedlinje. Men regjeringen må merke seg at den ikke får støtte fra noen partier for å kunne legge til side de mulighetene WTO-regelverket gir for å kunne treffe legitime beskyttelsestiltak, om nødvendig. Dette uttrykkes på noe ulikt vis i partienes merknader, men også regjeringspartiene og Venstre mener at «Norge ikke bør fraskrive seg rettigheter som er forankret i dette regelverket», slik regjeringen la opp til i meldingen.

Europa er vårt aller viktigste eksportmarked. Om lag tre fjerdedeler av all norsk eksport går til det indre marked. Derfor er EØS-avtalen vår aller viktigste handelsavtale. Den gir trygghet og forutsigbarhet. Brytes regelverket, er det en tvisteløsningsmekanisme i ESA og i EFTA-domstolen. EØS-avtalen sikrer oss fullverdig markedsadgang for alt norsk næringsliv, med unntak av landbruks- og fiskerinæringene, hvor vi til gjengjeld har muligheter for å føre en nasjonal politikk. Derfor er det et mysterium at partier som mener det siste er noe av det aller viktigste å ta vare

på, samtidig ønsker å bli kvitt EØS-avtalen. De burde være EØS-avtalens fremste voktere fordi den dekker næringslivets behov for markedsadgang, samtidig som den beskytter vår mulighet til å føre den landbruks- og fiskeripolitikken vi selv måtte finne fornuftig.

En av utfordringene ved denne løsningen på vår deltakelse i det indre marked er fisken. For fisk er markedsadgangen regulert gjennom en rekke avtaler. Norsk sjømatnæring mener at dette ikke er godt nok. De ber om nye initiativ som kan sikre en bedre, tollfri markedsadgang, noe som vil bli enda viktigere om EU og USA lykkes med TTIP-forhandlingene. TTIP vil gi fiskerinæringen sterkere konkurranse i europeiske fiskedisker. Derfor sier et stort flertall i innstillingen at det å sikre fiskerinæringen bedre markedsadgang til Europa må være en prioritert oppgave for regjeringen.

At det lyktes å få noen forbedringer i avtalene i fjor, er bra, men det er ikke nok, så min utfordring til regjeringen er: Vil den sette i gang et arbeid for å tenke nytt, gjerne utenfor boksen, som det heter, i samråd med fiskerinæringen? Det aller tryggeste ville jo være om vi fikk en avtale på fisk som gir samme markedsadgang og beskyttelse som EØS-avtalen gir for varer og tjenester. Hadde vi hatt det fra starten av, ville det ikke vært mulig for EU å reise anklagen mot norsk sjømateksport om prisdumping for noen år tilbake.

Som komiteen peker på, møter sjømatnæringen også sanksjoner og proteksjonistiske tiltak forkledd som veterinære utfordringer. Vi må forhindre at vår nest største eksportnæring blir en kasseball for proteksjonisme i ulike forkledninger i årene framover. Da er en robust handelsavtale med de viktigste markedene den viktigste beskyttelsen.

Norge har 25 frihandelsavtaler med 36 land gjennom EFTA, og er i gang med forhandlinger om nye, bl.a. med Indonesia, India, Malaysia og Vietnam. Men en stor utfordring for Norge, som også saksordføreren pekte på, er det faktum at vi står uten frihandelsavtaler med seks av de ti største økonomiene i verden, blant disse USA, Kina, Japan, Australia og Brasil og deres partnere i Mercosur. Hva er regjeringens strategi for å komme i forhandlingsposisjon med disse landene? Det er vanskelig å få øye på i denne meldingen. Og uten en tanke om hvordan det skal gjøres, blir betegnelsen «offensiv handelspolitikk» mer et slagord enn en realitet.

Investeringsbeskyttelse knyttet til handels- og investeringsavtaler er omdiskutert. Regjeringen har sendt en modell for en slik ordning i våre frihandelsavtaler på høring, men etter at høringsfristen klokkelig ble skjøvet på, har vi ikke hørt noe om hvordan arbeidet går. Investeringer blir en viktig del av frihandelsavtaler framover. Da er det også viktig å skape størst mulig trygghet rundt investeringer i land hvor både det politiske og det rettslige systemet kan være ustabil. Da kan investeringsbeskyttelsesklausuler være nødvendig og nyttig, også som et virkemiddel for å sikre norske bedrifter samme trygghet når de investerer ute, som andre lands bedrifter.

Men jeg vil understreke at det fra Arbeiderpartiets side er en forutsetning, slik også et flertall sier i merknadene, at

slike avtaler må sikre begge avtalepartene frihet til å regulere standarder knyttet til arbeidsliv, forbrukerbeskyttelse, helse og miljø uten å risikere søksmål fra investorer. Det er illegitime tiltak det skal beskyttes mot, ikke retten til å sette politiske tiltak for å ivareta viktige samfunnshensyn ut i livet. Om en investeringsavtale møter disse kravene, er det først mulig å se når den er utformet i sammenheng med en frihandelsavtale.

De som måtte ha bekymring for at vi gjennom slike avtaler skal nekte fattigere land å sette inn tiltak vi selv har gjort, og gjør, for å ivareta folks helse eller miljø, tror jeg glemmer at en investeringsbeskyttelsesklauseul gjelder begge veier, og frykten for at vi skal frata oss selv politisk handlingsrom, bør man ikke overdrive.

Til slutt handel med tjenester, TISA-forhandlingene. Jeg tror det er viktig å minne om to ting: Norsk tjenesteeksport utgjør om lag 40 pst. av all norsk eksport, hvis vi ser bort fra olje og gass. Det norske tjenestemarkedet er stort sett vidt åpent for utenlandske tjenesteytere, mens andre land i langt større grad beskytter sitt marked. For å ta ett eksempel som rammer det som vel er vår mest omfattende tjenesteeksport, skipsfarten: Amerikanernes Jones Act som sier at all frakt på kjøll mellom amerikanske havner skal gå på amerikansk kjøll – effektiv proteksjonisme. Slikt kan et land gjøre, som er så stort at det er langt mindre avhengig av eksport enn land som Norge. Derfor har Norge offensive interesser når det gjelder handel med tjenester.

Det er en utfordring at debatten om TISA er – jeg vil nesten si – myteomspunnet, og jeg etterlyser en mer aktiv deltakelse i den offentlige debatten fra regjeringens side. Den må ikke la mytene få feste seg om at TISA vil bli en enveiskjørt motorvei til privatisering av våre felles velferdstjenester som skole, helse og eldreomsorg.

En av mytene som har dukket opp, er at Norge og Island sammen skal ha lagt inn forslag som skal forhindre at nasjonale energiselskaper skal få en for dominerende rolle nasjonalt. Utenriksministeren har i svar til meg på skriftlig spørsmål avkreftet dette. Derfor vil jeg spørre utenriksministeren: Har han overveid å gjøre som EU nå gjør i TTIP-forhandlingene, å offentliggjøre alle sine innspill? Det må vi også kunne gjøre for i det minste å avlive rykter om at Norge foreslår ting som det ikke vil være oppslutning om i denne salen.

Fra Arbeiderpartiets side er det en forutsetning at en TISA-avtale ikke svekker det politiske handlingsrommet knyttet til kontroll og styring med offentlige tjenester og velferdstilbud. Avtalen må ikke legge hindringer for å regulere forhold som forbrukerbeskyttelse, helse, sikkerhet, miljø og arbeidstakerrettigheter. Markedene for sykehus-tjenester, offentlig utdanning og sosiale velferdstjenester må ikke åpnes for utenlandske tilbydere under TISA, og det må ikke pålegges privatisering, deregulering eller konkurranseutsetting av noen offentlig tjeneste på nasjonalt eller lokalt nivå. Avtalen må heller ikke være et hinder for gjeninnføring av offentlig eierskap og styring i sektorer som tidligere har vært privatisert. Avtalen må med andre ord ikke gå lenger enn EØS-avtalen gjør på tjenesteområdet.

Og når avtalen er ferdig forhandlet, og den skal hit til

Stortinget for ratifisering, må regjeringen synliggjøre og foreta en grundig drøfting av fordeler og utfordringer ved en TISA-avtale dersom det oppnås enighet og avtalen skal ratifiseres og senere settes ut i livet.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [10:28:46]: Saksordføreren har gitt en god innføring i regjeringens foreslåtte endringer av våre posisjoner i ulike internasjonale fora. Jeg vil derfor gå mer inn på de prinsipielle holdningene og bakgrunnen for hvorfor internasjonal handel fungerer.

Handel over landegrensene virker:

- Internasjonal handel gir økonomisk vekst.
- Internasjonal handel skaper inntekter og reinvesteringer.
- Internasjonal handel får folk ut av fattigdom.
- Internasjonal handel skaper optimisme.
- Internasjonal handel gir verdighet.
- Internasjonal handel skaper gjensidig avhengighet.
- Internasjonal handel skaper samhold.
- Internasjonal handel reduserer faren for konflikter og krig.
- Internasjonal handel gir mening.
- Internasjonal handel skaper solidaritet.

Men internasjonal handel kan også skape usikkerhet og ustabilitet. Nettopp derfor er det viktig å ha et regelverk på alle områder, som sikrer alle lands interesser. Ikke minst er det viktig – som representanten Hansen også sa – at det skal sikre interessene til de mindre landene.

På motsatt side av skalaen finner vi bistand:

- Bistand skaper ensidig avhengighet.
- Bistand skaper passivitet.
- Bistand styrker mindreverdighetskomplekser.
- Bistand skaper et «de mot oss».
- Bistand fører ikke til økonomisk vekst.
- Bistand fører ofte til migrasjon.
- Bistand fører ofte til korrupsjon.

Men til tross for dette er det mange i denne sal som sverger til bistand. Jo mer av det siste, jo bedre, sier enkelte. Jo mer av det siste, jo snillere og mer barmhjertige er vi, sier enkelte. Jo mer av det siste, jo mer ansvarlige og omtensomme er vi, sier enkelte.

Ingen sier at vi ikke skal drive med nødhjelp, men noen mener at bistand er viktig – til tross for at det er dokumentert at ingen land har gjort seg uavhengig av bistand etter å ha mottatt bistand.

Det er derfor ikke mulig å diskutere internasjonal handel uten samtidig å diskutere bistand. På side 8 i innstillingen til denne saken er det satt opp en oversikt over hvilken effekt handel har hatt versus hvilken effekt bistand har hatt mellom 1990 og 2013. Tallene er hentet fra Verdensbankens utviklingsindikatorer. Tallene viser at regioner som mottar bistand, på dramatisk vis har gjort seg enda mer avhengige av bistand. Dette skyldes selvsagt ikke kun negative effekter av bistand, men det viser tydelig at bistand ikke er svaret for å få mennesker ut av fattigdom. Verdenshandelen er åttedoblet siden 1970. Den globale bruttonasjonallinntekten er doblet siden 1990, og antallet ekstremt fattige er halvert. Det skyldes ikke bistand.

Internasjonal handel har gitt millioner av mennesker

mulighet til å arbeide seg ut av fattigdom. Skal internasjonal handel ha mening, må forholdene og kriteriene for slik handel være til stede. Det betyr at de rikeste landene ikke kun kan eksportere produkter de er alene om å kunne produsere. De rikeste landene må samtidig være villige til å kjøpe de produktene som de fattige landene – MUL-landene – kan produsere til mer konkurransedyktige priser enn de rike landene kan. Skal vi nyte godt av internasjonal handel, må vi akseptere markedets spilleregler for slik handel.

Det er ikke vanskelig å finne grunner for hvorfor vi ikke bør følge slike spilleregler, og enkelte av disse grunnene er ikke nødvendigvis urimelige. Forsyningssikkerhet og mat-sikkerhet kan være et slikt argument, men en noe dypere analyse av et slikt argument blir stadig mindre relevant i en verden hvor varer og tjenester beveger seg raskt, og hvor alternative kilder er mange.

Ønsket om å begrense internasjonal handel handler som oftest om proteksjonisme av hensyn til egen produksjon, ønsket om å opprettholde status quo og ønsket om at alt skal være som det alltid har vært. Retorikken har ofte handlet om bosetting over landet, og at vi skal ta hele landet i bruk. Det er positivt, men det betyr ikke at bosetting og aktivitet landet rundt krever beskyttelse av produksjon og aktivitet som foregår i dag. Det er ingen grunn til at mennesker i Distrikts-Norge ikke skal kunne produsere varer som verdensmarkedet etterspør. Nettopp derfor foreslår regjeringen å fase ut alle eksportsubsidier for landbruksvarer innen 2019.

Senterpartiet og SV viser i innstillingen skepsis til prinsippet om internasjonal handel. Senterpartiet forsøker å ri to hester, hvor den ene hesten galopperer i retning av det internasjonale markedet, mens den andre tusler rundt på beite på grønne enger i Distrikts-Norge. Senterpartiet skriver f.eks. at handel kommer som en konsekvens av produksjon, og ikke som en forutsetning. Videre skriver de at handel gir lite mening med mindre man har varer som gir god uttelling i varebyttet. Nettopp! Som en konsekvens må landene få lov til å produsere de produktene de er i stand til, og hvor de er konkurransedyktige. De må få lov til å produsere mer enn nasjonalt behov for å kunne bringe inn kapital som kan benyttes til å kjøpe varer de ikke produserer, og alternativt bruke kapitalen til investeringer og velferd.

Internasjonal handel krever et internasjonalt regelverk. Denne meldingen viser Norges holdninger til ulike handelsreguleringer. Den generelle holdningen er et ønske om å inkludere og ikke klientifisere. Da må regelverket innrettes slik at det gir de fattigste landene gode incentiver for produksjon, og de beste incentivene er at det finnes kunder som er villige til å kjøpe varene som produseres. Det er vi som er villige til å kjøpe de varene. Vi må unngå å sette begrensninger som fordyrer MUL-landenes produksjon eller varesalg.

På side 5 i innstillingen står det – til tross for representanten Hansens anmerkninger fra talerstolen – at det er komiteens flertall som

«støtter en åpen handel med land forankret i WTOs regelverk og mener Norge, som er særlig avhengig av et åpent handelssystem, skal gå foran i å være til-

bakeholden med å innføre proteksjonistiske tiltak, men Norge bør opprettholde muligheten for å treffe legitime beskyttelsestiltak i særskilte tilfelle.»

Det som er oppsiktsvekkende, og faktisk ganske urovekkende, er at Arbeiderpartiet ikke støtter en slik ambisjon.

Knut Arild Hareide (KrF) [10:35:24]: Noreg har ei klar nasjonal interesse av eit internasjonalt og forpliktande regelverk for handel. Det gjer små og mellomstore statar som Noreg mindre utsette for vilkårleg maktbruk og diskriminering. Noreg er sterkt integrert i internasjonal økonomi. Me har ein open økonomi og ein stor utanlandshandel. Me er ein viktig vareeksportør av bl.a. olje, gass og fisk, og ein leiande tenesteeksportør på nokre område, ikkje minst innan maritim sektor.

Det som skjer i verdsøkonomien, vedkjem Noreg i stor grad. Globalisering og endringar i internasjonal handel er derfor noko me må møte aktivt. Me skal sikre norske interesser, men ikkje berre det – me må òg fremje løysingar som gagnar global økonomi og dei fattigaste landa.

Internasjonale regelverk bør ta vare på viktige verdiar og omsyn som gjeld meir enn våre nasjonale eigeninteresser. Omsynet til demokrati og menneskerettar i tillegg til vilkåra til arbeidstakarar er eksempel på det – omsynet til klima og natur òg. Me har ikkje berre interesse av ein open økonomi, men òg av ein rettferdig og berekraftig økonomi.

Ein av dei tunge trendane i verdsøkonomien er at framveksande økonomiar i sør og aust får stadig større betydning. Kina er blitt ein økonomisk tungvektar – i tillegg til USA.

Me har heldigvis eit globalt regelverk på viktige område gjennom WTO, og EØS-avtalen sikrar tilgang til den indre marknaden i EU. Gjennom EFTA har Noreg òg inngått 25 frihandelsavtalar med til saman 36 land, men det er ei utfordring at Noreg står utan handelsavtalar med seks av dei ti største økonomiane i verda, som bl.a. saksordføraren sa i sitt innlegg.

Regelverket for varehandel er godt utbygd, og tollsattar er reduserte. Regelverket for handel med tenester er mindre utvikla og politisk meir sensitivt. Forhandlingane mellom 50 statar om TISA er derfor viktige. Saka gjeld meir enn å sikre gode konkurransevilkår for vår tenesteeksport. Kristeleg Folkeparti føreset at TISA-avtalen ikkje må svekkje vår demokratiske kontroll og styring med offentlege tenester og velferdstilbod.

I fjor haust blei tolv land rundt Stillehavet einige om TTP-avtalen. Denne avtalen om handels- og investeringsvilkår vil påverke 40 pst. av verdsøkonomien – om han blir ratifisert.

Krevjande forhandlingar mellom USA og EU om ein transatlantisk handels- og investeringsavtale er framleis i gang. Kristeleg Folkeparti ønskjer openheit, konsekvensutgreiingar og brei debatt om slike forhandlingar.

Desse store regionale forhandlingane har kome fordi dei globale WTO-forhandlingane på fleire område har køyrt seg fast.

På landbruksområdet har WTO-forhandlingar vore i gang i fleire tiår. Det går seint. Under WTO-konferansen i

Nairobi blei det rett før jul oppnådd einigheit om utfasing av eksportsubsidiar og innstramming av andre former for støtte til eksport av landbruksprodukt. For Noreg inneber det at våre eksportsubsidiar må avviklast seinast innan utgangen av 2020. Det gir norsk landbruk eitt år meir til omstilling gjennom utfasing enn det regjeringa la opp til i Meld. St. 29 for 2014–2015 om globalisering og handel.

Kristeleg Folkeparti meiner Noreg må bruke den ekstra tida som Nairobi-avtalen gir heimel for. Vårt syn er at ei slik utfasing ikkje må skje einsidig, men som ledd i ein internasjonal avtale. No trengst ei konsekvensutgreiing som grunnlag for utforming av avbøtande tiltak. Dei må ikkje berre gi priskompensasjon, men bidra til vidare drift og sysselsetjing, bl.a. gjennom annan bruk av mjølkeressursane. Desse avbøtande tiltaka kan setjast inn parallelt med ei gradvis utfasing fram til 2020. Dette gir einigheita i Nairobi no rom for, og det handlingsrommet må Noreg utnytte til det beste for norsk landbruk og norske distrikt.

Eg registrerer òg dei omdelte forslaga frå Arbeidarpartiet og Senterpartiet. Kristeleg Folkeparti stiller seg positivt til forslaga og vil støtte dei.

Janne Sjelmo Nordås (Sp) [10:40:33]: For Senterpartiet er meldingen vi behandler i dag, et paradoks. Meldingen tar i liten grad inn over seg utviklingen vi har hatt i Europa de siste tiårene, og utfordringene Norge og våre naboland vil stå overfor i årene framover. I en tid der ukontrollerte markedskrefter har feilet, legger regjeringen fram det som trolig er den mest markedsliberalistiske handelsmeldingen Stortinget noen gang har behandlet.

Hva slags utvikling har vi sett de siste tiårene? Jo, i stedet for flere og bedre betalte arbeidsplasser har borgerne i Europa opplevd finanskriser, større forskjeller, outsourcing av produksjon, dårligere betalte arbeidsplasser og fallende sysselsetting. Det kommer ikke av for sterk regulering, men av at markedskrefter får spille stadig mer fritt.

Èn ting vil jeg rose meldingen for: Den er definitivt egnet til å få fram ideologiske skillelinjer i politikken. Vi i Senterpartiet har i lang tid hatt en klar ideologi: Vi er folkestyrepartiet i Norge. For oss er det innlysende at et levende folkestyre ikke er mulig uten en sterk og selvstendig nasjonalstat. Gjennom å dele samfunnsgodene og ta hele Norge i bruk vil vi sikre trygghet og velferd for hver eneste borger.

Det mest tydelige i meldingen er at den går langt i å legge til rette for norsk tilknytning til handelsavtalene TISA og TTIP. I tillegg vil meldingen svekke det norske tollvernet. Formålet med handelsavtalene TISA og TTIP er å regulere nasjonalstatenes rett til å regulere. TISA vil avgrense Stortingets mulighet til å kontrollere hvem som leverer tjenester i Norge, og på hvilke vilkår. TTIP vil trolig tvinge fram et svekket tollvern og dermed angripe de 90 000 arbeidsplassene vi i dag har i jordbruket og den tilhørende næringsmiddelindustrien. Samtidig vil TTIP og nye bilaterale investeringsavtaler åpne for at internasjonale selskaper kan saksøke Norge i overnasjonale domstoler.

Disse avtalene er ikke demokratiske. De er heller ikke ment å tjene folk flest. Dersom avtalene blir slik som lekasjene tilsier, ser ikke jeg hvordan jeg som folkevalgt skal kunne støtte en slik svekking av folkestyret.

Den største utfordringen og den viktigste oppgaven vi har i årene framover, er ikke å inngå flere overnasjonale avtaler som begrenser vårt nasjonale handlingsrom. Tvert imot – det viktigste vi kan gjøre i årene framover, er å legge til rette for en sterk norsk industriutvikling og en bred nasjonal produksjonsbase. Vi må sikre nasjonalt eierskap til produksjon og naturressurser. Gjennom nasjonalt eierskap sikrer vi skatteinntekter som holder velferdsstat og fellesskap oppe. En regjering som vil selge unna norsk skog, jord, fisk eller mineraler, er en langt større trussel mot Norge enn en TISA-avtale uten norsk tilknytning.

Senterpartiet vil gjøre det vi gjorde da vi bygde den norske velferdsstaten. Vi vil øke produksjonen, vi vil bedre fordelingen, vi vil realitetsorientere handelspolitikken, og vi vil styrke velferdsstaten.

Å kritisere meldingen for ukontrollert markedsliberalisme og svekking av nasjonalstaten er ikke å være imot handel. Å forsøke å gjøre dette til en debatt for eller imot handel er å fordumme debatten. Senterpartiet vil ha handel som et virkemiddel for å sikre borgerne trygghet og velferd. Frihandel må aldri brukes som et middel for å svekke nasjonalstaten. Det Norge trenger i dag, er mer folkestyre, ikke markedsstyre.

Flertallet går i innstillingen inn for å utfase eksportstøtte for landbruksvarer innen 2019. På WTO-møtet i Nairobi før jul ble det enighet om en utfasing av slik støtte innen 2020. Norge bør også forholde seg til det og sette fristen til 2020.

En utfasing av eksportstøtten vil bety at norske bønder vil tape inntekt. Jeg går ut fra at det med Stortingets målsetting om økt norsk matproduksjon er vilje i denne salen til å be regjeringen sikre kompensatoriske ordninger for landbruket. Det viktigste er å stimulere til alternativ bruk av råstoffene og sikre inntektsgrunnlaget til produsentene. Forslaget som er omdelt, vil ivareta dette, og vi håper at forslaget vil få bred støtte i salen.

Med det tar jeg opp de forslagene som er omdelt i salen, som Senterpartiet og Arbeiderpartiet står bak.

Presidenten: Representanten Janne Sjelmo Nordås har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Trine Skei Grande (V) [10:45:29]: For meg som liberaler er handel grunnleggende bra. Friest mulig handel mellom og innad i land er en styrke for demokratiet, det fordeler makt i samfunn, og det sørger for at vi får en økonomisk utvikling som bekjemper fattigdom. Det betyr ikke at all handel skal være uten regulering. Nei, jeg tror et marked må ha sterke reguleringer fordi det utvikler seg til monopoler og undertrykker menneskerettigheter og skaper fattigdom hvis det ikke blir regulert. Det er min ideologiske inngang.

Jeg er også enig i at det er viktig å ha norsk eierskap, ikke fordi jeg tror nordmenn står for bare godhet sammenlignet med andre, men fordi jeg synes det er viktig at Norge har eierkonsentrasjoner som er med på å utvikle næringslivet, og sånn er med på å styrke Norge som nasjon når det gjelder å skape velferd for egne borgere. Men det er klart at vi både må ha rammer for å sikre at vi når mål for bære-

kraft, klima og miljø og menneskerettigheter, og at vi sørger for å spre rikdommen i landet vårt. En mest mulig fri handel som er innenfor denne typen rammer, vil være med på å bekjempe fattigdom.

Norge har en veldig åpen økonomi. Det betyr at vi, og vår velferd og økonomiske utvikling, er avhengig av at vi forblir en handelsnasjon som handler med andre frie land. Olje og gass har vært med på å skape mye av velstanden i Norge, men også likestillingspolitikken har vært en av grunnsteinene til den velferdsstaten vi har i Norge i dag. Maritime og marine næringer har alltid vært, og kommer til å være, av de viktigste næringene for Norge framover, og er av dem vi må satse mye på.

Vi er nå i en situasjon der én laks er mer verdt enn ett oljefat. Det sier noe om hvilket vekstpotensial Norge har for framtida i de maritime næringene og i de marine ressursene våre. Det er viktig at vi nå beveger oss bort fra en tid der vi har vært avhengig av én råvareproduksjon, nemlig olje og gass, til å ha et mye mer sammensatt næringsliv. For det første vet vi at f.eks. fiskeeksporten vår kommer til å ha verdi for all framtid. Produksjon av proteiner kommer menneskeheten alltid til å etterspørre. Men vi må også sørge for at vi ikke blir så ensidige i næringsutviklinga vår at vi går fra å ha én fot å stå på i olje og gass til å bli avhengig av en annen type næring. Den fallende oljeprisen og en ny klimaavtale viser at vi har stort behov for omstilling i Norge til å bli en fornybar nasjon. Her har vi alle muligheter til å være i front.

Kronekursen har også medført at en del næringer går langt bedre enn de har gjort før. Det er også en av effektene av den lave oljeprisen. Klimautfordringene og befolkningsveksten betyr også at vi må ha en egen og god politikk knyttet til matvaresikkerhet, matproduksjon og det å sikre matjorda vår framover. Den kommer nok til å øke i verdi for matproduksjon, men også for annen biomasseproduksjon, som kommer til å være viktig for energiproduksjonen vår. God handel innenfor gode rammer og gode avtaler mellom land fører til god økonomisk utvikling og fattigdomsbekjempelse, i hvert fall så lenge vi klarer å bygge inn sterke demokratier, menneskerettigheter og bærekraft som viktige deler av handelen.

Ny teknologi fører til at verdiskaping og sysselsetting skjer i enda større grad innenfor tjenesteproduksjon. Derfor er det viktig at vi har internasjonale avtaler også for denne handelen. Der må vi sikre forbrukerbeskyttelse, helse, sikkerhet, miljø og arbeidstakerrettigheter.

Så vil jeg kommentere de to forslagene fra Senterpartiet. Det første forslaget mener jeg er en direkte oppfølging av WTO-møtet, og det er Venstre positivt til. Det andre forslaget mener jeg hører hjemme i budsjetter. Jeg er helt enig i innholdet og helt enig i at vi har en forpliktelse til å sørge for at norsk landbruk har muligheten til å foreta den omstillinga. Det kommer Venstre til å bruke enhver anledning til å kjempe for å få til, men hvis ingen klarer å komme med noen gode argumenter imot, kommer vi til å stemme for forslag nr. 1 og mot forslag nr. 2.

Bård Vegar Solhjell (SV) [10:51:01]: Internasjonal handel har hatt, og har, store fordeler for landet som del-

tek i det. Noreg er eitt av landa som har hatt spesielt store fordeler av det, og fortset å nyte godt av det. Vi er heilt avhengige av internasjonal handel. Det same gjeld potensielt mange utviklingsland dersom handelsavtalane og rammevilkåra vert vidareførte og gjorde på fornuftige måtar. Difor er det viktig at vi fortset arbeidet for eit fornuftig handelsregime i eit multinasjonalt rammeverk. Samtidig er det potensielle utfordringar knytte til internasjonal handel. Auka handel medfører auka klimagassutslepp frå transport. Det kan utfordre vilkår for arbeidsliv, helse og sosiale standardar. Difor må utviklinga av eit internasjonalt handelsregime vere innanfor fornuftige sosiale, helsemessige og miljømessige standardar og arbeidslivsstandardar.

La meg gå gjennom nokre hovudpunkt frå meldinga og merknadene som eg synest er sentrale når det gjeld dette – for det første kor viktig det multinasjonale rammeverket i WTO er. Det kan ofte vere komplisert for ei heil verd å verte einig, anten det er i internasjonale klimaforhandlingar eller i WTO. Det er likevel mange grunnar til at det er det beste verkemiddelet vi har, og til at vi må vere svært tilbakehaldne med å velje andre vegar. Det viktigaste er at dersom nokon bryt ut av den vegen, legitimerer det at andre i andre samanhengar kan gjere det. Difor er det viktig å halde fast ved det, ikkje minst fordi dersom store grupper land skulle verte einige om avtalar som f.eks. er i strid med interessene og synspunkta til mange utviklingsland, vil det vere bortimot umogleg for dei å få gjort noko med det og bevega ting i retning av deira interesser.

Det andre er at eg er oppteken av at vi i tillegg til å varetå våre eigne interesser òg skal sørgje for at framtidige handelsavtalar og framskritt innanfor handelsavtalane vert utviklingsorienterte, altså at dei kan bidra til utvikling for land i sør. Mange av dei vil ha mykje å hente av auka handel, men akkurat som Noreg, og som f.eks. land i Asia, som har hatt veksten sin dei siste femti åra, er det viktig for dei strategisk å kunne utnytte heimemarknaden sin i ei industrialisering og i ein vekstperiode. Det å nytte denne moglegheita som svært mange land som har vore gjennom store framsteg og vekstperiodar, har gjort, er det viktig at vert bygd inn i handelsavtalar.

Når det gjeld TISA-forhandlingane, er dei utfordrande på fleire felt. Det er openbert at når det gjeld den private tenesteytinga i Noreg, har vi mykje å tene på dei, fordi vi, som bl.a. representanten Hansen her var inne på, i stor grad har liberalisert tenestesektoren og privat tenesteyting meir enn andre. TISA-forhandlingane har likevel meir karakter av å likne på ein ny EØS-avtale ved at dei ikkje berre dreier seg om tollsatsar og importrestriksjonar, men om eit rammeverk. Difor er det avgjerande at vi ikkje går inn i prosessar som avgrensar moglegheitene våre til å ha ein sterk offentleg sektor eller til å ha styring over sentrale samfunnsområde i Noreg. Etter mi oppfatning er det avgjerande viktig at vi kan skape ein politisk debatt og ei openheit om det på førehand. Enkelte argumenterer med at no må vi forhandle, så kjem avtalen til Stortinget til slutt. Men det vi i så fall vil få framlagt, er «take it or leave it». Det er umogleg å påverke ein prosess med femti land etter at eit avtaleutkast ligg føre på bordet. Akkurat som i Europa-politikken er det i ein tidleg fase vi kan ha innverknad.

Mi oppfordring vil vere å vurdere å offentleggjere alle norske innspel og forslag og aktivt ta ei rolle i offentlegheita og i Stortinget, f.eks. gjennom utgreiingar der ein inviterer til ein debatt om kvar vi står no.

Heilt til slutt vil eg seie noko om investeringsavtalar og såkalla investor-stat-tvisteløysingsmekanismar. Fleire parti har ein eigen merknad om det problematiske med dei. Vi vil igjen oppfordre regjeringa til å vise openheit om det og kome til Stortinget og ta opp dei problematiske sidene som ligg i dei modellavtaleutkasta som tidlegare har vore sende på høyring.

Utenriksminister Børge Brende [10:56:44]: Først en liten refleksjon rundt viktigheten av handel: Hvis vi tar utgangspunkt i 1990, så har verdensøkonomien doblet seg på 25 år. Det produseres og skapes verdier i verden som er doblet i løpet av 25 år. I de samme årene har den globale handelen økt med firegangen. Jeg mener det er en klar sammenheng mellom den økte verdenshandelen – med firegangen – og at man har prestert å doble den globale verdiskapingen. Handel fremmer verdiskaping. I den samme perioden, fra 1990 til 2015, har man redusert antall mennesker som lever i ekstrem fattigdom i verden fra 40 pst. til 20 pst. I tillegg har det kommet til to milliarder mennesker – flere enn som bodde på jordkloden i år 1900.

Den historiske, enestående reduksjonen i fattigdom og fremgangen for menneskeheten vi har sett de 25 siste årene, er ikke minst basert på at vi handler mer med hverandre, at de ulike landene kan utnytte sine komparative fortrinn, og at vi åpner opp markedene for mange fremvoksende økonomier, hvor milliarder har levd i fattigdom, men nå er integrert i den globale økonomien. Og vi ser at velferden øker. Dette har vært ledd i en vinn-vinn-tenking: Hvis det går bra for et annet land, går det bra for oss, og vice versa. Vi har dessverre sett at det i de siste to årene har sneket seg inn en litt sånn nullsum-tenking, der proteksjonisme følges av nasjonalisme og noe populisme. Hvis det vinner frem, kan det være slutten på den enestående epoken vi har vært gjennom med verdiskaping og jobbskaping.

Det er ikke det at de siste 25 årene ikke også har inneholdt utfordringer og problemer, men det er utrolig mye som står på spill nå for å sikre at vi har den samme vekst og utvikling – inkluderende vekst og jobbskapende vekst – fremover, og helst enda mer inkluderende vekst og jobbskapende vekst, for å si det slik.

For Norge er det slik at Verdens handelsorganisasjon, WTO, er et enestående rammeverk for handel. Det er et multilateralt system som sikrer at det ikke er den sterkestes rett som gjelder, det er et regelverk som alle land som er medlemmer av WTO, er omfattet av, og det gir også muligheter til å få etterprøvd om man etterlever det regelverket man har blitt enig om.

Jeg reiste sammen med en stortingsdelegasjon til WTOs ministermøte i Nairobi før jul, og jeg må si at jeg var veldig bekymret for om vi skulle få på plass en ministererklæring. Det gjorde vi. Det er et WTO som fortsatt er i stand til å videreutvikle politikk, og som også er i stand til å ha en forhandlingsarm.

Det vi nå ønsker fremover, er å være ambisiøse på

vegne av WTO, og fortsatt utvikle Verdens handelsorganisasjon som det virkelige verktøy og rammeverk for global handel. De megaregionale avtalene som er nevnt, TPP, TTIP og andre, kommer også som et resultat av at det ikke har vært fremgang i WTO, men når de nå utvikles, setter det også økt press på WTO for å lykkes med nye avtaler, slik at vi ikke ender opp med bare megaregionale avtaler. Megaregionale avtaler kan være bedre enn ingenting, men det aller beste er om vi greier å beholde WTO som det sentrale verktøy.

Det er også slik at det innenfor tjenestemarkedet er veldig viktige forhandlinger på gang, og Norge har mange offensive interesser innenfor dette området. Det er mange norske arbeidsplasser som er knyttet til tjenestesektoren, og som flere representanter var inne på: Vi har få defensive interesser her, for vi har gjennom GATT og EØS-avtalen, og andre, åpnet opp vårt tjenestemarked, mens andre nå må åpne opp slik at vårt næringsliv også får muligheten til å slippe til.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Svein Roald Hansen (A) [11:02:16]: Jeg ga utenriksministeren to utfordringer i mitt innlegg, som han ikke responderte på i sitt innlegg. Han skal få en ny mulighet.

Det ene gjaldt norsk sjømatnærings markedsadgang i Europa. Selv om det nå har vært rekordeksport og rekordpriser for norsk sjømatnærings, må ikke det bli en sovepute. Sjømatnærings ber om at vi tenker nytt for å få bedre adgang til det markedet som er nærmest og mest betalingsdyktig, nemlig det europeiske markedet, hvor toll bl.a. er en hindring. Det ene spørsmålet er: Vil regjeringen ta et slikt initiativ og prøve å få til en like god beskyttelse for fisken som den vi har for varer og tjenester?

Det andre gjelder TISA-forhandlingene: Vil regjeringen sørge for enda mer åpenhet? Vi er enig i at det er ikke så lukket som noen påstår, men vil regjeringen sørge for enda mer åpenhet ved å legge fram norske posisjoner offentlig så snart de er lagt fram i forhandlingene?

Utenriksminister Børge Brende [11:03:25]: Jeg ber om forståelse for at i løpet av fem minutter greier man ikke å dekke alle tema og spørsmål. Jeg forsøkte å gi en litt overordnet vurdering av hvor jeg mener vi står handelspolitisk, og også av noen av de viktigste handelspolitiske dilemmaene fremover.

Til representantens spørsmål: Jeg er enig i at vi må sikre frihandel for sjømat til EU. Det er også omtalt i meldingen at vi vil prioritere dette i tiden fremover. Jeg vet at EØS- og EU-ministeren legger stor vekt på dette, og det er et område hun kjenner meget godt.

Når det gjelder spørsmålet om TISA, er det slik som jeg også sa, at her har vi mange offensive interesser, vi viser stor grad av åpenhet, og de norske forhandlingsposisjonene er fremlagt.

Anniken Huitfeldt (A) [11:04:39]: Jeg vil takke utenriksministeren for et godt innlegg. Vi er enige om de positive fordelene ved handel og hvordan det har spilt en

rolle for utviklingen, men jeg synes det også er ryddig av en utenriksminister som tilhører en koalisjon, å kommentere andre nestleder i komiteen, Christian Tybring-Gjedde fra Fremskrittspartiet, sitt syn på bistand, som er at bistand skaper flere problemer enn det løser. Det er i tilfelle brudd med det brede flertallet vi har i denne salen omkring bistandspolitikken.

Sett fra mitt ståsted er vaksine av barn, slik at barn overlever, og utdanning av barn grunnlaget for økonomisk vekst og produksjon, som igjen gir handel. Min utfordring til utenriksministeren er: Hva synes utenriksministeren om Fremskrittspartiets syn på bistand?

Utenriksminister Børge Brende [11:05:32]: Først vil jeg, i likhet med representanten Huitfeldt, slå fast at det er viktig med bred enighet i Norge om at vi skal bruke WTO som det vesentlige virkemidlet for å oppnå gode og forutsigbare handelsavtaler for landet. At vi står sammen om disse prioriteringene, er viktig, og vi har jo en veldig åpen økonomi.

Litt mer overrasket er jeg over at bistandspolitikken nå skal bli det sentrale spørsmålet i en replikkveksling om WTO og handelssystemet. Jeg vil bare si det slik at det finnes vellykket bistand, som vi ser gode eksempler på, ikke minst når det gjelder å stabilisere stater, slik at de ikke ender opp som mislykkede stater. Men det finnes også eksempler på bistand som ikke virker, og det er bistand man ikke må fortsette med.

Janne Sjelmo Nordås (Sp) [11:06:46]: Uruguay og Paraguay har valgt å trekke seg fra TISA-forhandlingene, og fra helsedepartementet i Uruguay advarer man mot at TISA-avtalen kommer til å gjøre det vanskelig å opprette nye offentlige helsetjenester i landet. Arbeidsdepartementet advarte mot at TISA-avtalen kunne presse landet til å bryte ILO-konvensjonen, og videre konkluderte industri-, energi og gruvedepartementet i Uruguay at TISA-avtalen kunne frata landet nasjonal kontroll over telenettverk, oljeraffineri, distribusjon av vann og også banksektoren i landet.

Ser ikke utenriksministeren at det vil være nødvendig å ha åpenhet rundt forhandlingene når man får så urovekkende beskjeder fra land ellers, som også har valgt å trekke seg fra disse forhandlingene?

Utenriksminister Børge Brende [11:07:42]: For det første vil jeg minne representanten om at det var den regjeringen som hun satt i, iallfall som Senterpartiet satt i, som initierte norsk deltakelse i disse TISA-forhandlingene. Og det var et veldig fornuftig initiativ som jeg støtter. Ikke minst vil jeg tro at det initiativet hadde sin bakgrunn i at åtte av ti arbeidstakere i Norge i dag jobber med tjenester, og Norge eksporterer tjenester for grovt regnet 400 mrd. kr i året.

Når vi nå er inne i den omstillingsfasen, er det vesentlig at vi også får tilgang på viktige tjenesteområder hvor vi kan konkurrere i andre land; det kan sikre norske arbeidsplasser. Og vi regner det slik at vi har få defensive interesser, vi har allerede åpnet vårt marked.

Og som meldingen gjør det klinkende klart: Det er ikke aktuelt å fremforhandle en privatisering av offentlig velferd, eller å gi slipp på retten til å regulere denne sektoren.

Janne Sjelmo Nordås (Sp) [11:08:48]: Jeg vil gjenta mitt spørsmål: Ser ikke utenriksministeren at det er behov for større åpenhet i saken, slik at folk faktisk får klarhet i hva man forhandler om, og hvilke posisjoner Norge har, når man får så tydelige signaler om de urovekkende sakene som rører seg i andre lands vurderinger?

Utenriksminister Børge Brende [11:09:09]: Som jeg sa i svaret til representanten Hansen, så er de norske forhandlingsposisjonene lagt frem. Det er åpenhet rundt dette. Vi har få defensive interesser. Det er ett område hvor vi virkelig har veldig offensive interesser: Vi ønsker at norske bedrifter får adgang til viktige markeder hvor vi ser at det er vekst i tjenestesektoren. Det vil sikre norske arbeidsplasser, og det vil skape nye arbeidsplasser, og vi har åpenhet rundt det.

Så har det vært bekymring rundt dette, som representanten også tar opp, fra ulike etater og fra ulike organisasjoner knyttet til om dette vil føre til en privatisering av norsk velferd, eller at vi ikke kan få mulighet til å regulere dette området fremover. Det blir ingen endringer på disse områdene.

Jeg mener at dette er en viktig avtale. Den var initiert av denne forrige regjeringen, og vi begynte med dette. Vi håper å få den på plass.

Bård Vegar Solhjell (SV) [11:10:32]: I ein merknad i innstillinga tek Kristeleg Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og SV opp spørsmålet om dei såkalla investeringsavtalane, som har vore på høyring no, og at det er ganske mange tilbakemeldingar som særleg problematiserer bruken av såkalla investor-stat-tvisteløysingsmekanismar. Så skriv vi vidare at vi ber regjeringa gjere ei grundig utgreiing av fordelar og ulemper og leggje den fram, presentere den for Stortinget.

Og eg lurar på: Ingen av regjeringspartia, eller Arbeidarpartiet, er med på den merknaden, men kan utanriksministeren likevel tenkje seg å gjere ei utgreiing av ulemper og fordelar og presentere den for Stortinget i eigna form? Og viss ikkje: Kva er grunnen til at ein ikkje kan gjere det?

Utenriksminister Børge Brende [11:11:28]: Først det formelle: Det er Næringsdepartementet som har ansvaret for disse bilaterale investeringsbeskyttelsesavtalene, og næringsministeren har sendt dette ut på en grundig høring, og vurderer dette nå.

Men så vil jeg gjerne legge til at investeringsbeskyttelsesavtaler skal sørge for at det er forutsigbarhet for næringslivet som investerer. Norge investerer utrolig mye ute. Vi ser at vi har store lokomotiver, slik som Telenor, Statoil og andre viktige norske selskaper som Jotun, og vi ser det med DNV GL, og de vil ha forutsigbarhet når det gjelder investeringene sine. Men så må vi også gi den type forutsigbarhet hjemme, og det er avveininger rundt dette.

For Norge vil det være en fordel å kunne sikre en slik,

men det må gjøres på en ordentlig måte, og det er det Næringsdepartementet nå har lagt opp til.

Presidenten: Replikordskiftet er dermed omme.

Odd Omland (A) [11:12:53]: Norsk næringsliv og verdiskaping er et av fundamentene for velferdssamfunnet. Norge er avhengig av handel og har i et historisk perspektiv vært flinke til å utnytte de mulighetene som handel gir. Spesielt er EØS-avtalen viktig. For tiden pågår det mange prosesser både gjennom WTO og opp mot EU, og TISA og TTIP blir viktig å følge med på.

I 2014 utgjorde eksport av varer og tjenester hele 38 pst. av BNP. En betydelig del av importen er også innsatsvarer for eksport av varer og tjenester. Norge er således tjent med et åpent, velfungerende og regelbasert internasjonalt handelssamarbeid. Samtidig vil jeg sterkt understreke viktigheten av at denne globaliseringen støttes opp av rettferdig og regelbasert internasjonalt handelssamarbeid, med vekt på bærekraftig utvikling, arbeidstaker-/ menneskerettigheter og en rettferdig fordeling.

I utenrikskomiteens flertallsmerknad på dette punktet forutsettes at en eventuell BITs-avtale må sikre partene frihet til å regulere standarder knyttet til arbeidsliv, forbrukerbeskyttelse, helse og miljø.

På bakgrunn av høringen var det viktig for Arbeiderpartiet å tydeliggjøre dette punktet med å presisere at når slike investeringsavtaler legges fram for Stortinget for ratifisering, må det samtidig legges fram en grundig vurdering av avtalen for å sikre at den ivaretar de hensyn som er vektlagt i ovennevnte merknad.

Vi støtter også fullt opp regjeringens igangsettelse av en konsekvensutredning om mulige konsekvenser av TTIP.

I de foregående forhandlinger som nå foregår på ulike områder, er det også svært viktig å sikre norsk landbruk og våre muligheter til å opprettholde norsk produksjon over hele landet. Arbeiderpartiet viser i denne sammenheng til at matindustrien er den største fastlandsindustrien i Norge, og den landbruksbaserte matindustrien har en årlig produksjonsverdi på 136 mrd. kr. Næringen bidrar til sysselsetting og verdiskaping over hele landet og representerer viktig næringsaktivitet som står sentralt også i det grønne skiftet.

Stortinget har flere ganger slått fast at norsk matproduksjon skal økes, og da er det viktig å sikre et fortsatt sterkt importvern som en forutsetning for å kunne opprettholde landbruk over hele landet. Vi ser det som viktig at regjeringen sikrer konkurransevnen i hele verdikjeden gjennom et fortsatt velfungerende og forutsigbart importvern. Gjennom handelspolitikken må det også gis rom for utvikling og vekst for norsk landbruksbasert matproduksjon.

Før jul vedtok WTO at eksportsubsidiene skal avvikles innen utgangen av 2020. Det er et år senere enn det regjeringen har lagt opp til. For Arbeiderpartiet har det hele tiden vært viktig å understreke at vi fra norsk side ikke kommer med ensidige innrømmelser på dette punktet. WTO har nå vedtatt en avvikling i løpet av 2020. Da er det overraskende at landbruksministeren fortsatt snakker om 2019. Det samme merket jeg at re-

presentanten Tybring-Gjedde gjorde i sitt innlegg her i dag.

Det må på dette området komme kompenserende tiltak som ivaretar både det volum av produksjon som vil falle bort, og tap av inntekter, som jeg merket at representanten Hareide understreket sterkt, og en vurdering må gjøres underveis. Derfor har vi i dag sammen med Senterpartiet framsatt et forslag hvor vi foreslår at utfasingen av eksportstøtten blir gjennomført innen 2020, i tråd med WTO-avtalen. Vi ber regjeringen

«sikre avbøtende tiltak til landbruket over statsbudsjettet, slik at dei kompenserande midlane for bortfallet av eksportstøtta vert auka gradvis etter kvart som eksportvolumet fell fram mot 2020».

Vi er kjent med at bortfall av eksportstøtten vil kunne ramme 8–9 pst. av norsk melkeproduksjon, noe som vil få store konsekvenser spesielt for distriktslandbruket, der melkeproduksjon er en bærebjelke.

Dette må regjeringen også ha i tankene i artikkel 19-forhandlingene som nå pågår. Dersom også disse forhandlingene resulterer i en reduksjon av norsk melkeproduksjon, vil det kunne få svært store konsekvenser for både sysselsetting og verdiskaping i distriktene.

Da forstår jeg det slik at forslagene fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet er tatt opp tidligere.

Gunnar Gundersen (H) [11:18:16]: Norsk økonomi er på vei mot en ny normal. Når oljen svikter, hva skal da være retningsgivende framover, hvordan skal vi møte de utfordringene vi står overfor? Hva er nasjonale interesser i dagens situasjon? Det er mange spørsmål, men få sikre svar. Oljeprisfallet gjør at vi mister arbeidsplasser med en svært høy verdiskapingsevne. Det ideelle ville være at vi kunne finne nye arbeidsplasser med like høy verdiskapingsevne. Men med unntak av oppdrett, nå når det betales like godt for en fem kilos laks som for et fat olje, er dette særdeles utfordrende.

Globaliseringsmeldingen er imidlertid en god rettesnor. Et sikkert svar er at det å videreutvikle norsk handel for varer og tjenester med andre land er en sentral forutsetning for å videreutvikle norsk velferd. Derfor bør handelspolitikken mer fram i den offentlige debatten. På samme måte som effektiv og fair konkurranse fremmer effektiv ressursutnyttelse og motvirker ulikhet, vil handel med andre land gjøre at enkeltnasjoner utvikler sine komparative fortrinn til beste for økt velferd, slik utenriksministeren også sa. Gevinsten med frihandel viser seg dermed i at land over tid utvikler en næringsstruktur som forsterker de naturlige fortrinn de enkelte land har. Utfordringen er at gevinsten kommer over tid og ikke umiddelbart er synlig, mens arbeidsplasser som må vike, blir svært synlige.

Norsk næringsliv og verdiskaping er fundamentet for velferdssamfunnet. Uten et lønnsomt og internasjonalt konkurransedyktig næringsliv kan ikke Velferds-Norge utvikles videre.

Handel og investeringer over landegrensene er i dag mye større og viktigere som bidrag til utvikling i u-land enn støttetiltak. De største hindringene for investeringer og handel i u-land er manglende demokratiske rettigheter, ut-

danning, menneskerettigheter og likestilling, ved siden av at korrupsjon er ødeleggende for utvikling.

Det som også er viktig for norsk næringsliv, er at man sikrer trygge rammer for norske investeringer i utlandet, herunder gjennom å ta opp igjen forhandlinger om BITs. Vi må sikre trygge rammebetingelser for norske investeringer. Det er det det dreier seg om. Deler av norsk næringsliv er aktive deltakere i, eller sågar initiativtakere til, utviklingsprosjekter i u-land. Norsk landbruk har et høyt kompetansenivå og kan bidra til å utvikle kvalitetsproduksjon ute. For enkelte av disse prosjektene er lave norske importkvoter en barriere for å videreutvikle prosjektene. Slike prosjekter bør få spesiell oppmerksomhet når kvoter skal økes og fordeles. Gjennom en slik prioritering kan Norge bidra til å utvikle et bærekraftig landbruk, som tilfredsstiller våre krav med hensyn til kvalitet, leveringssikkerhet, mattrygghet og antibiotikabruk.

Regjeringens signaler om å gi økt prioritet til å sikre frihandel for sjømat er riktig og viktig. Næringskomiteen og Stortinget har i havbruksmeldingen sluttet seg til regjeringens svært ambisiøse mål for sjømatnæringen. Vi må ha som ambisjon at mer av fisken skal bearbeides før den eksporteres. Dette vil gi bedre ressursutnyttelse totalt sett og kunne skape mange arbeidsplasser. Det er lite sannsynlig at Norge vil kunne få friere tilgang for sjømat uten å gi noe på andre områder. Det er derfor viktig å utvikle rammebetingelser for alle næringer, slik at de er best mulig rustet for og forberedt på sterkere internasjonal konkurranse. Dette er å sikre norske interesser i praksis.

Når regjeringen nå faser ut eksportsubsidiene fra utgangen av dette tiåret, er dette i landets interesser. Norske forbrukere slutter å subsidiere konsum av Jarlsbergost i USA. Det er også andre gode effekter av å gi klare signaler til norske produsenter så tidlig. Vi får nå signaler om at norske produsenter allerede nå klarer å finne alternative anvendelser av melken. Avbøtende tiltak, slik Arbeiderpartiet og Senterpartiet foreslår, vil derfor kunne bremse og i verste fall stoppe de innovative prosessene som allerede er i gang i næringslivet. En nytenkningsprosess er altså satt i gang i norsk næringsliv som følge av et varslet handelstiltak. Det er bra for landets framtidige velferd og åpenbart i landets interesse.

Kåre Simensen (A) [11:23:32]: Jeg synes utenriksministerens innledende refleksjoner er verdt å ta med seg inn i debatten. Men det overrasker meg at han i sitt svar til representanten Huitfeldt om viktigheten av bistand i handelspolitikk var så unnvikende.

Internasjonal handelspolitikk er mer enn bare handel mellom nasjoner. Gode handelsavtaler kan også framstå som fredsavtaler. Forløperen til det europeiske fellesmarkedet, Kull- og stålunionen, er et slikt eksempel. Land som gjensidig handler med hverandre, går ikke til krig mot hverandre. Det var drivkraften da Tyskland og Frankrike startet arbeidet med å sette kull- og stålindustrien under en felles organisasjon. Vi som har levd en stund, husker debattene om Norges tilknytning til Europa gjennom medlemskap i EEC på 1960-tallet, EF i 1970-årene og til slutt EU på 1990-tallet. For å si det litt pent: Det var vel ikke

alle argumenter som ble brukt om dem som hadde et motsatt syn enn de selv hadde, som var like diplomatiske. Men engasjementet var der – og er der fremdeles. Så ble det dessverre for meg og svært mange andre et nei til Europa. Heldigvis fikk vi EØS-avtalen, og i dag må vel de fleste i Norge etter hvert erkjenne at den har vært et gode for Norge når det gjelder tilgang til vårt viktigste handelsmarked, som Europa er for norske bedrifter.

Norges velstand og sysselsetting er i likhet med de fleste andre land i verden avhengig av deltakelse i internasjonal handel. Vår utenrikshandel reguleres av en rekke avtaler og reguleringer, som mange har vært inne på i sine innlegg fram til nå. Så registrerer vi at debattene om vår tilknytning til Europa, TISA og TTIP får stor plass i de politiske debattene både her hjemme og ute i verden for øvrig. Det er sunt at vår tilknytning til internasjonal handelspolitikk diskuteres – det skulle bare mangle. Det er til sjue og sist min og din hverdag som påvirkes av det som foregår der ute. Internasjonal handelspolitikk påvirker i stadig større grad også våre innenrikspolitiske avgjørelser. To gode eksempler er fiske og landbruk, som flere har vært inne på i dag. Begge to er unntatt EØS-avtalen. Norsk sjømat eksporterer for milliarder av kroner, og har etter hvert blitt en tydeligere og tydeligere aktør overfor norske myndigheter med tanke på å bistå for å få redusert tollbarrierer for bearbeidede fiskeprodukter. Så er det vel ingen som har unngått å registrere at landbruket er svært så tydelig på at landbrukspolitiske hensyn må ivaretas ved ikke å åpne for større import av landbruksvarer fra aktører utenfor Norge. Jeg forstår begge parter, men jeg ser også utfordringer for begge næringer hvis man blir tvunget til å sette disse opp mot hverandre for å oppnå markedsfordeler.

Parallelt med dette forhandles det mellom store internasjonale aktører om nye former for handelsavtaler. Mange av disse forhandlingene handler om megaregionale avtaler. TTIP, forhandlinger mellom USA og Europa, og TPP, forhandlinger mellom USA, Japan og land i stillehavsregionen er eksempler på det. Mer makt til storselskapene og mindre til folket er en uttalelse mange bruker og ikke minst frykter i forbindelse med disse avtalene. Vi skal lytte til slike uttalelser. Hvordan disse, og da spesielt TTIP-forhandlingene, vil påvirke Norges handelspolitikk, gjenstår å se, men at Norge vil bli berørt, er det ingen tvil om.

Det store spørsmålet som diskuteres i meldingen, er utfordringen med å finne modeller for å fremme integrering mellom grupper av land uten at det fører til blokkdannelser og svekkelse av det bredere internasjonale samarbeidet. Jeg deler regjeringens synspunkt på at det er i Norges interesse at regionaliseringen er en del av globaliseringen, ikke et alternativ til den. Hvorfor det? Jo, fordi Norges styrke ligger i vår sterke evne til tilpasning og omstilling av økonomien for å ta de mulighetene som da dukker opp. Dette vil utfordre også vår handelspolitikk. Vi må tilpasse oss de endringene som skjer ute, men det må ikke skje ukritisk. Bærekraftig utvikling på alle områder er her et stikkord som det ikke vil være vanskelig å enes om.

Jeg synes meldingen er spennende lesning. Det er mange tema som burde vært omtalt: cybersikkerhet, handelspolitikk og sanksjoner, hvordan den nye delingsøko-

nomien vil påvirke dagens handelsmønstre og avtaler, hvordan det som omtales som den fjerde industrielle revolusjonen vil påvirke oss i form av massiv innovasjon, satt opp mot enorme fordelingsvirkninger. Jeg anbefaler da mange å lese Espen Barth Eides kronikk i Dagens Næringsliv.

Handelspolitikk er godt forankret i debatter og med aktiv deltagelse på alle samfunnsområder. Det er et fortrinn for Norge. Men som på alle andre samfunnsområder, får vi de beste løsningene ved å spille hverandre gode, gjennom åpenhet og involvering.

Marit Nybakk hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Harald T. Nesvik (FrP) [11:29:02]: Norge må sørge for å tilpasse seg de endringene som finner sted i verden. Meld. St. 29 for 2014–2015 tar nettopp for seg en rekke av de utfordringene som vi ser skjer der ute. Representanten Gundersen var i sitt innlegg inne på både evnen, muligheten og ikke minst behovet for en omstilling i norsk økonomi. Vi er nødt til å tenke annerledes i årene som kommer.

Vi har samtidig en del bransjer som vi er svært avhengig av i Norge, som nesten utelukkende opererer i eksportmarkedet.

Når vi ser på hvor vi nå har de største utfordringene i landet knyttet til økende arbeidsledighet og en negativ utvikling, er det i hovedsak langs kysten – fra Agder i sør og videre langs kysten oppover mot Trøndelag. Det som kjennetegner næringslivet i disse områdene, er nettopp avhengigheten av internasjonal handel.

Statsråden var i sitt innlegg inne på det som har med fiskeri å gjøre overfor vårt desidert største marked, som er EU. Ja, da er det viktig at vi sørger for å ha en veldig offensiv holdning til hvordan vi kan klare å få en enda friere markedsadgang for fisk og fiskeprodukter i årene som kommer. Da er det betryggende at europaministeren har den bakgrunnen fra regjeringen som hun har, for å kunne jobbe fram dette.

Vi passerte i fjoråret 70 mrd. kr i eksportinntekter til fiskerinæringen. Vi har som ambisjon at de neste årene skal dette øke betydelig. Hvis vi skal kunne klare å hente ut den gevinsten som vi ønsker fra havrommet, knyttet til både proteinprodukter fra fiskeolje og andre ting som vi skal kunne hente derfra, er vi avhengig av markedsadgang, og Europa er vår aller viktigste aktør i så henseende.

Når det gjelder handelsavtaler, ser vi dessverre at det skjer veldig mye regionalt i disse dager. Det inngås avtaler rundt omkring der Norge faktisk blir stående på utsiden. Derfor er det viktig at vi der vi har en mulighet til å ta en posisjon, faktisk også gjør det. Jeg er trygget over at utenriksministeren sammen med både næringsministeren og andre har fokus på nettopp hvordan vi kan koble oss på det som skjer i avtalen mellom USA og Europa. Vi kommer uansett til å bli berørt av dette. Selv om vi nå foreløpig sitter på utsiden av forhandlingsrommet, må vi sørge for at vi har dialog inn i systemet, slik at vi kan være med og raskest mulig få koblet oss på.

Så er det også slik at vi må prioritere å prøve å få på plass handelsavtaler med enda flere land. Det dreier seg om India, vi har nok også et betydelig potensial knyttet til Indonesia, vi har utfordringer knyttet til avtaler med Brasil og en del andre land. Norge må gå i bresjen globalt for å bygge ned handelsbarrierer. Et relativt lite land innbyggermessig som Norge er avhengig av å ha gode reguleringer som samtidig gir fri markedsadgang.

Det er markedsadgang og handel mellom land som er det aller viktigste for å bringe folk ut av fattigdom. Det er ikke bistand alene som er med på å dra folk ut av fattigdom. Mange bistandsprosjekter har nok vært vellykket, men samtidig vet vi at hvis vi skal få løftet folk permanent ut av fattigdom, skjer det gjennom handel – gjennom at de kan få omsatt sine varer og tjenester utenfor sitt eget land for å få eksportinntekter, slik at de kan bli selvberget og bygge velstand i sitt eget land. Det er det vi må sørge for, og det er det vi må sørge for å hensynta innenfor de internasjonale handelsavtalene.

Når det gjelder WTO, er det mange av oss som skulle ønsket at ting kunne skjedd raskere, mer effektivt og sørget for at vi hadde fått på plass de store avtalene. Men likevel er det veldig mye bra avtaleverk som allerede ligger der i WTO-systemet. Jeg og Fremskrittspartiet ser fram til at vi også kan få regulert og forbedret avtaler knyttet til service og tjenester.

Helt til slutt vil Fremskrittspartiet bare varsle at vi vil gå imot de forslagene som er fremmet – forslagene nr. 1 og 2 – når vi kommer til votering i dag.

Når representanten Omland synes det er underlig at man snakker om 2019 i denne sammenhengen, bør han lese sine egne merknader i innstillingen.

Sylvi Graham (H) [11:34:40]: Det er bred enighet om at vekst er en forutsetning for utvikling. Derfor finnes det også et utviklingsperspektiv i dagens melding om globalisering og handel. Handelspolitikk kan være både utenrikspolitikk, utviklingspolitikk og næringspolitikk. Vårt utgangspunkt er at handelspolitikken kan bidra til å dra alle tre politikkområdene i riktig retning.

Norge har behov – men også ansvar – som aktør i det internasjonale handelsmarkedet. Økt handel er nettopp viktig for å skape varig økonomisk vekst i utviklingsland. Verden trenger mer, ikke mindre, global handel, arbeid og økonomisk vekst fremover.

Handelspolitikk med gode rammer er et viktig bidrag til global vekst og økonomisk utvikling, og verdens handel er vevet sammen i et voldsomt system av bredere og smaler handelsavtaler. Dessverre har kanskje WTO-forhandlingenes fremdrift – eller mangel på sådan – når det gjelder Doha-runden, nettopp ført til at flere og flere regionale handelsavtaler kommer til, får betydning og gjør denne verdensveven ytterligere utfordrende.

Kapitalflukt og skatteunndragelser er i dag et globalt problem, men vi ser også at mye har skjedd globalt. Tusenårsårmålene, som nettopp ble erstattet av bærekraftsmålene, hadde en målsetting om å halvere den ekstreme fattigdommen innen 2015. Dette er oppnådd. Det er én milliard færre fattige i dag enn i 1990.

Men det er store regionale forskjeller, og i de nye bærekraftsmålene som ble vedtatt og underskrevet – også av Norges statsminister – før jul, er det en mye sterkere økonomisk dimensjon. Ikke minst har de afrikanske landene gått i bresjen for nettopp å styrke denne dimensjonen. Det samme gjelder det nye og viktige målet, bærekraftsmål nr. 16, som dreier seg om fredelige, stabile samfunn og rettsstat, dvs. godt styresett. Godt styresett innebærer lokal skattepolitikk og f.eks. landenes egen handelspolitikk. Det er jo slik at utvikling først og fremst skapes av en sunn nasjonal politikk, der politiske institusjoner og prosesser som sikrer maktfordeling, demokrati og menneskerettigheter, er helt sentrale. Derfor er dette da også et svært viktig fokusområde for norsk bistandspolitikk.

Som eksempel kan nevnes at utviklingsland med tungvinte grense- og tollprosedyrer er de som har aller mest å vinne på WTO-avtalen om handelsforenkling, og at det er svært viktig at de lokale myndighetene bruker sitt eget skattegrunnlag til utvikling, enten det dreier seg om inntekter fra naturressurser, næringsliv eller personskatter.

Økt handel kan bety økt konkurransekraft, flere jobber, økt inntekt per capita og en vei bort fra ensidig avhengighet av noen få råvarer. De minst utviklede landene stenges i liten grad ute fra markedene på grunn av tollbarrierer. Deres hovedutfordring ligger ofte på tilbudssiden.

Norge har en svært sjenerøs nulltollordning ved at alle MUL – minst utviklede land – og andre lavinntektsland har tollfri adgang til Norge for alle varer. For mange landbruksprodukter betyr det en konkurransefordel på flere hundre prosent. Der har vi allerede oppfylt anbefalinger om at fattige land bør ha en vesentlig tollfordel for sine varer på det norske matmarkedet.

Likevel er importen beskjeden. For de aller fattigste landene klarer altfor sjelden å tilfredsstille kravene til standarder, kvalitet, leveringssikkerhet og ikke minst mattrygghet.

De fattige landene har behov for bistand også på dette området. Derfor satser vi enda mer på handelsrettet utviklingssamarbeid – Aid for Trade. Etter at regjeringen Solberg overtok, har UDs støtte til handelsrettet utviklingssamarbeid økt sterkt, og nå gir vi et betydelig bidrag årlig til multilaterale organisasjoner som driver faglig bistand og kapasitetsbygging innen handel.

I desember gikk WTOs 10. ministerkonferanse av stabelen, som vi har hørt, i Nairobi. Det knyttet seg spenning til hva som ville komme ut derfra, men det må kunne betegnes som en vellykket konferanse, selv om pakken som ble resultatet, var mager med tanke på alle temaer som har ligget på bordet siden 2001 – i hele Doha-runden.

Jeg synes det er grunn til å fremheve enigheten om videre arbeid under landbruk, med en sikkerhetsmekanisme for u-land, og om offentlige matvarelagre. Matsikkerhet er et kjernesporsmål. Det ble også vedtak til fordel for de minst utviklede land på tjenester og varehandel og for deres bomullseksport i Nairobi.

Til slutt vil jeg si at handelsbasert vekst vil skape nye økonomiske muligheter og jobber, særlig for kvinner. Det vil redusere fattigdom og øke velstanden. Likevel har forskjellene økt i mange land. Derfor må vi fortsette å jobbe

for en inkluderende vekst som skaper jobber, og som kommer alle til gode.

Anniken Huitfeldt (A) [11:39:54] (komiteens leder): Handel er mer avgjørende for Norge enn for mange andre land. Mange av de avtalene som vi har inngått, har først møtt mye kritikk, men har senere vist seg å være helt avgjørende for vår eksport. Er det noen som husker EUs veterinæravtale fra 1999 og hvordan store deler av landbruksnæringa var svært skeptisk og mente at den kom til å føre til store problemer for norsk landbruk? Det skjedde ikke. Derimot skapte avtalen store muligheter for norsk fiskeri-eksport og la grunnlaget for vekst i havbruksnæringa. Tjenestedirektivet likeså – advarslene var mange, men det ble ikke sånn som kritikerne hadde fryktet. De såkalte GATT-forhandlingene på slutten av 1980-tallet og begynnelsen av 1990-tallet – er det noen som husker den diskusjonen? De ble omtalt som en trussel mot norsk landbruk, men i realiteten har de beskyttet det norske landbruksregimet, og vi kunne skrive inn høye tollsatser på dette området gjennom Verdens handelsorganisasjon.

Det ville vært galt å ta utgangspunkt i at internasjonale avtaler om friere handel er en ulempe for Norge. Tvert imot har vi mye å tjene på en friere handel på mange områder enn det vi har i dag. Skipsfart, telekommunikasjon og havbruk er eksempler på områder der norsk økonomi er helt avhengig av liberale handelsregler, og vi tjener på økt konkurranse. TISA-avtalen er også viktig for norsk verdiskaping og sysselsetting, men det må være en forutsetning at en TISA-avtale ikke svekker det politiske handlingsrommet knyttet til kontroll og styring med offentlige tjenester og velferdstilbud. Og her har vi støtte fra EU – Europaparlamentets utenrikskomité har nylig vedtatt at ingenting i tjenesteavtalen skal hindre nasjonale eller lokale styresmakter i å videreføre sin lovgivning. Parlamentet understreker også at offentlige tjenester som bl.a. utdanning og helse skal ha klare unntak fra avtalen.

Som et lite land er vi avhengige av å sikres felles spilleregler og forutsigbarhet internasjonalt. Norges forhold til EU har vært basert på EØS-avtalen siden 1994, i en periode da vi har hatt en positiv utvikling i verdiskaping, sysselsetting og velferd. Derfor er EØS-avtalen viktig for Norge.

Det ble, som utenriksministeren sa, litt uventet diskusjon om forholdet mellom handel og bistand i løpet av denne stortingsdebatten. Hvis vi ser på hvordan Norge har utviklet seg, var jo norsk utvikling etter krigen i stor grad preget av at vi både økte vår handel med våre handelspartnere og mottok omfattende bistand fra bl.a. USA. Med Sør-Korea og Tyskland var det likedan. At handel og utvikling henger sammen, og at det ikke er noen motsetninger på disse områdene, synes temmelig åpenbart, men fra det partiet som nå inngår i regjeringsalliansen, synes ikke dette like åpenbart. Tvert imot blir denne diskusjonen brukt til å gå til frontalangrep på norsk bistandspolitikk.

Jeg setter pris på at utenriksministeren er diplomatisk, men det kan kanskje være en fordel – i og med at han er minister, statsråd, og politiker – at han markerer noe klarere hva han mener om denne motsetningen. Han svarer

på mitt innlegg i salen at han er for bistand som virker, og imot bistand som ikke virker. Jeg tror vi alle kan skrive under på det. Min utfordring går politisk på det frontalan- grepet som Fremskrittspartiet bruker denne diskusjonen til å rette mot norsk bistand. Vi er avhengige av bistand som løfter de aller fattigste. Vi er avhengige av bistand som redder liv gjennom å gi vaksiner. Vi er avhengige av bistand som kan løfte utdanning, spesielt av jenter. Så det kunne vært interessant å høre hva Høyre mener om disse spørsmålene, man har kanskje blitt så redd for å ta diskusjonen om «godhetstyranniet» at man lar denne diskusjonen ligge. Jeg synes det er viktig at utenriksministeren, som politiker, på et sånt spørsmål – om det er noen motsetning mellom handel og bistand – gir uttrykk for hva han mener. Fra Arbeiderpartiets side er vi for begge deler.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Irene Johansen (A) [11:44:41]: Myter og skremmebilder om handelsavtaler og EØS-avtalen dominerer ofte nyhetsbildet og debatter om handel. Det gis av enkelte inntrykk av at Norge kan klare seg uten EØS-avtalen og andre multinasjonale avtaler om handel, og at vi isteden bør inngå bilaterale avtaler. En undersøkelse som avisen Nationen gjorde i november, viser imidlertid at 61 pst. av befolkningen mener Norge ikke bør melde seg ut av EØS. Fordelt på partiene viser tallene at det kun er i Senterpartiet EØS-skepsisen har økt. I andre partier, også SV, er EØS-motstanden blitt svakere, og i Kristelig Folkeparti er den halvert. Valgforsker Frank Aarebrotts kommentar til undersøkelsen er at han tror den negative utviklingen i norsk økonomi kan gjøre at enda flere vil si nei til å si opp EØS-avtalen.

Ja til EØS betyr imidlertid ikke at det er ja-flertall for å søke medlemskap i EU. En undersøkelse som Europabevegelsen fikk utført i fjor høst, viste at 73 pst. av befolkningen sier nei til at Norge bør bli medlem av EU. Samtidig sier 62 pst. av de spurte at norsk medlemskap i EU ville bidratt positivt for norsk eksportnæring. Folk er bevisst betydningen av det europeiske markedet for norske produkter og norsk handel. Vi produserer mer enn vi forbruker i Norge. Vi er avhengige av å eksportere, og vårt største marked er det europeiske. Over 80 pst. av Norges eksport går til EU, og om lag 69 pst. av Norges import kommer fra EU. Små og store bedrifter i hele landet står i fare for å bli rammet om handelen med Europa synker. Det handler om vår velferd og om arbeidsplassene til folk her hjemme.

Samtidig ser vi at det internasjonale handelspolitiske systemet nå endrer seg. Det forhandles fram flere nye handelsavtaler. I mangel på framdrift i de nye WTO-forhandlingene som ble startet i 2001, utvikler det seg nå regionale handelsblokker globalt. Det forhandles om nye handelsavtaler som Norge ikke er en del av, som TTIP mellom EU og USA og TPP mellom USA og elleve land i stillehavsregionen, som nå er ferdigforhandlet. Og det forhandles om en ny handelsavtale for handel med tjenester mellom 50 WTO-medlemmer, der også Norge er med.

På Europakonferansen som Europabevegelsen arran-

gerte i november, om internasjonal handel, var de som representerte ulike handelsorganisasjoner, bekymret for hva Norge skal foreta seg i denne situasjonen. Norges Sjømatforening uttrykte særlig stor bekymring knyttet til eventuelt svekket og mer kostbar markedsadgang for fisk. Andre uttrykte bekymring for markedsadgang for norske produkter generelt. I denne situasjonen er ikke svaret å si opp EØS-avtalen eller andre handelsavtaler – eller allerede nå si nei til TTIP og TISA, som enkelte argumenterer for.

Som jeg innledet med å si, er det skremmebilder og myter som dominerer debatten i Norge om global handel. Stortingsmeldingen om handel er et skritt for å få en mer opplyst debatt, men det er ikke nok. Det er viktig at regjeringen tar en mer aktiv rolle for å opplyse folk flest, slik EU gjør, og bidrar til åpenhet og inkludering om de viktige handelsavtalene som pågår.

Ove Bernt Trellevik (H) [11:48:00]: Debatten her i dag har vist oss godt at verda i stor grad har gått frå å vera ein sjølvbergingsøkonomi og ein sjølvforsyningsøkonomi med handelshindringar til meir opne marknader og meir bruk av ein bytteøkonomi. Kwart enkelt land har kunna utnytta og forsterka sine fortrinn i denne økonomien. Gevinsten har vore betre utnytting av ressursar, og det har gjeve økonomisk vekst og velferd for deltakande land.

Likevel er det betydeleg proteksjonisme i mange land. Det er fleire her i dag som har teke til orde for at Noreg er eit lite land med ein open økonomi. Heldigvis har me vore heldige og hatt betydelege naturressursar som me har kunna eksportert, og me har kunna handla varer tilbake igjen til Noreg som me ikkje har hatt like gode føresetnader for å produsera sjølve.

Men utan å fremja våre handelsinteresser offensivt og målretta vil eksportindustrien i eit lite land som Noreg fort få utfordringar. I gode økonomiske tider betyr det kanskje ikkje så mykje, men når me tek inn over oss konsekvensane fallet i oljeprisen har for norske arbeidsplassar, får annan eksport plutsleg ein heilt annan verdi for samfunnet.

Norske næringar treng nye marknader dersom desse nye næringane skal gje oss same velstand som oljenæringa har gjort. Her heime har sjømatnæringa vore offensiv og har ønskt marknadsåtgang, medan landbruket har vore meir defensivt og har ønskt vern. Korleis me ønskjer å innretta oss, er eit politisk val. Tida me lever i, med konsekvensen av fallet i oljepris, har gjort spørsmålet om marknadsåtgang for sjømat viktigare. Det hører me òg på debatten her i dag. Doha-runden, som låg an til å gje betydeleg lågare toll på sjømat, er utsett, og WTO vert i større grad supplert av bilaterale handelsavtalar mellom land.

Gjennom protokoll 9-forhandlingane oppnådde Noreg tollfridom og tollreduksjonar på ein del fiskeprodukt i EU, særleg kvitfisk, men for sild, makrell, laks, reker og kamskjel vart det ikkje gjeve slik innrømming. For foredla produkt, som f.eks. røykt laks, er det høge tollsatsar, og for pelagisk fisk, som sild og makrell, er tollsatsen heilt oppe i 20 pst.

Dei forhandla kvotane med fisk inn til EU, hjå EU-marknaden, er generelt sett også for små og uføreseielege til at norske verksemdar vågar å satsa på å investera i for-

edling her i landet. Det har medført at ei rekkje land og ei rekkje selskap har valt å flytta aktiviteten ut av Noreg og inn i EU-marknaden, som følgje av at utfordringane med marknadsåtgang er store. Me vert altså ein råvareleverandør i denne marknaden også. Men eg trur me må vera villige til å gje noko for å få noko tilbake igjen i desse forhandlingane, og marknadsåtgang vil bidra til å sikra vår velferd og skapa nye arbeidsplassar i ei tid då kvar arbeidsplass tel svært mykje – også i tida som kjem.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [11:51:14]: Jeg har gjentatte ganger nå opplevd å høre representanten og komitélederen Huitfeldts mangel på politikk, slik at hun må spørre ulike statsråder om hva de mener om Tybring-Gjedde. Det er sikkert interessant for Huitfeldt å høre hva de skulle mene om meg, men jeg vil bare understreke at det sikkert er mange statsråder som er uenig i min politikk. Det er slik at jeg fremfører politikk i stortingssalen og ikke på plenen utenfor Stortinget, og det er faktisk det stortingssalen er til, nemlig å kunne diskutere politikk og ulike ståsteder uten å bli anklaget for det ene eller det andre.

Det er helt sikkert at Børge Brende og representanten Tybring-Gjedde har ulike synspunkter på en rekke områder. Det er også slik at representanten Tybring-Gjedde har akseptert det forliket som Høyre og Fremskrittspartiet har inngått med Kristelig Folkeparti og Venstre for å styre i regjering. Det er ikke dermed sagt at representanten Tybring-Gjedde er enig i alt som ble inngått, og i Stortinget representerer jeg Fremskrittspartiet, Fremskrittspartiets partiprogram og Fremskrittspartiets politikk – akkurat som representanten Huitfeldt representerer Arbeiderpartiets politikk og ikke SVs eller Senterpartiets, vil jeg anta.

Representanten Huitfeldt sa fra talerstolen at handel og utvikling henger sammen. Ja nettopp – handel og utvikling henger sammen; det var hele mitt poeng. Men handel og bistand henger ikke nødvendigvis sammen, dvs. at bistand ikke fører til økt vekst. Det er heller ikke dokumentert. Selvfølgelig vil 35 mrd. kr over statsbudsjettet føre til en rekke vaksiner og en rekke skoleprogrammer. Men mitt poeng er at bistand ikke fører til vekst. Og hvis man ønsker at landene skal bli uavhengig av bistand, må man tenke annerledes – inkludere dem i handel, fjerne restriksjoner og importvern på de produktene som de kan produsere mer handlekraftig og mer konkurransedyktig enn det vi kan.

I går kom rapporten fra OECD som viser at Norge har verdens største importvern og restriksjoner for landbruken – vi har verdens mest restriktive produksjon av landbruksvarer. Der ligger noe av «cluett» for hvordan vi kan hjelpe de fattige i verden som produserer langt mer konkurransedyktig enn det vi gjør. Det er derfor vi driver proteksjonistisk politikk i stedet for å drive inkluderende politikk og slik få flere land med i verdenshandelen. Ingen land har blitt uavhengig av bistand på grunn av vår bistand. Selvfølgelig har vi reddet mange menneskeliv, men vi har ikke fått landene uavhengige slik at de er en del av verdenshandelen, og det er det som må være målet.

Videre kom OECD i går med følgende råd:

- sett ned skattene
- reformer offentlig sektor

- reduser offentlig byråkrati
- fjern importvern for landbruken

Jeg tror faktisk at de som bor i Distrikts-Norge, er i stand til å kunne produsere andre ting. Selv om de i generasjoner har drevet landbruk, tror jeg de kan være effektive, jeg tror de kan være produktive på områder vi er konkurransedyktige på. Jeg tror ikke på at alle bønder i dette landet må produsere landbruksvarer til evig tid. Jeg tror på dem – jeg tror ikke de trenger beskyttelse til evig tid.

Elin Rodum Agdestein (H) [11:54:38]: Jeg har bare lyst til å gjenta det utenriksministeren var inne på – at Norge er aktiv i WTO-sammenheng og nyter stor tillit. Det var mye som sto på spill i Nairobi. Det gjaldt tilliten til det multilaterale handelssystemet og framtiden til det systemet. Utenriksministeren skal faktisk ha mye av æren for at man klarte å komme i mål med en ministererklæring i Nairobi. Det hindret faktisk kollaps i WTO, og det forplikter medlemmene til å fortsette forhandlingene. Man har noen ting å jobbe videre med. Man kom fram til enighet om utfasing av eksportstøtten, inkludert nødvendig omstillings- tid for landbruken, og bedre ivaretagelse av MUL-landenes interesser.

I tillegg til den nylig inngåtte avtalen om handelsfasilitering ble det i Nairobi en avtale om IT-produkter som åpner store milliardmarkeder for norsk eksport av høyteknologi.

Enkelte, særlig Senterpartiet, har i denne debatten vært opptatt av å kritisere den aktive linjen som regjeringen fører i handelspolitikken, at TTIP følges tett, TISA-engasjementet sammen med 50 andre land, at regjeringen er en pådriver i å forfølge alternative spor når det er manglende framdrift i WTO. Et viktig poeng er faktisk at plurilaterale forhandlinger som TISA er bygd på regelverket i WTO, sånn at flere medlemsland etter hvert kan slutte seg til, og at avtalen kan bli en del av WTO-systemet.

Ikke å forfølge en slik strategi når premissene endrer seg og andre land posisjonerer seg, vil være en unnlatelsessynd. Det vil være ikke å ivareta nasjonens interesser på en god nok måte. Det minner meg mer om strategien med å stikke hodet i sanden og håpe at det går over. For det er ikke bare snakk om å komme inn på nye markeder, det er også snakk om å skape mer rettferdighet, mer forutsigbarhet og mer likeverdige konkurransevilkår.

Etter å ha hørt innlegget fra representanten Sjelmo Nordås er det fristende å spørre Senterpartiet om partiet virkelig mener at vi skal være oss selv nok her på berget. Senterpartiet kan ikke for alvor mene at Norge ikke lenger skal følge tett med på hva TTIP kan innebære for oss, at vi skal la være å jobbe etter WTO-sporret, og at vi skal la være å jobbe for flere frihandelsavtaler. Mener Senterpartiet virkelig at vi ikke trenger eksportinntektene og skatteinntektene fra næringer i utlandet for å kunne finansiere velferden, for å kunne omstille Norge, for å kunne trygge arbeidsplassene hjemme – inkludert å ha rammer til å gi den støtten til landbruken som det er bred politisk enighet om her i denne sal?

Øyvind Halleraker (H) [11:57:39]: Jeg synes vi har hatt en god debatt i denne saken. Det er stor grad av enighet, og det er også en stor grad av enighet om hvor viktig frihandel er for et lite og eksportavhengig land som Norge. Det er veldig bra.

Høyre har hatt mange talere i saken, så jeg skal ikke gå inn på noe konkret i saken. Men det er slik at i innstillingen er det ingen forslag som er fremmet. Det er derimot gjort her i dag, i salen. Det krever en stemmeforklaring fra Høyre, men det krever også – om jeg må få be om det – en liten presisering fra dem som står bak disse forslagene.

Hvis vi ser i stortingsmeldingen på side 105, står det:

«Regjeringen vil fase ut alle eksportsubsidier senest innen utgangen av 2019.»

Det vil altså si 31. desember.

I det forslaget som er lagt fram i dag, står det at man forutsetter at dette skjer innen 2020. Det står også i forslag nr. 2 at «eksportvolumet fell fram mot 2020». Min forståelse av dette er at det handler om én dag. Jeg har også forstått det slik at noen av de partiene som har stilt seg bak dette forslaget, oppfatter dette som å være nettopp én dag. Det er litt viktig å få presisert om dette dreier seg om et helt år, eller om det dreier seg om én dag.

Høyre synes at det som står i meldingen, er svært godt beskrevet, og at vi også gjennom det som blir varslet gjennom statsbudsjettene og den nedtrappingen som er beskrevet, vil ivareta de interessene som er avhengig av dette i dag. Som Gunnar Gundersen fra Høyre også så utmerket sa, er næringen allerede godt i gang med dette, og det vil være galt å stoppe en slik positiv innovasjonsprosess som allerede er i gang i næringen.

Så ligger det et par briller her – kanskje noen savner dem. (Munterhet i salen)

Presidenten: Vi skal ta vare på dem.

Svein Roald Hansen (A) [12:00:13]: Til det siste, om 2020 og 2019: Siden meldingen og behandlingen av den er dét skjedd at vi har hatt et WTO-møte i Nairobi, hvor man ble enige om «innen utgangen av 2020», mens man i meldingen snakket om 2019.

Denne debatten har vist at det er bred enighet om de grunnleggende posisjonene i handelspolitikken – med ett unntak, som jeg skal komme tilbake til. Det er mulig at denne enigheten bidrar til at det er lite debatt om handelspolitikk i det politiske miljøet ute i samfunnet, mens det foregår en debatt blant enkelte i organisasjonslivet. Det er litt uheldig at det politiske miljøet ikke er «på» i den debatten. Her hviler det et særlig ansvar på regjeringen, selvsagt.

Unntaket er Senterpartiet. Da jeg hørte innlegget fra representanten Janne Sjelmo Nordås, som kalte meldingen markedsliberalistisk, slo det meg at begrepene «frihandelsavtaler» og «frihandel» egentlig er helt feilaktige. De skriver seg fra den tid poenget var å redusere tollsatser. Det handler egentlig om regulering av handel, med felles kjøregler, for – som representanten Solhjell sa – slik kan handel utfordre miljøet, det kan utfordre arbeidslivsstandarder osv. Derfor er det viktig å ha et regelverk å styre handelen

etter. Og det som nå kommer mer og mer inn i bilaterale eller multilaterale handelsavtaler, er miljøklausuler, som er med på å sette miljøstandarder, det er arbeidslivsklausuler, som hviler på ILOs konvensjoner, eller -forbedringer, og det er regler mot dumpinganklager. Jeg tror at også Senterpartiet er glad for at vi i Norge hadde et WTO-system å gå til da EU anklaget fiskeeksportørene for dumping. I dag kom meldingen om at Kina har fått medhold i WTO etter at EU hadde anklaget dem for dumping av skruer og bolter. Det er altså reguleringer det er snakk om.

Så var representanten Bård Vegar Solhjell innom at handelsavtalene og handelssystemet må være utviklingsorientert. Dette er viktig – det er viktig å bringe fattige land inn i det internasjonale handelssystemet, inn i verdikjeden, hvis de skal få økonomisk vekst. Den Bali-avtalen som ble inngått, og som vi ratifiserte her i Stortinget nylig, handler om å hjelpe fattigere land til handelsfasilitering. Det er et eksempel på hvordan man kan bidra til å bringe flere land inn i verdens handelssystem.

Anniken Huitfeldt (A) [12:03:22]: Stortingets talerstol er en viktig politisk talerstol. Det undrer meg at når jeg tar opp en uenighet mellom representanten Tybring-Gjedde og Fremskrittspartiet og Høyre på bistandsområdet, ja så driver jeg og anklager folk! Er det ikke ryddig at vi – når jeg ber om det – får svar fra Stortingets talerstol på hva utenriksministeren mener om frontalangrepet fra Tybring-Gjedde når det gjelder bistand?

Jeg har lest rapporter fra IMF – pengefondet – og fra OECD DAC, gjennom Norads egne evalueringer, som viser at bistand virker. Ikke all bistand virker, men bistand i sin alminnelighet virker og er en forutsetning for økonomisk utvikling. Representanten Tybring-Gjedde har en annen oppfatning. Han sier – og nå må utenriksministeren lytte – at det er dokumentert at bistand ikke virker. Det kunne jo være interessant å høre om utenriksministeren er enig i denne påstanden, om det er dokumentert at bistand ikke virker. I så fall trenger vi en forklaring fra Stortingets talerstol og en klargjøring av hva utenriksministeren mener om bistand.

Odd Omland (A) [12:05:05]: Det var representanten Nesvik som fikk meg til å ta ordet, da han kommenterte mitt utsagn om at jeg undret meg over landbruksministeren som fortsatt bruker 2019. Da vil jeg bare minne om at denne innstillingen kom før enigheten i WTO-forhandlingene. Vi mener det er viktig ikke å gi ensidige innrømmelser, men heller utnytte det handlingsrommet som er der når det gjelder WTO-avtalen. Det må regjeringen forholde seg til, og jeg mener også at vi har vektlagt det i våre merknader. Det er ikke konsekvensutredet, og mener regjeringen at det er forsvarlig? Og hva er bakgrunnen for å forsere dette i forhold til det som ligger i WTO-avtalen?

Til Hallerakers spørsmål om stemmeforklaring vil jeg bare si at det som menes med dette, er i løpet av 2020, slik som vi oppfatter at WTO-avtalen legger opp til. Da kan det bety opp til ett år lenger enn det som står i innstillingen.

Elin Rodum Agdestein (H) [12:06:35]: Jeg vil takke for en veldig god, engasjert og bred debatt, som har berørt viktige sider av norsk handelspolitikk. Dette er et tema som ofte får mindre oppmerksomhet enn den betydningen det har for norsk økonomi, bedrifter og arbeidsliv.

Handelspolitikk er helt sentral utenrikspolitikk. Det handler om viktige verdier, det handler om utviklingsperspektiv, det handler om rettferdighet, bærekraftig utvikling, miljø osv., i tillegg til næringspolitikken.

Ikke på mange år har utenrikspolitikken i så stor grad vært innenrikspolitikk og grepet så sterkt inn i andre politikkområder. Grensene viskes ut. Derfor er det viktig at det er så bred enighet om hovedlinjene i handelspolitikken som det vi ser gjennom debatten i dag.

Vi har levd på og av havet i tusen år, har det blitt sagt. Det startet med fisk og fortsatte etter hvert med olje og gass. Handel – inkludert fisk, olje og gass – og nye næringer er i stor grad det vi lever av og skal leve av i fremtiden. Vi skal bygge videre på våre ressurser, våre fortrinn og vår styrke til å kunne omstille oss i et globalisert marked i stor endring.

Norge er inne i den mest utfordrende situasjonen vi har vært i på flere tiår. Oljeprisen har falt dramatisk, ledigheten øker, og det er en flyktning- og migrasjonskrise som krever mye av oss – også økonomisk. Den sikkerhetspolitiske situasjonen får også følger for konjunkturer og handelspolitikken.

I en tid med tøffe omstillingskrav i norsk økonomi vil jeg derfor igjen understreke betydningen av at regjeringen jobber offensivt for å ivareta norske handelspolitiske interesser. Samtidig har jeg tiltro til at regjeringen klarer å balansere interessekonfliktene i handelspolitikken mellom såkalte offensive og defensive interesser.

Vi kan imidlertid definitivt ikke stå på sidelinjen når handelspolitikken endres – tvert imot. Tilgangen til markeder ute i verden er en forutsetning for fortsatt vekstkraft i norsk økonomi og for velferden hjemme. Å sikre norsk næringsliv likeverdige konkurransevilkår for varer, tjenester og investeringer i et globalisert marked i stor endring er avgjørende, både for statens inntekter og for at vi skal lykkes med å sikre arbeidsplassene og ikke minst skape nye i fremtiden.

Trine Skei Grande (V) [12:09:20]: En kort kommentar etter innlegget fra herr Halleraker, for han ba oss definere hva vi vil stemme for, og hva vi vil stemme imot, og hvordan vi definerer det løse forslaget. Det er litt forunderlig for meg at dette forslaget – nr. 1 av de løse forslagene – ikke er enstemmig. Jeg tror ikke det har noen stor praktisk betydning om det blir 31. desember eller 1. januar, men jeg tror det er viktig at vi forholder oss til de datoene som vi inngår avtale om i WTO. Derfor synes jeg det er logisk, når WTO har bestemt ny dato i desember, at det også følges gjennom de vedtakene som gjøres i Stortinget.

Venstre har som mål at alle typer eksportsubsidier skal bort, men vi mener at dette skal gjøres på en måte som gjør at vi får til omstilling i de næringene som har levd av den typen subsidier. Nå har vi satt en dato som fører til store omstillinger i de næringene. Jeg tror det blir positivt og bra.

Jeg har stor tro på de norske næringene – også landbruksnæringa. Jeg tror også at vi må se på om vi må gjøre noen avbøtende tiltak, men det gjør vi i budsjettene etter hvert som utfordringene møtes. Derfor synes jeg det er unaturlig å stemme for forslag nr. 2, fordi jeg mener det er kamper som Venstre utkjemper i forhandlingene om budsjettet hver eneste gang.

Så vi kommer til å stemme for forslag nr. 1. Vi ser ikke på det som en dramatisk stor endring, med tanke på den tilpassinga som har blitt gjort i internasjonale fora. Vi tolker det sånn at målet er å fjerne alle eksportsubsidier, men det må gjøres på en måte som tilfredsstiller internasjonale avtaler, og slik at vi klarer å omstille norsk næringsliv.

Presidenten: Representanten Christian Tybring-Gjedde har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [12:11:31]: Det er tydelig at hver gang jeg tar ordet, provoserer jeg voldsomt. Det er greit nok for meg, men jeg mener at jeg reflekterer befolkningen og sier det som veldig store deler av Norges befolkning faktisk mener, i stedet for å sitte her i salen – hvor alle skal være helt enig med hverandre – og mene at bistand er til alles gagn, for jeg tror faktisk ikke det.

Man sier at bistand virker – men hva virker det til, da? Man må jo vite hva det virker til! Virker det til økonomisk vekst? Bidrar det til mindre fattigdom? Bidrar det til mer uavhengighet? Bidrar det til optimisme? Bidrar det til verdighet? Bidrar det til selvstendighet?

Så må man stille seg det aller viktigste spørsmålet: Hvilke land som over mange år har fått bistand, er i dag uavhengig av bistand?

Handel virker. Se på Asia og Sør-Amerika: Der virker handel. De løfter seg ut av fattigdom gjennom handel. Det er det man må satse på fremover – ikke å øke bistanden fordi man prøver å være snill.

Utenriksminister Børge Brende [12:13:00]: Først vil jeg understreke det som flere representanter har vært inne på: Det er bred enighet om norsk handelspolitikk. Det er bred enighet om at dette er viktig for eksisterende arbeidsplasser, men også for å skape nye arbeidsplasser i en situasjon hvor Norge må omstille seg.

Denne handelspolitikken er basert på Verdens handelsorganisasjon – WTO – på EØS-avtalen vår og på komplementære frihandelsavtaler som vi utvikler gjennom EFTA. Vi følger veldig nøye det som nå skjer gjennom en mulig transatlantisk avtale, TTIP, og vi er offensive basert på det initiativet den forrige regjeringen tok, knyttet til f.eks. TISA, som kan åpne opp markeder som i dag er stengt, for norsk tjenestehandel og eksport.

Denne enigheten, som representanten Svein Roald Hansen var inne på, kan kanskje føre til at det blir mindre debatt om handelspolitikk enn feltet strengt tatt fortjener, for det er en viktig del av en fremtidsrettet næringspolitikk og det å sikre norske arbeidsplasser. Nå på tampen av debatten opplever vi kanskje litt at vi har fått en bistandsde-

batt, og jeg ble utfordret av komiteens leder til å ta ordet for å si noe om norsk bistandspolitikk.

Jeg har tatt med meg den politiske plattformen, som er basis for regjeringens politikk, for å være litt formell. Der står det:

«Regjeringen vil opprettholde et høyt nivå på norsk bistand.»

I det vedtatte budsjettet for inneværende år bruker vi over 1 pst. av BNI til bistand. Men vi vet at det er stor forskjell på bistand. Det er bistand som fører til utvikling, og målet med bistand må jo være at et land blir uavhengig av bistand, og at det går fra å være et fattig land til å bli et mellominntektsland. Det finnes gode eksempler på dette. Vi vet at det forutsetter en klok politikk i landet, og at landet får slippe til med det det eksporterer. Så handelspolitikk og åpenhet i markedene er også en viktig del av utviklingspolitikken. Men det er også vesentlig å drive med nasjonal ressursmobilisering, som vi ble enige om på det såkalte Addis-møtet i fjor sommer, som handlet om finansiering for utvikling, og at man krever inn skatter og har et godt styringssystem.

Kenya og Sør-Korea var på samme utviklingsnivå i 1960. I dag er BNI per innbygger 30 ganger høyere i Sør-Korea enn i Kenya. Det skyldes en kombinasjon av en god politikk, nasjonal ressursmobilisering og satsing på utdanning.

Janne Sjelmo Nordås (Sp) [12:16:25]: I debatten kom representanten Rodum Agdestein med flere oppsiktsvekkende angrep på Senterpartiet. Hun har anklaget oss for å være oss selv nok, og for at vi ikke vil gi norske bedrifter markedsadgang gjennom de nye handelsavtalene TTIP og TISA.

Gang på gang hører vi sånne merkelige angrep fra regjeringspartiene. Gang på gang hører vi f.eks. at TISA vil fjerne «stengsler» for norske bedrifter. Vel, når representanten Rodum Agdestein går så høyt på banen, vil jeg i det minste utfordre representanten til følgende: Kan representanten vise til ett konkret eksempel på én norsk bedrift som har møtt «stengsler» i utenlandske markeder som de nå vil slippe? Vi i Senterpartiet har bedt om dette gang på gang. Når det tegnes et sånt bilde av en TISA-avtale som vil åpne for en rekke muligheter, men uten en eneste bakside, må man i hvert fall kunne vise til én norsk bedrift som vil kunne eksportere et nytt produkt i et nytt marked som bedriften tidligere ikke kunne.

Når det gjelder TTIP-avtalen, forsøker regjeringen – ikke overraskende – å tegne et voldsomt skremmebilde. Vel, hva sier så analysene som er gjort av dette? Jo, av en samlet norsk eksport i 2014 på over 900 mrd. kr vil Norge kunne tape mindre enn 1 promille i synkende eksport til USA og EU. Hva har vi å tape på å knytte oss til TTIP? Jo, vi vil med all sannsynlighet måtte svekke tollvernet vesentlig og angripe en stor del av de 90 000 arbeidsplassene i jordbruket og næringsmiddelindustrien i Norge, samt en verdikjede på 140 mrd. kr.

Før EU-avstemningen ble Senterpartiet forsøkt latterliggjort gang på gang. Dommedagsprofetiene er gjort et-

tertrykkelig til skamme. Vil ja-siden og markedsliberalistene være mer ydmyk denne gangen?

Elin Rodum Agdestein (H) [12:18:52]: Takk for svaret fra Senterpartiet, men jeg ble ikke mer overbevist eller fikk det mer klargjort av den grunn. Det er ikke graden av stengsler i det internasjonale markedet som er det viktigste når det gjelder TISA-forhandlingene. Tvert om: Det er det å skape konkurransevilkår for norske bedrifter i utlandet, i de utenlandske markedene, som er likeverdige med det som utenlandske aktører har i Norge, som er hovedpoenget. Forutsigbarhet, trygghet og sikkerhet for investeringer er det som er det sentrale, og som vi ønsker å ivareta gjennom TISA-forhandlingene.

Når det gjelder TISA, er det også sånn at vern av viktige norske hensyn, arbeidstakerrettigheter, forbrukerrettigheter, offentlige tjenester, er det gjort klart unntak for i forhandlingene, så la det ikke være noen tvil om det. Det er Senterpartiets politikk som er den store trusselen mot velferden og mot statens inntekter, for at vi kan ha et høyt nivå på velferden i Norge.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at sakene nr. 4 og 5 blir behandlet under ett.

– Det anses vedtatt.

Sak nr. 4 [12:20:39]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om norske interesser og politikk i Antarktis (Innst. 98 S (2015–2016), jf. Meld. St. 32 (2014–2015))

Sak nr. 5 [12:20:59]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om norske interesser og politikk for Bouvetøya (Innst. 103 S (2015–2016), jf. Meld. St. 33 (2014–2015))

Regina Alexandrova (H) [12:21:37] (ordfører for sakene nr. 4 og 5): Jeg vil starte med å takke komiteen. Det har vært et godt og ryddig samarbeid og en bred enighet om meldingen og om Norges rolle som polarnasjon i sør.

Det har vært interessant å være saksordfører for stortingsmeldingen om norske interesser og politikk i Antarktis. Det er mye godt historisk lesestoff som gir et lite innblikk i norsk antarktisk polarhistorie for oss som er fengslet av og interessert i våre polarområder.

Det har ikke vært noen strategisk gjennomgang av norsk antarktispolitikk tidligere, og det finnes ingen melding som legger rammene for norsk politikk i Antarktis i nyere tid, så det er litt historisk sus over denne meldingen.

Meldingen omhandler norsk politikk og interesser innenfor Antarktistraktat-systemets virkeområder med de norske bilandene Dronning Maud Land og Peter I Øy. Formålet med meldingen er å øke bevisstheten om hva det

betyr for Norge å være en polarnasjon i sør og en kravshaver i Antarktis. Norsk antarktispolitikk handler om å ivareta våre interesser innenfor et enormt geografisk område innen et mangfold av aktiviteter.

Norges tredje biland, Bouvetøya, ligger nord for Antarktistraktatens virkeområde. Øya er ubestridt norsk territorium, og regjeringen har lagt fram en egen melding om Bouvetøya som jeg vil komme tilbake til.

Norsk antarktispolitikk er basert på å holde fast ved norske suverenitetskrav og videreføre det internasjonale samarbeidet for fredelig utvikling i Antarktis med kjerneverdiene fred, vitenskap og miljøvern.

Vi er inne i en tid der flere aktører melder sin interesse for ulike aktiviteter i Antarktis, og vi ser en betydelig økning i tilstedeværelsen i området. Det er derfor strategisk viktig at Norge har et politisk omforent styringsdokument som ivaretar norske interesser og norsk politikk.

Jeg synes regjeringen har lagt fram en melding som favner bredt. Meldingen gir føringer og rammer som forplikter til et omfattende vern av miljøet i Antarktis og tilhørende økosystemer med bevaring av villmarks karakteren og estetiske verdier godt forankret i kunnskaps- og forskningsbaserte resultatkrav, samtidig som den gir retningslinjer for ivaretagelse av bærekraftige norske næringsinteresser og ressursforvaltning.

Jeg vil si litt om kunnskap og forskning. Norge er blant de fremste polarforskningsnasjonene i verden, og vi liker å tro at vi er verdens beste innen polarforskning. Norsk polarforskning var rangert som nr. tre for Arktis og nr. 21 for Antarktis i 2010. For Antarktis mener jeg det er viktig at Norge nå tar et steg fram i rekken og posisjonerer seg framover i dette verdensmesterskapet. Forskningen i Antarktis skal bidra til å bygge opp under norsk posisjon, politikk, forvaltning og næringsvirksomhet. Bli vi ledende på forskning også i Antarktis, vil vi kunne sette premisse for forvaltning av polområdene. Jeg er sikker på at med kunnskapen om Arktis og økt synergi med Antarktis vil vi kunne fortsette å posisjonere oss.

Samtidig er det en økende interesse for norsk forskning i Antarktis. Grunnet for denne interessen er den gode infrastrukturen med Troll Airfield og helårsstasjonen Troll, og kompetanse og internasjonalt samarbeid, der man gjennom forskning muliggjør å dele utstyr og data på tvers av nasjonaliteter og drar nytte av hverandres kunnskap og materiell.

Både Norsk Polarinstitutt og Havforskningsinstituttet er viktige aktører for kunnskapsutviklingen i Antarktis sammen med flere andre norske forskningsmiljøer fra universitets- og institusjonssektoren, og stortingsmeldingen tilrettelegger for denne innretningen.

Næringsvirksomhet har et vekstpotensial i Antarktis om det håndteres med forsvarlig forvaltning i de sårbare områdene. Forskning er avgjørende for norsk næringsvirksomhet i Antarktis, og et samarbeid mellom forskning og næringsliv er viktig for å kunne styrke videreutviklingen og veksten i området.

Norsk næringsvirksomhet har lange tradisjoner i Antarktis, og Norge driver i dag næringsvirksomhet innen fiskeri og fiskeriforvaltning, turisme og reiselivsaktiviteter,

skipsfart, romvirksomhet og bioprospektering, og jeg vil si litt om disse satsingsområdene.

Krill og tannfisk er en viktig næringsressurs for Norge, og interessen for krillfiske har økt blant medlemslandene. For å sikre norske interesser skal Norge bidra til å utvikle og effektivisere fiskeriforvaltningsregimet og styrke kunnskapsgrunnlaget for en bærekraftig høsting av ressursene. I tillegg skal Norge bidra til å videreutvikle sanksjonsmulighetene for håndtering av ulovlig ressursuttak med internasjonalt operativt samarbeid gjennom bl.a. Interpol.

Turistaktiviteten har økt fra 5 000 til 20 000 turister de siste 20 årene. Med økning i forsknings-, fiskeri- og turistaktivitet øker også skipstrafikken i Antarktis. Det er i dag manglende kunnskap om hvordan den økte aktiviteten påvirker natur- og kulturmiljøet. Dette må vi finne ut av, og utviklingen av framtidig turisme i Antarktis må finne sin form innenfor forsvarlig miljø- og sikkerhetsforvaltning.

I dag er Hurtigruten den største norske aktøren for turistvirksomhet i Antarktis med god erfaring fra næringsaktivitet i Arktis. Samarbeidet Hurtigruten har på Svalbard innen turistvirksomhet, kan ha overføringsverdi til Antarktis, og kan bidra til miljøvennlig forvaltning med videre satsing på turistnæringen i området.

Antarktis er spesielt godt egnet for etablering av bakkestasjoner for satellitter som går i polare baner. Den norske satellittstasjonen TrollSat i Dronning Maud Land er et viktig redskap for innhenting av data som i hovedsak benyttes til jordobservasjon, meteorologi og navigasjon. Satellittene er spesielt nyttige i ressurs- og miljøforvaltning og til værmeldingstjenester. Jeg er glad for at regjeringen som et langsiktig tiltak i denne internasjonale miljø- og ressurovervåkingen vil tilrettelegge for en videre vekst i bakkestasjonstjenester og mottak av data på TrollSat for internasjonale jordobservasjonssatellitter.

Når det gjelder bioprospektering, samles det i dag inn genetisk materiale i Antarktis som kan ha potensial for kommersiell bruk, og det er ventet at denne aktiviteten vil øke i årene framover. For å bidra til mulig næringsutvikling er det positivt at regjeringen vil arbeide for at det utvikles regelverk under Antarktistraktat-systemet som legger til rette for uttak og utnyttning av genetisk materiale innenfor miljøforsvarlige rammer.

Jeg vil understreke viktigheten av at Norge må arbeide for en økosystembasert, helhetlig forvaltning av miljøet i havet og på land i traktatområdet, som særlig fokuserer på vern av sårbare og verdifulle områder. Regjeringen vil legge til rette for økt forskningssamarbeid med andre land for å skaffe best mulig informasjon og forskningsresultater om hva Antarktis betyr for det globale klimasystemet, og om hvordan endringer i ismassene vil påvirke havnivået. Norge skal være et foregangsland på miljøområdet i Antarktis, og skal arbeide for å sikre at Antarktis skal være mest mulig upåvirket av aktiviteten i området, og at det skal stilles strenge miljøkrav til all norsk aktivitet.

Avslutningsvis vil jeg si noen ord om norske interesser og politikk for Bouvetøya. Meldingen har som mål å beskrive Bouvetøya og gi en bred framstilling av ulike forhold når det gjelder rammebetingelser, forvaltning og aktivitet på øya og i havområdet rundt, der forskning og

miljøovervåkning er sentrale aktiviteter. Bouvetøya ble norsk biland ved lov 27. februar 1930, og Norge etablerte naturreservat på øya og i territorialfarvannet i 1971. Øya har vært en del av vår polare identitet og historie.

Norge vil ivareta sine suverene rettigheter og plikter og fortsette med å identifisere særlig sårbare og verdifulle områder, og innhenter ny kunnskap om Bouvetøyas rolle for økosystemet i havet og rundt øya.

Med bakgrunn i dette er jeg glad for at regjeringen vil ta stilling til om det bør iverksettes tiltak for bedre forvaltning og ivaretagelse av miljøverdiene på land og til havs, samtidig som Bouvetøya videreføres som plattform for forskning og overvåkning av de globale økosystemene. Det er en økende interesse for forskning og kartlegging av dyphavsøkosystemene rundt Bouvetøya, spesielt med tanke på metalliske havbunnsmineraler. Det er derfor bra at regjeringen vil legge til rette for geovitenskapelig forskning og få kartlagt omfanget av ressursene på kontinentalsokkelen rundt øya. En ytterligere kartlegging av havbunnen kan også fastslå kontinentalsokkelens utstrekning.

Bouvetøya ligger nord for området som omfattes av Antarktistraktaten, og er derfor ikke en del av traktatssamarbeidet. Regjeringen legger derfor opp til en gjennomgang av bilandsloven og annet regelverk for Bouvetøya med sikte på oppdatering og opprydding i lovgivningen for å sikre at det er samsvar med dagens behov når det gjelder forvaltning av området, herunder en vurdering av øyas statsrettslige stilling.

Norge har lange tradisjoner som polarnasjon både i nord og i sør med næringsinteresser og politisk engasjement fra 1890-tallet og fram til i dag. Norge skal også for fremtiden være en tydelig og sentral aktør i videreutviklingen av forvaltningen av våre polare områder, og meldingen om Antarktis og Bouvetøya legger et godt grunnlag for dette arbeidet.

Eirik Sivertsen (A) [12:33:48]: La meg få starte med en takk til saksordfører Alexandrova for en veldig god framstilling og gjennomgang av de to meldingene som er til behandling.

Vi kan vel også fastslå at det ikke er noen veldig stor politisk debatt i Norge om disse saksforholdene i dag. Slik har det jo ikke alltid vært, tidligere har det jo vært noen diskusjoner særlig om forholdene i Antarktis, men det virker som at vi har en bredere politisk enighet i dag.

Norge er en polarnasjon med lange tradisjoner både i Arktis og i Antarktis. Næringsaktivitet som hvalfangst, fiske, skipsfart, forskning og polarekspedisjoner i begge polområder har vært med på å forme Norge som nasjon.

De siste årene har vi i norsk og internasjonal politikk sett en stor økning i interessen for hva som skjer i Arktis. Den smeltende isen, økt maritim aktivitet og framveksten av et internasjonalt samarbeid i Arktisk råd har vært viktige faktorer for den økte oppmerksomheten om Arktis.

Vi har ikke sett en tilsvarende økt nasjonal interesse for Antarktis. Jeg tror det er mange ulike årsaker til dette. For det første handler det kanskje om at det har vært etablerte samarbeidsstrukturer og internasjonale avtaler for samarbeidet i Antarktis. For det andre er Norge et arktisk land

med en befolkning som bor i området, mens det er veldig langt til Antarktis, og det er dårlig med lokalbefolkning der – hvis man ser bort fra pingvinene og noen få sjeler som overvintrer.

Samtidig har vi bl.a. gjennom forskning og fangst av krill notert at det også er økt internasjonal interesse for det som skjer i Antarktis, og de mulighetene som er i den regionen. Jeg har også notert meg at nye land viser interesse for å delta i fangsten av krill. Klimaforskningen og muligheten til å lese fortidens klima gjennom boring av iskjerner gir stadig ny forståelse av framtidens klima, fordi man forstår fortiden. Derfor øker også den internasjonale interessen omkring Antarktis.

Men den internasjonale interessen siver også inn i Norge, i hvert fall til en viss grad. Etableringen av Troll som en helårs forskningsstasjon, med kongelig besøk ved åpningen og ved 10-årsjubileet i fjor, har bidratt til positiv oppmerksomhet rundt norsk aktivitet i Antarktis. Allikevel er det vel slik at det som skjer i Antarktis, fremdeles har mest interesse for en engere krets i det norske samfunnet. Ei heller i Stortinget debatterer vi Antarktis på jevnlig basis. Det kunne være fristende å raljere over hvor lite vi faktisk har behandlet saken i Stortinget, men la oss nøye oss med å være glad for at vi behandler en stortingsmelding i dag. Jeg mener det er uheldig at vi vier så lite oppmerksomhet til så store områder med så stort potensial, og jeg skal gjøre mitt for å bidra til at Antarktis blir synligere i den norske offentlige debatten – selv om det er et langt lerret å bleke og et tungt løft å ta for å nå gjennom.

Jeg vil gi honnør for arbeidet som er gjort for å få på plass meldingen om norske interesser og politikk i Antarktis. Det er et viktig dokument, som viser hva som har skjedd, og hvor langt vi har kommet, på forbillig vis. I tillegg får vi en tydeliggjøring i meldingen av hvilke hensyn som ligger til grunn for den norske politikken, som også gjenspeiler kjerneverdiene i det internasjonale Antarktis-samarbeidet: fred, vitenskap og miljøvern. Meldingen peker også – i noen grad, i hvert fall – framover på hva som kan gjøres for å styrke Norges posisjon og det internasjonale samarbeidet i Antarktis. Dette vil ifølge meldingen innebære intern gjennomgang av lovgiving og opprydding i nasjonalt regelverk.

Meldingen viser også at Norge har spilt og spiller en aktiv og viktig rolle i samarbeidet om Antarktis. Det er av stor betydning at Norge fremdeles deltar aktivt i det internasjonale samarbeidet og har en førende rolle i samarbeidet. Det er viktig for Norge som polarnasjon at vi følger utviklingen i Antarktis tett, viser aktiv interesse i utviklingen av samarbeidet og er til stede i regionen.

Noen ord om meldingen om Bouvetøya: Dette er en bred framstilling og gir en god oversikt over forholdene, og det er bred støtte til behovet for en gjennomgang og oppdatering av regelverkene knyttet til det, både nasjonalt og i forhold til internasjonale posisjoner. I meldingen nevner også regjeringen at man vurderer å gjøre Bouvetøya til en del av kongeriket, men begrunnelsen er – i den grad den er til stede – noe uklar. Så kan man spørre seg om dette er et utslag av en ny norsk imperialisme, eller finnes det andre grunner? Det kunne vært greit om noen

av regjeringens representanter kunne oppklare det i denne debatten.

I 2009 etablerte Stortinget en delegasjon for arktisk parlamentarisk samarbeid. En av delegasjonens oppgaver er å representere Norge i det internasjonale arktiske parlamentarikersamarbeidet. I tillegg deltar delegasjonen i debatten nasjonalt og internasjonalt om utviklingen i Arktis for å fremme norske synspunkter og interesser.

Delegasjonens arbeid har vist at det er klare tematiske forbindelser mellom norsk aktivitet i Arktis og Antarktis. En fellesnevner er fiskeri og bærekraftig ressursforvaltning. I nord er vårt samarbeid med Russland om forvaltningen av torsken i Barentshavet viktig og er på mange måter en suksesshistorie. Det er hevet over enhver tvil at forskningsdata for hvor stor bestanden er, er viktig for fastsettelsen av kvotene. Det samme bør gjelde når det gjelder høsting av krill i Antarktis, hvor det er viktig at Norge bidrar til at vi har et tilstrekkelig datagrunnlag for fastsettelse av kvotene.

En annen fellesnevner mellom nord og sør er arbeidet i FNs sjøfartsorganisasjon, IMO, der vi nå har fått på plass en polarkode med krav til skip som ferdes i islagte farvann. I kjølvannet av dette har utviklingen av cruiseindustrien, både i Arktis og i Antarktis, eksemplifisert ved Hurtigrutens tokt til Antarktis, tatt seg opp. I tillegg har vi romindustrien, med KSAT som en viktig aktør rundt begge polområdene, og ikke minst forskning som i Norge blir styrt av Norsk polarinstitutt. Når det gjelder forskningen, er det særlig klimaforskningen som er viktig, både i Arktis og i Antarktis.

Fordi denne typen forbindelser finnes, tok også den arktiske delegasjonen initiativet til et seminar den 20. mai 2015 om norske interesser i Antarktis, hvor representanter for forskning, industri og Utenriksdepartementet deltok med innledninger. Der ble disse tematiske sammenhengene godt belyst og ytterligere styrket.

For å styrke Norge som polarnasjon mener jeg at Stortinget også bør øke sin oppmerksomhet omkring samarbeidet i Antarktis og norske interesser i regionen. Dette innebærer i første rekke kontakt med norske miljøer som har aktivitet i Antarktis innenfor forskning og næringsvirksomhet. Slik kontakt vil kunne skje gjennom å arrangere interne møter og seminarer i Stortinget og annet ordinært parlamentarisk arbeid.

Gjennom sitt arbeid i Arktis har Stortingets arktiske delegasjon opparbeidet seg et bredt kontaktnett som vil være nyttig i arbeidet for å øke Stortingets oppmerksomhet omkring Antarktis. Stortingets arktiske delegasjon vil fortsette å ta opp saker knyttet til Antarktis, spesielt der det er tematiske forbindelser og potensielle synergier.

Antarktis er et enormt kontinent, hvor Norge har betydelige interesser. Jeg mener at Stortinget bør ha en mer aktiv rolle i forvaltningen av området. I så måte er stortingsmeldingen et viktig skritt på veien. Vi får komme tilbake til hvordan vi plasserer og utformer det formelle ansvaret – men Antarktis er altfor viktig til at vi kan overlate det til den utøvende statsmakt alene.

Polarhistorien er en viktig inngangsport for å gjøre den alminnelige mann i gata interessert i Arktis og Antarktis.

De historiene vi har hørt, har formet vår nasjonale identitet. Norske polarhelter som Nansen og Amundsen var med på å berede grunnen for et uavhengig Norge i 1905. De er en del av fortellingen om nasjonen Norge. Frammuseet viser denne historien på en flott måte, og vi kan besøke Nansens hjem på Polhøgda. Jeg mener tiden er kommet for at man også bør videreutvikle Amundsens hjem, Uranienborg, for å fortelle historien om Roald Amundsen på en enda mer levende måte. Uranienborg var Roald Amundsens hjem fra 1908 til 1928, da han omkom med flyet Latham under forsøket på å komme Italia-ekspedisjonen med general Nobile til unnsetning. Huset står uforandret slik Amundsen forlot det, og ligger vakkert til ved Bunnefjorden i Akershus. Der har vi en utfordring med å løfte fram historien om Amundsen, og jeg er sikker på at representantene fra Akershus i salen merker seg den utfordringen.

Samtidig må vi ikke glemme nordmennene som deltok i den norske hvalfangsten i Antarktis og den store betydningen hvalfangsten hadde for norsk økonomi over lang tid, særlig på 1920-tallet og 1930-tallet. Det internasjonale samarbeidet i Antarktis for å ta vare på kulturminnene fra denne tiden er viktig. I dagens moderne samfunn kan vi også lære noe av de feilgrepene Norge gjorde som nasjon i hvordan vi forvaltet de fornybare ressursene vi høstet av den gangen.

Selv om det finnes mange historier om helter i Antarktis fra en svunnen tid, som har bidratt til å lage nasjonalfortellingen, er det fortsatt betydelig norsk tilstedeværelse og nærvær i Antarktis. Forskning, romvirksomhet, fangst og turisme er bærere av vårt framtidige antarktiske engasjement.

I 13 år har Hurtigruten brakt turister fra Sør-Amerika til Antarktishalvøya, de senere årene med ekspedisjonsskipet MS «Fram». Fra neste år tredobler selskapet gjestekapasiteten gjennom å seile også MS «Midnatsol» sørover og blir da verdens største aktør med ekspedisjonsturisme i Antarktis – innenfor rammene av miljøprotokollen som gjelder, og som forhindrer masseturisme.

Antarktisk krill er en av verdens største marine biomasser. Krill er lavt i næringskjeden og inneholder omega-3-fettsyrer og proteiner i en svært gunstig form. Krillen videreutvikles til høyverdige biotekprodukter som selges som kosttilskudd, fiskefôr og dyrefôr. Mangelen på kunnskap om den totale krillbiomassen er et problem for forvaltningen av fiskeriet og skaper også problemer for dem som fangster på krillen.

Det er et stort behov for mer forskning på antarktisk krill. Jeg mener at Norge, som verdens største fiskerinasjon når det gjelder krill, må ta et tydelig lederansvar for bærekraftig høsting av marine ressurser i Antarktis. Jeg mener derfor at Norge må ta ansvar for å få gjennomført en fullstendig kartlegging av krillbestanden i Antarktis, i samarbeid med andre nasjoner som har interesser og næringsaktører som opererer i området.

Arbeiderpartiet vil derfor stemme for SVs forslag 1 i sak nr. 4, som nettopp handler om å ta opp et sånt forskningstokt. I lys av innledningen fra saksordføreren vil det være grunnlag for å oppfordre Høyre til også å vurdere å gjøre det samme. Med den sterke understrekingen saksord-

føreren ga av forholdet mellom forskning og bærekraftig forvaltning av marine ressurser, så er det behov for å gjøre det. De dataene vi har, er gamle, de er fra 2001.

Antarktis er viktig for hele verden, særlig i et forskningsperspektiv og særlig i lys av de klimautfordringene vi står overfor. Men Antarktis gir også Norge muligheter til betydelig næringsvirksomhet og ytterligere verdiskaping. Forutsetningen må være at det skjer på en bærekraftig måte og innenfor forutsigbare rammer. Det forutsetter at myndighetene legger til rette for det. Det er et ansvar Arbeiderpartiet er beredt til å ta og støtte opp under.

Trine Skei Grande (V) [12:45:51]: Jeg skal ikke være i nærheten av så lang i mitt innlegg, jeg har bare en påpekning.

Jeg vil også takke saksordføreren for en veldig grundig og god jobbing. Og nå skal jeg avsløre at kanskje vi andre ikke har vært like grundige i jobbinga med merknader, for på vegne av Kristelig Folkeparti og Venstre så har vi falt ut av en merknad. Det er den som begynner nederst på side 5 i innstillinga, og som da bare står som SVs merknad – og det er noen av de siste merknadene som også forrige taler hadde – og den gjelder krill og forskning i Antarktis. Dette er forslag som har ligget inne i Venstres alternative budsjetter ved alle korsveier. Det er nok sånn at det neste år ikke er «praktisk mulig», som det står i merknaden, å gjennomføre en sånn type tokt, men 2017/2018 kan være mulige tidspunkt å gjennomføre sånne tokt på. Da kommer nok Venstre til å prioritere dette i våre alternative budsjetter, også når vi skal forhandle med regjeringa, fordi vi mener at dette er viktige forskningstokt, og at krill er et noe vi trenger mer forskning på, for også å kunne forvalte de andre fiskeriresursene våre på en god måte.

Så det er en forglemmelse at vi ikke er med på den merknaden, og vi vil gjerne også få lov til å være med på forslaget. Jeg tror ikke jeg kan si noe på vegne av Kristelig Folkeparti, men jeg har i hvert fall fått beskjed om å si det likevel.

Bård Vegar Solhjell (SV) [12:47:41]: Alt er tilgitt – til fører talar.

Først vil eg takke saksordføreren for det eg vil kalle faktisk ei usedvanleg grundig og god gjennomgåing av meldingane her frå talarstolen, og for arbeidet som er gjort med dei. Kanskje vert viktigheita for regjeringa av Bouvetøya-politikken understreka av nærværet av heile tre statsråder i denne saka. Attpåtil har Stortinget sett fri taletid på saka, og diplomatlosjen er full av dyktige embetsfolk som jobbar med desse sakene.

Eg skal berre kort gå gjennom to resonnement og grunngevinga for vårt forslag og våre merknader. Det første er kor viktig ei heilskapleg og økosystembasert forvaltning av dei viktige områda Antarktis og Arktis er for oss – og for verdas klima og natur. Dette er ekstremt viktige område for å regulere klimaet. Dette er område med eit spesielt og sårbart naturmangfald og med viktige ressurser, men òg viktige arenaer for forskning for å forstå verdas natur og miljø betre. Det er ganske skjøre globale fellesskap som skal forvalte desse områda, og ikkje minst i Ark-

tis trur eg vi må rekne med at dette kan verte utfordra i tiåra som kjem. Då er det viktig at Noreg står for det og best mulig jobbar for internasjonalt å avtalefeste ei einigheit om å få det til.

Ein annan grunn til at det er viktig å leggje fram desse meldingane og forankre dei i Stortinget, er at Noreg naturlegvis skal følgje våre legitime interesser, enten det er i Antarktis, Arktis eller på Bouvetøya, men med interesser følger òg ansvar, og Noreg er ein tung aktør med eit særleg ansvar for å føre ein ansvarleg politikk i områda.

Då er vi ved det tredje punktet og vårt forslag. Den merknaden som vi har lagt inn her, byggjer eigentleg på noko som står i meldinga, nemleg at det er behov for vitenskaplege undersøkingar om korleis det fysiske miljøet påverkar lokale fordelingar og tettleiksnivå av krill, og korleis det årlege fisket påverkar dette. Det er altså ei aukande interesse for krillfiske. Det er ein ganske viktig del av næringskjeda, og Noreg er ein veldig stor aktør. Som den største krillfiskenasjonen har vi, meiner vi, eit spesielt ansvar for å bringe fram ny kunnskap, som òg representanten Sivertsen var inne på. Derfor: Fordi den kunnskapen vi har, er for utdatert, og fordi vi trenger up-to-date-kunnskap for fullt ut å kunne ta vårt ansvar, foreslår vi at ein skal ta opp att planane som var der for nokre få år sidan, om eit nytt forskningstokt. Det står 2015/2016 i merknaden, men til representanten Skei Grandes kommentar kan eg seie at det ikkje står i forslaget. I forslaget står det berre at «Stortinget ber regjeringa gjenoppta planene om forskningstokt i Antarktis».

Så dersom ein er einig i den intensjonen, i dei planane som har vore, og det behovet som vert peika på i meldinga, bør det vere mogleg å kunne vedta det i Stortinget.

Utenriksminister Børge Brende [12:51:52]: For første gang i historien står en samlet fremstilling av norske interesser og politikk i Antarktis på dagsordenen i Stortinget. Vi må tilbake til 1939 for å finne siste melding til Stortinget om Antarktis. Jeg forstår godt at det er stor interesse i salen, et viktig arbeid i komiteen, og at diplomatlosjen, som representanten Solhjell også var inne på, er fylt av personer som har stor og viktig kunnskap om både Arktis og Antarktis.

I 1939 hadde man en diskusjon ikke minst for å informere Stortinget om at Norge hadde annektert Dronning Maud land. I dag er det for å bekrefte og konsolidere de lange linjene og det brede engasjementet Norge har som polarnasjon også i sør.

Hovedlinjene i norsk antarktispolitikk bygger på en klar holdning om norske suverenitetskrav, kombinert med innsats for at det internasjonale samarbeidet under Antarktistraktaten skal være velfungerende og solid.

Jeg vil trekke frem følgende sentrale områder i norsk antarktispolitikk: Norge har vært sentral i utviklingen av traktatsystemet i Antarktis og har spilt en viktig rolle i utviklingen av regionale forvaltningsmekanismer og -organisasjoner. Norge er én av tolv opprinnelige parter til Antarktistraktaten av 1959, som skulle sikre fredelig samarbeid om kontinentet og havområdene rundt. I 1991 bidro vi til at vernet av det antarktiske miljøet ble styrket

ved inngåelsen av en miljøprotokoll under Antarktistraktaten. I over 30 år har Norge bidratt til at Kommisjonen for bevaring av de marine levende ressursene i Antarktis, CCAMLR, forvalter økosystemene og fiskeriene i de antarktiske havområdene på en bærekraftig måte.

Samtidig opplever vi at interessen for Antarktis er økende. Over 50 land har tiltrådt Antarktistraktaten, hvorav 29 land er såkalt konsultative – eller fullverdige – medlemmer i traktatsamarbeidet. Dette gjør det ekstra viktig at Norge, som en av tolv opprinnelige parter, bidrar til å sikre at nye parter forstår og forholder seg til traktatens kjerneverdier.

Samarbeidet har vært – og er – særdeles vellykket. I over 50 år har Antarktistraktatens parter forvaltet et enormt kontinent omgitt av et rikt havområde gjennom fredelig samarbeid. Også i dag ser vi at land som kan stå langt fra hverandre på andre områder, samarbeider godt både politisk og faglig innenfor Antarktistraktatsystemet. Det samme har vi tidvis sett i Arktisk råd.

Norge gjør krav på store områder i Antarktis, Dronning Maud land og Peter I øy. Disse kravene ligger fast i traktatens virketid. Ingen part kan regnes for å ha sagt fra seg sine krav, og det kan heller ikke fremmes nye krav så lenge traktaten er i kraft.

Regjeringen vektlegger at norsk antarktispolitikk skal utformes slik at både hensynet til Antarktistraktat-samarbeidet og våre egeninteresser som kravshaver ivaretas på en god måte. Et overordnet mål er å sikre at de unike natur- og miljøverdiene tas godt vare på. Sammen med Arktis spiller Antarktis en nøkkelrolle i det globale klimasystemet. Kunnskap fra polarområdene er viktig for å forstå både årsaker til og effekter av klimaendringene.

Som miljøvernminister tok jeg sammen med Norsk Polarinstitut initiativet til å gjøre om Troll-basen i Dronning Maud land til en helårsbase. Dette var tilbake i 2002/2003. Etableringen av Troll som helårsbase har bidratt til at vi har kunnet øke kunnskapen om Antarktis, og vår tilstedeværelse er slått fast.

Jeg må innrømme at den gangen var det motkrefter da det gjaldt å gjøre dette om til en helårsbase, men med den rike besøksutviklingen som har vært i ettertid, har jeg fått med meg at det nå er bortimot det man kan kalle konsensus rundt at vi gjorde dette til en helårsbase. Det var sterkt lederskap fra Norsk Polarinstitut, som hadde et sterkt ønske om både å hente ut mer miljøinformasjon og å understreke Norges tilstedeværelse i Dronning Maud land og Antarktis og de prinsippene som vi står bak, som gjorde at vi fikk igjennom – først i regjeringen og så i Stortinget – å gjøre dette til en helårsbase. Det var etter min mening en viktig beslutning for å sikre Norges tydelige tilstedeværelse.

Norge er det eneste landet i verden som har landområder både i Arktis og i Antarktis. Vi kan med rette kalle oss en polarnasjon i dobbelt forstand. Selv om Arktis og vår nordområdepolitikk ligger nærmere, har Norge en lang og uavbrutt historie i Antarktis.

Når det gjelder størrelsen på Dronning Maud land og de naturverdiene som ligger der, så er det av dimensjoner som er vanskelig å forklare. Det er vakkert, det er sårbart, og det inneholder potensial i fremtiden når det gjelder

f.eks. bruk av blå økonomi og blå åker. Norge er til stede som forskningsnasjon, som miljø- og havnasjon og som toneangivende næringsaktør. I dette engasjementet ligger en styrke og et potensial til å skape synergier mellom tilstedeværelse, kunnskap og aktivitet i både Antarktis og Arktis.

Med denne stortingsmeldingen legger regjeringen til rette for at vi skal kunne nyttiggjøre oss disse synergiene, og i all beskjedenhet mener jeg det var på høy tid – etter at det har gått en god del år siden forrige melding om saken, 1939 – at en, med denne regjeringen, fikk fremlagt denne meldingen. Jeg synes også det er bra at det er bred enighet om både de visjonene og de prinsippene Norge legger til grunn i dette historiske dokumentet.

Statsråd Anders Anundsen [12:59:41]: La meg først få takke både komité og kanskje særlig saksordfører for et svært godt arbeid med meldingen i Stortinget. Det er naturligvis slik at det som polarminister og konstitusjonelt ansvarlig for Bouvetøya-meldingen er fristende å holde et 30-minutters innlegg om Bouvetøya. Jeg skal forsøke å gjøre det noe kortere.

Det er en spennende del av norsk historie. Bouvetøya ble oppdaget av franskmannen Jean-Baptiste Charles Bouvet de Lozier i 1739, men så forsvant øya mer eller mindre bokstavelig i tåkeheimen – det er nemlig ofte tåke rundt denne øya – og dukket ikke opp igjen før i 1927, da Lars Christensen ledet én av de mange ekspedisjonene mot Antarktis. I 1927 gikk de i land på Bouvetøya, plantet det norske flagget og erklærte øya for norsk territorium. Så ble det i dette hus i 1930 vedtatt en lov som definerte Bouvetøya som norsk biland. Jeg vil komme litt tilbake til det, men meldingen om Bouvetøya er altså den første samlede redegjørelsen for Stortinget om norske interesser og politikk for Bouvetøya siden den ble norsk biland i 1930.

Det er kanskje ikke spesielt stor grad av nasjonal bevissthet om at det finnes en del av det norske territoriet på den helt andre siden av verden. Øya er også regnet som den mest avsidesliggende øya i verden. Det er mange som mener at Norge kan ligge litt grisgrendt til, men Bouvetøya ligger virkelig grisgrendt til. Når en ser på meldingens forside, og en ser hvor øya er plassert – med denne lille prikken her på den andre siden av jorden – forstår en hva slags avstander en egentlig snakker om.

Meldingen gir en bred fremstilling av ulike forhold ved øya og havområdene rundt og av politikken som vi vil føre i årene som kommer. Øya er en viktig del av vår sørlige polartradisjon og har ofte vært omtalt sammen med våre øvrige biland, Dronning Mauds land og Peter Is øy. Disse to er omfattet av Antarktis-samarbeidet, men Bouvetøya ligger utenfor og er ubestridt norsk territorium.

Stortinget behandler i denne sammenheng også regjeringens melding om norske interesser og norsk politikk i Antarktis. Arbeidet med denne meldingen har vært en god anledning til å samle kunnskap også om Bouvetøya og stadfeste politikken gjennom en egen melding til Stortinget, og som Stortinget er kjent med, ble disse lagt frem samtidig. Det er godt at de nå også behandles samtidig. På denne måten har regjeringen nå sørget for å samle kunn-

skapen vi besitter og politikken vi fører når det gjelder våre sørlige polarområder.

Det har, som jeg nevnte innledningsvis, ikke vært mye oppmerksomhet rundt Bouvetøya. Det er også en målsetting med denne meldingen å skape interesse. Det er gitt omtale – i både tekst og illustrasjoner – av naturmiljø, geologi og hvilke aktiviteter som finner sted på øya og i havområdene rundt.

Bouvetøya og territorialfarvannet rundt er et naturreservat. Øya er en viktig plattform for forskning og miljøovervåking, og denne aktiviteten har fått bred omtale i meldingen. Det er fortsatt et stort behov for kunnskap om eventuelle ressurser og verneverdige verdier i områdene rundt Bouvetøya.

Gjennom meldingen bekrefter regjeringen at vi for øya og havområdene rundt vil videreføre en politikk som er konsistent, forutsigbar, kunnskapsbasert og forankret i de prinsippene som gjelder for forvaltningen av hav- og polarområdene. Hovedmålsettingene er at politikken for Bouvetøya og havområdene rundt skal være forutsigbar, med vekt på ansvarlig, kunnskapsbasert forvaltning, bevaring av naturmiljø og bærekraftig ressursutnyttelse – at vi i samsvar med våre rettigheter og plikter som kyststat skal ta vare på de unike miljøverdiene i naturreservatet og legge til rette for kunnskapsinnhenting og miljøovervåking.

Regjeringen vil også videreføre Bouvetøya som plattform for kartlegging, forskning og miljøovervåking på selve øya og i havområdene rundt. I tillegg er det en hovedmålsetting at regjeringen vil ivareta Norges rettigheter og plikter som kyststat og ansvarlig ressursforvalter ved å legge til rette for videre utforskning og kartlegging av ressursene i havområdene, herunder på kontinentalsokkelen.

Regjeringen legger også vekt på at regelverk og administrasjon skal være oppdatert og hensiktsmessig. Regjeringen vil gjennomgå lovgivningen for Bouvetøya med sikte på klargjøring og opprydding i regelverk og administrative forhold. I meldingen signaliserer dessuten regjeringen at det vil bli vurdert om bl.a. de statsrettslige sidene ved øya bør reguleres i egen lov. Bouvetøya er et biland. Det er norsk territorium, men ikke en del av Kongeriket Norge. Det er naturlig at det i forlengelsen av diskusjonen om en egen lov for øya bør bli vurdert om den bør endre status fra biland til å bli innlemmet som en del av Kongeriket Norge. Det trenger ikke å representere noe vesentlig skifte, som representanten Sivertsen tok opp i sitt innlegg fra denne talerstol i stad. Forskjellen på Bouvetøya og de øvrige områdene som i dag blir referert til som biland, er jo at det er grensetvister eller uenighet internasjonalt om hvor grensene skal gå. Det er ikke tilfellet for Bouvetøya. Det er helt avklart at den er norsk. Da er det et spørsmål om det ikke er fornuftig å klargjøre det gjennom å gjøre den til en del av Kongeriket Norge, slik at den blir en uavdelelig del av Norge. Det er imidlertid noe regjeringen vil komme tilbake til, og det er en vurdering som bør gjøres i sammenheng med en gjennomgang av rammeverket for Bouvetøya.

Som jeg nevnte i stad, regnes Bouvetøya som den mest fjerntliggende øya i verden. Den er på størrelse med Nøtterøy i Vestfold, og den er ubebodd, i alle fall av mennes-

ker. Det er imidlertid en ganske stor populasjon av både pingviner og pelssel som preger lokalsamfunnet ganske kraftig. Det gjør det også relativt lite sannsynlig at en kan utvide aktiviteten på øya dramatisk, for nærværet av en ganske aggressiv pelsselart gjør det noen ganger krevende å holde nødvendig ro og orden på øya. Den er også som oftest innhyllet i tåke eller skyer, og den har en bratt og steil kyst. Bortsett fra feltstasjonen Norvegia, som kun benyttes i korte perioder i sommersesongen, finnes det ikke infrastruktur der. Alle som skal dit, må derfor være selvforsynt og ha en egen beredskap. Regjeringen vil også ta sikte på å få på plass et eget regelverk om dette etter mønster fra forskrift om miljøvern og sikkerhet i Antarktis.

I relasjon til diskusjonen som noen av innleggene handlet om knyttet til forskning, har jeg lyst til å minne om at vi nå bygger et nytt forskningsfartøy som er isgående, og som skal leveres i 2017.

Jeg er veldig glad for at utenriks- og forsvarskomiteen i sin innstilling slutter seg enstemmig til de mål regjeringen har for forvaltningen av Bouvetøya og havområdene rundt, og at det er bred støtte for den politikken regjeringen med denne meldingen legger opp til. Med dette er det nå lagt frem et godt grunnlag for videre forvaltning av den lille, men likevel viktige delen av norsk territorium.

Svein Roald Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Bård Vegar Solhjell (SV) [13:08:06]: Det 8 minutt lange Bouvetøya-innlegget frå justisministeren kan ein ikkje gjere anna enn å slutte seg heilhjarta til – meir heilhjarta enn det eg har gjort på lenge når det gjeld innlegg frå justisministeren i Stortinget.

Eg tok ordet rett og slett fordi eg gløymde å ta opp SVs forslag i det første innlegget mitt. Det gjer eg no. Eg nyttar samtidig anledninga til heilhjarta å støtte det representanten Sivertsen peikte på, heimen til Roald Amundsen i ein lang periode, Uranienborg i Oppegård kommune i Akershus, som eg sjølv har besøkt. Det er beklageleg nedslite. Det er eit viktig kulturminne. Det er eit museum under Akershusmuseet som no har store moglegheiter, og som bør utviklast vidare. Det kan vere ei oppmoding til regjeringa å ta tak i ei stor moglegheit til å kombinere kultur og reiseliv i Noreg med å ta vare på den polare historia vår.

Presidenten: Presidenten vil bemerke at man kan dra til Fredrikstad og se på Roald Amundsens fødested, som er der.

Representanten Bård Vegar Solhjell har tatt opp det forslaget han refererte til.

Øyvind Halleraker (H) [13:09:24]: Jeg synes vi har hatt en god og spennende debatt i denne salen om en sak som – som flere har påpekt – ikke så ofte er debattert her. Likevel: Vår saksordfører har fått anerkjennelse for sitt arbeid.

Fra min side har jeg lyst til å trekke fram Sivertsen, som også har store kunnskaper om de polare områder, og som sitter som leder av Stortingets delegasjon for arktisk

parlamentarisk samarbeid. Han løfter fram en problemstilling om hvorvidt ikke Antarktis også fortjener en mer kontinuerlig parlamentarisk oppmerksomhet, som Arktis har gjennom Arktisk råd. Jeg synes dette er en interessant problemstilling og et innspill som jeg synes vi skal ta med oss videre. Det er åpenbart flere måter å gjøre dette på, så jeg synes vi skal ta denne utfordringen med oss videre.

Når det gjelder forslaget fra SV, som Solhjell nettopp var oppe og fremmet, og som flere har tilkjennegitt støtte til – det er litt uklart for meg hvor mange det etter hvert er blitt – la meg bare si at intensjonene i forslaget er vi fra Høyre og regjeringspartiene også svært enig i, men vi mener at det er nokså godt omtalt i meldingen og i merknadene at vi støtter noe slikt. Det er sågar presisert at dette vil kunne skje med det nye skipet, som er klart i 2018, og som nettopp skal ha marin forskning i polarområdene som et av sine hovedområder.

Bare for å gi den lille stemmeforklaringen: Vi er ikke imot intensjonene i forslaget, men vi mener det er omtalt i meldingen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 4 og 5.

Sak nr. 6 [13:11:34]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Noregs deltaking i den 69. ordinære generalforsamlinga i Dei sameinte nasjonane (FN) (Innst. 104 S (2015–2016), jf. Meld. St. 36 (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Øyvind Halleraker (H) [13:12:21] (ordfører for saken): Dette er en sak vi har årlig i denne sal, og det uttrykkes ofte en stor grad av enighet om Norges rolle i FN og FNs rolle i verdenssamfunnet. Det er viktig å behandle slike meldinger i Stortinget, selv om det er regjeringens prerogativ å drive utenrikspolitikken og det tilsynelatende er stor enighet ved behandlingen av disse meldingene. Men det er ikke slik at stor grad av enighet gjør at politikken er uinteressant. Meldingen er en av flere anledninger Stortinget har til å komme med styringssignaler og ofte viktige innspill til sittende regjeringers aktive FN-politikk.

Det er god norsk tradisjon om enighet i de store linjene i utenrikspolitikken, også overfor FNs mange organer. Også denne gangen kommer det innspill fra partier utenom de samstemte komitémerknadene som også ligger til grunn

for den helhetlige oppfatning som Stortinget gir uttrykk for. Disse framgår av innstillingen.

De viktigste temaene som preget den 69. generalforsamlingen, var ustabilitet og humanitære kriser i deler av Midtøsten og Afrika, den spente situasjonen i Ukraina og konflikter i Syria, Irak, Sør-Sudan og Den sentralafrikanske republikk. Dette utgjorde et dystert bakteppe for generalforsamlingen og preget debattene. Norges prioriteringer i FN har også vært i disse akutte krisene.

Disse krisene og konflikten har ført til den største flyktningkrisen siden andre verdenskrig og preger både den utenrikspolitiske og den innenrikspolitiske dagsordenen i medlemslandene, og kanskje særlig her i Europa.

Andre viktige temaer under generalforsamlingen var de massive brudd på grunnleggende folkerettslige prinsipper om menneskerettighetene som har funnet sted: ebolautbruddet i Vest-Afrika, eskaleringen av Israel-Palestina-konflikten som førte til krigen i Gaza sommeren 2014, terroristorganisasjonen ISILs og Boko Harams brutale terroristvirksomhet samt konflikten i Mali.

Den 69. generalforsamlingen la også grunnlaget for store internasjonale prosesser som forhandlingene og avgjørelsene om å vedta nye bærekraftsmål, konferansen og finansiering for utvikling – og forhandlingene om en ny klimaavtale i Paris rett før jul, som må sies å være en suksess.

Norge må være en aktiv stemme for å reformere FN-systemet og deler oppfatningen om at FN-organisasjonene vektlegger resultater og effektivitet når nivået på bidrag skal fastsettes.

Norge opptrer konstruktivt og kritisk overfor FNs ressursbruk. Norge skal fortsette samarbeidet mot økonomiske misligheter og tiltak som sikrer en ansvarlighetskultur og styrker innsatsen for tilsyn og kontroll.

Enkelte påstår at FNs manglende handlekraft i dag er et spørsmål om stormaktenes vilje til å bruke organisasjonen og dens prinsipper, men FNs evne til å engasjere det multilaterale systemet er ikke kun et spørsmål om politisk vilje til samarbeid hos medlemslandene – FNs rolle som aktør og arena er summen av hva medlemslandene blir enige om å gjøre FN til.

Norge bør samarbeide med utgangspunkt i folkeretten, internasjonal rett og havretten som viktige pilarer i vårt FN-arbeid. Kritikk av brudd på dette og især den svekkelsen av territoriell integritet vi har sett i forbindelse med Russlands brudd på folkeretten og destabiliseringen av Ukraina, er derfor av spesiell viktighet.

Internasjonal politisk stabilitet og organisering er grunnleggende for å kunne møte mange av de utfordringene vi står overfor. Vi må styrke FNs evne til å forebygge og løse væpnede konflikter og til å fremme langsiktig fredsbygging gjennom FN-ledete operasjoner. Derfor bidrar vi i til sammen syv FN-operasjoner, og kanskje den mest prekære i disse dager, i operasjonen MINUSMA i Mali.

Det blir viktig å støtte oppunder FNs utsending til Syria, Staffan di Mistura, slik at hans oppdrag går fra et «mission impossible» til et «mission possible». Norge har en rolle å spille som tilrettelegger for at samtalene mellom

syriske myndigheter og de mange opposisjonsgruppene fortsetter.

Tidlig innsats og fredsbygging med vekt på sikkerhetsfaktorer, reform og utvikling av rettsstaten er viktig som et kjerneoppdrag for FNs fredsbevarende styrker.

Demokrati og respekt for menneskerettigheter er viktig i seg selv. Men det legger også grunnlag for samfunn hvor personlig initiativ kan skape vekst og fremgang.

Utdanning for alle er en annen viktig forutsetning for reell deltakelse i demokrati. For å oppnå demokrati og godt styresett må det økt innsats til på dette området for å styrke kvinners sivile og politiske deltakelse. Derfor er dette en hovedprioritering for Solberg-regjeringen med statsministeren selv i spissen. Ethvert land som ikke gir sine kvinner like rettigheter som menn, vil aldri bli et fullverdig demokrati, ei heller utnytte sitt fulle potensial for vekst og utvikling.

Marit Nybakk (A) [13:17:41]: Etter saksordføreren innlegg er det kanskje på sin plass å ønske statsministeren lykke til med det nye oppdraget hun har fått med å lede arbeidet med bærekraftsmålene.

FN ble stiftet med røyken fra ruinene etter annen verdenskrig som bakteppe og stiftet av 51 land for å unngå krig mellom stater. Bare uker etter – og faktisk før FN-pakten trådte i kraft den 24. oktober – ble de to første og hittil siste, heldigvis, atombombene sprengt. De ble sluppet over de japanske byene Hiroshima og Nagasaki. Verdensorganisasjonen startet altså sitt arbeid med en helt ny utfordring – trusselen om atomkrig. Verden hadde fått et nytt masseødeleggelsesvåpen, og fortsatt er det slik at arbeidet for nedrustning og ikke-spredning av atomvåpen er en av de store og uløste oppgaver i verdenssamfunnet.

I dag har FN 193 medlemsland. Og med alle sine feil og mangler: FN har vært og er en suksess. FN har vist styrke og myndighet. FNs underorganisasjoner er verdens viktigste humanitære utviklingsorganisasjoner. FN har gitt oss vedtaket om «Responsibility to Protect» etter Rwanda og Srebrenica og sikkerhetsresolusjon 1325 om kvinner og krig, som for øvrig fylte 15 år den 31. oktober i fjor. Det er under FNs generalforsamling på høsten at verdens statsledere møtes for uformelle samtaler. FN er den politiske arenaen når kriser skal løses.

Som saksordføreren også sa: FN er og blir det som medlemslandene gjør organisasjonen til. FN må være rammeverket for å sikre og videreutvikle en godt organisert verden, et internasjonalt rettssamfunn basert på universelle normer, rettigheter og plikter. Men det er viktig at organisasjonen fungerer best mulig. Norge har aktivt engasjert seg i arbeidet for å reformere og forbedre FN, der for øvrig Jens Stoltenberg spilte en viktig rolle. Det er positivt at en samlet komité framhever betydningen av arbeidet for effektivisering av og fokus på FN-fondene og -programmene og for en bedre koordinering på landnivå.

Norge har gjennom mange år vært en betydelig bidragsyter til FNs virksomhet, men mens regnskapet for 2014 viste overføringer til FN-systemet på ca. 4,4 mrd. kr, er tilskuddet etter fjorårets budsjettbehandling redusert. Dette er en uheldig utvikling i en tid da FNs budsjett er

under press og behovet for forutsigbare rammer er særlig sterkt. Jeg vil vise til UNHCR, altså FNs flyktningorganisasjon, sitt arbeid i Midtøsten, hvor de faktisk mangler penger til det de skal drive med.

Det er for øvrig positivt at arbeidet for likestilling og mot vold mot kvinner og seksuelle minoriteter og arbeidet for jenters utdanning og seksuelle og reproduktive helse er blant Norges viktigste satsingsområder i FN. Resolusjonene mot vold mot kvinner og mot barneekteskap hører til de viktigste resolusjonene fra i fjor. At G77-gruppen i flere resolusjonsforslag har tatt ut tekster om kvinner og likestilling, gir derimot grunn til sterk bekymring og er noe vi bør følge ganske godt med på.

I årene som kommer, vil arbeidet for å nå de nye bærekraftsmålene stå i sentrum. Blant målene er nettopp full likestilling mellom kjønnene og prioritering av myndiggjøring av kvinner og jenter og mye mer, bl.a. kvalitetsutdanning og god helse til alle, sikring av rent vann og tilgang til bærekraftig energi, og bærekraftige byer. I vedtaket fra FN oppfordres alle land til å lage egne nasjonale planer for hvordan bærekraftsmålene skal innfris. Men hvordan dette skal gjøres, gjenstår å se. I mitt manus hadde jeg skrevet at jeg håper Norge vil ta et lederansvar. Nå er det, som jeg sa innledningsvis, slik at statsministeren har fått et veldig viktig oppdrag med nettopp å lede arbeidet med bærekraftsmålene i FN. Igjen vil jeg ønske henne lykke til og dessuten legge til at med bærekraftsmålene har 70-årsjubilanten virkelig vist styrke og relevans.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [13:23:06]: Jeg ønsker bare å vise at også Fremskrittspartiet setter pris på det arbeidet regjeringen har gjort i FN, nemlig fokuset på kvinners rettigheter, likestilling og det kanskje aller viktigste: ytringsfrihet, og å prøve å spre forståelsen av verdiene vårt samfunn er tuftet på, til resten av jordkloden, og i tillegg det representanten Nybakk refererte til når det gjaldt G77-gruppen og resolusjonsforslag hvor man har tatt ut en av tekstene når det gjelder disse tingene. Det mest alvorlige og viktigste som kan skje, er at man får til reell likestilling. Samfunn som bruker 50 pst. av befolkningen sin til å styre landet, fungerer ikke og vil aldri kunne komme på samme nivå som oss, verken økonomisk eller på andre vis.

Midt oppi dette er det også bekymringsfullt at Menneskerettighetsrådet i FN styres av udemokratiske og totalitære regimer som Saudi-Arabia og andre land i Midtøsten, og at de istedenfor å se på egen praksis på disse områdene, stadig vekk vedtar resolusjoner som fordømmer Israel, uansett hva Israel skulle foreta seg. Blant annet har de altså fordømt Israels behandling av palestinske kvinner, samtidig som de ikke gir sine egne kvinner noen som helst slags rettigheter. Det er en underlig måte å drive på. Jeg håper at regjeringen fortsetter å legge press på Menneskerettighetsrådet og stemmer imot alle muligheter de har til å vedta slike resolusjoner, og markerer at vår støtte til Israel står fast også i FN-sammenheng, at vi tør å markere at Israel er vår venn og at vi er Israels venn.

Utenriksminister Børge Brende [13:25:33]: Siden FN-pakten ble fremforhandlet våren 1945, har Norge vært

en konsekvent forsvarer av multilaterale løsninger og internasjonalt samarbeid.

Også i 2015 styrket FN sin rolle som den sentrale globale arena for å finne felles løsninger, særlig for å møte klima- og utviklingsutfordringer. Det ble internasjonal enighet om finansiering for utvikling i Addis Abeba, for hvordan utviklingsland ikke minst skal øke sin egen evne til å skaffe seg ressurser – nasjonal ressursmobilisering. Det ble enighet om de nye bærekraftsmålene i New York, og vår statsminister har blitt forespurt av FNs generalsekretær Ban Ki-moon om å lede denne gruppa sammen med en annen stats regjeringssjef. Statsministeren har takket ja, og dette er nå et viktig oppfølgingsarbeid fremover, med de globale bærekraftsmålene, som skal ha minst like stor betydning som det vi opplevde at tusenårsmålene hadde.

I Paris på slutten av året ble det også enighet blant alle verdens land om en felles klimaavtale. Dette viser at møysommelig diplomatisk arbeid i FN fører frem. Men samtidig er det selvfølgelig mange utfordringer – fra Sør-Sudan til Syria – hvor verden ikke klarer å samle seg om felles løsninger. For når de fem vetomaktene i Sikkerhetsrådet er uenige om hvordan kriser kan løses, blir FNs rolle ofte redusert til å avhjelpe – ikke løse – krisene.

Norge – og Norden – må derfor presse på for at Sikkerhetsrådet i større grad bidrar til forebyggende diplomati, til fredsbygging, til å løse krisene for de utvikler seg slik Syria har gjort de siste årene. Vi ønsker beslutninger fra Sikkerhetsrådet når alvorlige overgrep skjer.

Denne stortingsmeldingen omhandler det som skjedde i høynivåuken i september 2014 og den påfølgende 69. generalforsamlingen. Komiteen har merket seg saker hvor Norge fikk godt gjennomslag – på menneskerettighetsområdet, i kampen for likestilling og kvinners rettigheter, understreket av representanten Nybakk – og også bekymringen ved at vi opplever at noen nå henviser til tradisjonelle verdier og omtaler menneskerettigheter og kvinners rettigheter for såkalte vestlige verdier. Dette er universelle verdier som ble slått fast både i FN-pakten i 1945 og i FNs menneskerettighetserklæring.

Vi har også stått opp for utdanning i kriser, godt styre sett og global helse. Norge er en av de viktigste bidragsyterne til FN også økonomisk, og vi må se dette i sammenheng med den historisk høye bevilgningen vi har til det humanitære, hvor både FNs matvareprogram og FNs høykommissær for flyktninger er viktige mottakere av bortimot 5 mrd. kr, som vil bli fordelt til humanitær støtte i år.

Jeg er også glad for enigheten i Stortinget om viktigheten av Norges arbeid for reform av FN, inkludert på utviklingssiden. Mye har skjedd i form av bedre resultatrapportering fra de enkelte organisasjonene og stor innsats på tvers av FN-organisasjonene. 2016 er et viktig år for å bringe reformarbeidet videre, fordi medlemslandene skal forhandle frem en ny rammeresolusjon om FNs operasjonelle virksomhet. Til våren – i Istanbul i mai – er det også et stort møte om en mer koordinert humanitær innsats, hvordan få de ulike utviklingsdelene av FN til å spille enda bedre sammen med dem som har det humanitære ansvaret. Når man står midt oppe i asymmetriske utford-

ringer, slik som Libanon og Jordan hvor en av fire er en syrisk flyktning i Libanon, kan man ikke bare henvise til at dette er et mellominntektsland. Det er et land som står overfor helt uante utfordringer, og hvor man må bruke både utviklingselementer og Bretton Woods og ikke minst det humanitære.

Norge har prioritert å holde på høye kjernebidrag for å gi FNs utviklingssystem det nødvendige handlingsrommet. Men i en presset økonomisk situasjon i store deler av verden er det viktig at FN-organisasjonene fortsetter å spisse innsatsen ut fra sine fortrinn, og at effektiviseringsarbeidet videreføres med styrke.

FN står overfor store utfordringer i 2016. Norge skal fortsatt være en viktig partner i dette arbeidet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at sakene nr. 7, 8 og 9 behandles under ett – og det anses vedtatt.

Sak nr. 7 [13:30:55]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om årsrapport for virksomheten til Stortingets delegasjon for arktisk parlamentarisk samarbeid for perioden 12. september 2014–12. september 2015 (Innst. 99 S (2015–2016), jf. Dokument 13 (2015–2016))

Sak nr. 8 [13:31:14]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om nordisk samarbeid (Innst. 102 S (2015–2016), jf. Meld. St. 6 (2015–2016))

Sak nr. 9 [13:31:20]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om årsrapport fra Stortingets delegasjon til Nordisk råd for 2. halvår 2014–1. halvår 2015 (Innst. 100 S (2015–2016), jf. Dokument 18 (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 35 minutter, og at taletiden fordeles slik på gruppene: Arbeiderpartiet 30 minutter, Høyre 25 minutter, Fremskrittspartiet 15 minutter, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne 5 minutter hver.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Sylvi Graham (H) [13:32:28] (ordfører for sakene nr. 8 og 9): La meg starte dagens behandling av de to nordiske sakene, nr. 8 og 9, som sakenes ordfører med å takke komiteen for godt samarbeid og gode innspill i de sakenes anledning.

Det nordiske står oss nært – sagt mer banalt: Vi har et godt og trygt «nabolag», med naboer vi samarbeider og snakker godt med. Så sent som i helgen, i anledning vårt kongepars 25 år på tronen, så vi da også – symboltungt, vil jeg si – at den svenske og danske monarken var til stede og deltok i festlighetene.

Den norske regjeringen prioriterer det nordiske samarbeidet høyt. Regjeringen Solbergs politiske plattform fastslår at det er et mål å forsterke det nordiske samarbeidet, herunder det formelle samarbeidet innenfor Nordisk ministerråd.

De nordiske landene er våre nærmeste venner og viktigste partnere. Vi deler de samme grunnleggende utfordringene, enten det gjelder konkurransekraft, grønn vekst og omstilling til lavutslippssamfunn eller sikkerhet, migrasjon og integrering. Felles utfordringer, geografisk nærhet, felles historie, tradisjoner, språk, kultur og verdier gir et solid utgangspunkt for samarbeid.

I tillegg har vi felles institusjoner. Nordisk ministerråd har i mange tiår vært den sentrale plattformen for det nordiske samarbeidet. Det nordiske samarbeidet bør bli mer synlig, mer konkret og mer aktuelt allikevel. Strukturene innenfor samarbeidet bør utnyttes bedre. Vi i Norden har klare nasjonale og regionale interesser av dette.

I disse dagene snakkes det mye om det europeiske grensesamarbeidet. I Norden har vi beveget oss uten pass mellom våre land i mange tiår, ja faktisk siden 1957.

Nordisk ministerråd har de senere årene gjennomgått en omfattende moderniseringsprosess. Målet er at organisasjonen skal levere gode resultater på aktuelle problemstillinger som opptar de nordiske regjeringer, og dermed også være bedre rustet til å møte fremtidige utfordringer for Norden. Dette innebærer også å relatere dagsordenen i Nordisk ministerråd til den europeiske agendaen, i forhold til regjeringens aktive europapolitikk.

Det er et potensial for mer felles nordisk europapolitikk – ikke bare fordi EU er viktig for oss i Norden, og fordi tre fjerdedeler av norsk eksport går til EU. Men Norden er også viktig for EU.

Erfaringene med Europas langvarige økonomiske krise, utfordringene for mange europeiske land når det gjelder konkurransekraft og omstilling, samt de aktuelle utfordringene knyttet til migrasjon, inkludering og integrering viser at Norden har eksempler å by på.

Samtidig ser vi nå at Europas og Nordens grenser er under press. Norden har vært en foregangsregion for EU for fri bevegelse og frie grenseoverganger. Samtidig må vi ta inn over oss at de kontrolltiltak som våre regjeringer har måttet innføre den senere tid, vil kunne påvirke fri bevegelse mellom våre nordiske land. For første gang siden 1950-årene må nå f.eks. personer som krysser Øresund, legitimere seg.

Tettere nordisk europapolitisk samarbeid er viktig for Norge. Viktige interesser og verdier er under press i EU.

Mer nordisk samarbeid på den europeiske arenaen vil styrke mulighetene for gjennomslag. Derfor er det bra at Finland som formannskapsland i 2016 har tatt initiativ i Ministerrådet til «mer nordisk synergi i Europa».

Vi har de siste årene sett en stadig større oppmerksomhet rundt det utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitiske samarbeidet i nordisk sammenheng. Ulike tilknytningsformer til EU og NATO er ikke til hinder for et sterkere samarbeid på disse områdene. Vi har også sett at utenrikspolitiske saker til en viss grad tas inn i Ministerrådet gjennom konkrete prosjekter, f.eks. strategisk kommunikasjon og demokrati og antiradikalisering. Det er bra. Jeg mener det er viktig å se sammenhenger og utnytte Ministerrådet også utenrikspolitisk og europapolitisk. Dette innebærer imidlertid ikke at vi skal innlemme utenrikspolitikken i de formelle strukturene i Nordisk ministerråd, som igjen ville kreve en endring av Helsingforsavtalen.

En samlet utenriks- og forsvarskomiteé er enig i at grunnsteinen i det nordiske samarbeidet baseres nettopp på Helsingforsavtalen. Det er avgjørende at dagsordenen settes av politikere, og at samarbeidet i Nordisk råd og Nordisk ministerråd brukes aktivt for å skape nytte for borgerne i Norden.

Verden rundt oss forandres noen ganger raskere eller i andre retninger enn vi helt setter pris på. Utviklingen i Russland har også satt sitt preg på det nordiske samarbeidet. Nordisk ministerråds kontorer i Nordvest-Russland har blitt avvirket som følge av at russiske myndigheter registrerte dem som utenlandske agenter. Som resultat har Nordisk ministerråd det siste året styrket samarbeidet med de baltiske landene. En arbeidsgruppe med deltage- re fra de nordiske landene utarbeider en plan for hvordan prosjekter eventuelt kan videreføres i Russland.

Norge har formannskapet i Nordisk ministerråd i 2017. Her vil det være viktig å se på hvordan vi kan møte de økonomiske, de klimamessige og de demografiske endringer vi i de nordiske land står overfor. Vi har fått følgende nøkkelord for det kommende norske formannskap: omstilling og konkurransekraft og tilpasning til lavutslippssamfunnet. Norden i omstilling, Norden i Europa og Norden i Verden er overskrifter.

Migrasjonsutfordringene og integrasjon vil neppe bli mindre i den kommende tiden. Dette er områder som ikke har vært en formell del av Nordisk ministerråds samarbeid, men det kan være verdt å se på om og eventuelt hvordan dette kan gjøres, ikke minst fordi – slik jeg ser det – det vil påvirke flyktningstrømmer både mellom landene i Norden og mellom Norden og andre regioner dersom det er store forskjeller på migrasjons- og integrasjonsarbeidet innen regioner i Europa eller regionene imellom – såkalte push-pull-faktorer.

Sist uke diskuterte vi i denne salen grensehindre, etter en interpellasjon fra representanten Storberget. Jeg er glad for at regjeringen prioriterer arbeidet med å fjerne grensehindre høyt. Å fjerne grensehindre skaper arbeidsplasser, styrker konkurransekraften og bidrar til vekst. Likevel vil altså kontrolltiltak som våre regjeringer har måttet innføre den senere tid, kunne påvirke fri bevegelse i Norden.

De viktigste resultatene for innbyggerne i Norden skjer

gjennom samarbeid på ulike sektorer, ved samordning av regelverk og nedbygging av grensehindre. Det parlamentariske samarbeidet i Nordisk råd spiller en viktig rolle som premissleverandør og pådriver i dette arbeidet.

Det er bred politisk enighet om at arbeidet i Nordisk råd skal forankres best mulig i Stortinget og dets fagkomiteer. Nordisk råds 66. sesjon avholdt toppmøte i Stockholm med de nordiske statsministrene. Øverst på agendaen sto felles utfordringer og fremtidig nordisk samarbeid. Det ble diskutert hvordan den nordiske modellen, med en velferdsstat kombinert med høy sysselsetting og økonomisk vekst, kunne utvikles videre, og hvordan dette best kunne gjøres.

Utenrikspolitikken er også kommet høyere på dagsordenen i Nordisk råd. Det nordiske samarbeidet om støtte til militær kapasitetsbygging og sikkerhetssektorreform har også blitt betydelig styrket. Under ekstrasesjonen i København i mars ble det avholdt en debatt om forebygging av ekstremisme og radikaliserings.

Jeg mener det er viktig at Nordisk råd og det parlamentariske samarbeidet forblir et møtested for utveksling av erfaringer, ideer og politikkutforming. Jeg imøteser derfor debatten i denne salen i dag. Vi har nå en minister med ansvar for nordiske saker som også er europaminister, som jeg tror vil gagne både vårt felles engasjement og debatten i denne salen om disse sakene.

Marit Nybakk (A) [13:41:08]: Den 12. januar i år hadde representanten Knut Storberget en interpellasjon i Stortinget om arbeidet med å fjerne grensehindre mellom de nordiske land. Jeg er enig med Storberget når han understreker at hvis Norden skal være i forkant i det å skape forpliktende samarbeid mellom stater og nedbygging av hindre for økt samhandling, må man fortsette å bygge ned grensehindre. Derfor er grensehinderarbeidet i Nordisk ministerråd og Nordisk råd blant de viktigste områdene som er i det nordiske samarbeidet.

Veldig mye av samarbeidet i Norden dreier seg om – når det kommer til stykket – å fjerne grensehindre gjennom samarbeid og harmonisering. De siste tiårene er dette arbeidet også blitt en viktig del av arbeidet i EU/EØS-området. Dette henger sammen. Det som skjer i EUs indre marked vil også påvirke grensehindre i Norden, og ved implementering av EU-direktiv i Norden må det ses på om de bidrar til å skape nye grensehindre eller, for å si det på en annen måte, fjerne grensehindre. Iallfall er det slik at grensehindre også må ses på i en europeisk kontekst i økende grad.

Grensehinderarbeidet i Norden gjør nordisk samarbeid relevant for folk flest i hverdagen. Da jeg ble valgt til president i Nordisk råd høsten 2012, fikk jeg umiddelbart henvendelser fra folk som strevde med grensehindre mellom Norge og Sverige – eller Norge og Danmark. Det var bonden i grenseområdene mot Sverige som måtte betale avgift hvis han eller hun lånte bort traktoren til naboen noen meter over grensen – eller omvendt. Og det samme hvis den svenske bonden lånte bort et redskap til ham eller henne. Det var trykdeproblemer for den eldre damen som hadde bodd i Danmark i alle år og returnerte til Norge. For ikke å snakke om skattesaken til de norske pensjonistene

i Sverige. Nordisk ministerråd har nå opprettet et grensehinderråd, hvor Svein Ludvigsen for øvrig er norsk representant. Etter det første året med dette rådet er det grunn til å se med optimisme på de muligheter som Grensehinderrådet faktisk har og muligheter for resultater, fordi rådet er målrettet, har blinket ut noen enkelte områder og greier da også å få til å løse de sakene. I Nordisk råd har man opprettet en grensehindergruppe som også skal følge Grensehinderrådet i Nordisk ministerråd.

Jeg har sagt dette før og gjentar det: Det mest dynamiske samarbeidet som har vært i nordisk sammenheng eller mellom de nordiske land i kanskje de siste ti år, er samarbeidet om forsvars-, sikkerhets- og utenrikspolitikk. Dette er noe som er relativt nytt i den forstand at under den kalde krigen var det ikke mulig i Nordisk råd å snakke om verken forsvarspolitikk, sikkerhetspolitisk samarbeid eller utenrikspolitikk.

Under det norske formannskapet i 2013 fikk også Nordisk råd en parlamentarisk forankring av det sterkt økende forsvarssamarbeidet – en årlig rundebordskonferanse der presidiet i Nordisk råd møter de nordiske forsvarsministrene for å komme med innspill. Forsvarssamarbeidet har fortsatt et stort potensial. Dette er på mange måter Nordens svar på NATOs Smart Defence, bl.a. et samarbeid om kapasiteter. Et land trenger ikke å ha alt utstyr – det ene landet kan ha én type utstyr og andre land har noe annet.

La meg legge til at egentlig gjelder dette potensialet også nordisk samarbeid om samfunnsikkerhet, basert på den såkalte Haga-erklæringen, som altså de ansvarlige statsråder for samfunnsikkerhet og sivil beredskap har undertegnet på Haga slott i Stockholm.

Det siste året har vi hatt en uendelig lang debatt om sametingenes deltagelse i Nordisk råd – eller samenes observatørstatus i Nordisk råd. Samerådet har i dag observatørstatus i plenumssesjonen. Fra sosialdemokratisk side ønsket vi å utvide denne strukturen. Bakgrunnen for dette var at samene søkte om medlemskap i Nordisk råd, noe som de ikke kan få i henhold til Helsingforsavtalen. Det er en avtale mellom land. Men vi mente at vi kunne styrke observatørstatusen til samene, og vi kunne f.eks. latt sameetingene få den samme statusen som de har i Arktisk parlamentarisk komité, såkalt «Permanent Participants». Men her er det mange følelser ute og går, store uenigheter og mange motsetninger. For eksempel har Sverige ikke ratifisert ILO-konvensjon nr. 169 om urfolks rettigheter. Det er likevel gjort et godt stykke arbeid, hvor alle land har vært med og bidratt. En gruppe ble nedsatt for å se om man fikk løst denne konflikten som har pågått i Nordisk råd i faktisk ett år, og før presidiet møtet i slutten av januar i år er status at det foreligger en innstilling fra denne undergruppen som anbefaler at sameetingene får observatørstatus med talerett i utvalgsmøter når utvalgene behandler saker som berører samene selv. Her har det gått mye fram og tilbake, men vi håper i hvert fall på en form for løsning.

Det som ellers vil bli husket fra Nordisk råd i 2014–2015, er vel den reformprosessen som pågikk. Administrasjonen i Nordisk råd i København og en valgt reformgruppe har gjort en kjempejobb for å gjøre Nordisk råd – den nordiske parlamentarikerforsamlingen – mer effektiv og

mindre tungrodd, og kanskje få til et bedre samarbeid med Ministerrådet. Vi kom vel ikke så langt som vi ville, men jeg vil først og fremst understreke her at budsjettprosessen er blitt mye bedre, mer transparent og mer oversiktlig. Dette ville kanskje vært hensiktsløst hvis vi ikke samtidig hadde hatt noe som gikk parallelt i Nordisk ministerråd, der generalsekretær Dagfinn Høybråten tok initiativ til en bred gjennomgang av den måten som Ministerrådet arbeider på, bl.a. i et forsøk på å minske behandlingstiden og fjerne byråkratiserende mellomledd når Nordisk råd har fattet vedtak eller laget resolusjoner og anbefalinger og inntil Ministerrådet greier å behandle saken. Dette har vært et stort problem, og vi føler vel nå at med de prosessene som har pågått både i Nordisk råd og i Ministerrådet, vil denne prosessen bli smidigere og mer fleksibel, og forhåpentligvis vil man kunne greie å understreke enda bedre det som vi hele tiden understreker, nemlig at det er politikerne som skal styre Nordisk råd, det er ikke byråkratene.

Verden ser mot Norden. Europa ser mot Norden, ser på de nordiske velferdsstatene, den nordiske måten å organisere samfunnet på. Den nordiske modellen har stått støtt gjennom den brottsjøen som finanskrisen ble opplevd som, og er en klippe også med de utfordringene som man ser i Europa i dag. Det gjelder særlig den sterkt økende arbeidsledigheten i sør. I Spania er nå 40 pst. av all ungdom uten arbeid. Det å se på den norske og den nordiske måten å organisere samfunnet på, som bl.a. dreier seg om universelle velferdsrettigheter, om likestilling, om trepartssamarbeid i arbeidslivet, er noe man i økende grad gjør.

Jeg sa at nordisk samarbeid er mer dynamisk enn på lenge, og det parlamentariske samarbeidet i Nordisk råd er en avgjørende faktor i utviklingen av det nordiske politiske arbeidet. Parlamentarikerne er viktige pådrivere for beslutningene i de enkelte ministerråd.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [13:51:36]: Nordisk samarbeid er positivt og naturlig. Hovedutfordringen er imidlertid at alle nordiske land har valgt ulike tilnærminger til internasjonalt samarbeid siden annen verdenskrig. Derfor er det en utfordring å finne relevante områder hvor det er naturlig å samarbeide. Nå har saksordføreren nevnt noen av disse, ikke minst det som har kommet i den senere tid som gjelder innvandring og integrering, som er en felles utfordring som gjelder alle nordiske land. Men det finnes selvfølgelig en rekke andre områder hvor det er naturlig å samarbeide.

Man må også være klar over at når man prioriterer noe opp, så prioriterer man samtidig noe ned. Man kan ikke prioritere alt opp, det er også noe man må være klar over. Jeg vil bare nevne et par områder hvor jeg er skeptisk – i likhet med representanten Tetzschner, som jeg vet er siktet her inne – og det gjelder det internasjonale samarbeidet, eller de diskusjonene som foregår om internasjonal politikk. Det finner jeg litt unaturlig at skal foregå i Norden. Det gjelder bl.a. diskusjonen knyttet til anerkjennelse, eller eventuell anerkjennelse, av Palestina som egen stat. Jeg kan ikke se at Norden skulle være et naturlig sted hvor dette foregår. Det foregår svært mange andre steder – og

ikke minst i denne salen, når det gjelder Norges tilnærming til det.

Et annet område som jeg vet at enkelte her brenner for, er nordisk forsvarssamarbeid. Det står litt i kontrast til det som utenriksministeren sa i den debatten som foregikk den 5. februar i fjor, om årsrapporten fra Stortingets delegasjon til Nordisk råd. Da sa utenriksministeren at det som er viktig å få til, er et tettere samarbeid mellom NATO og Sverige og Finland. Det er jeg helt enig i. Det mener jeg er en klok tilnærming til forsvarssamarbeid.

Det er slik at skal man få til et forsvarssamarbeid, kreves det at man enten gjør det på materiellsiden eller at man gjør det gjennom utveksling av øvelser, trening osv. Det er så mye som foregår når det gjelder forsvarssamarbeid som er begrenset eller som man ikke kan gi informasjon om, det gjelder bevegelser, det gjelder øvelser, det gjelder trening og det gjelder nødvendig informasjon for å øve eller trene.

Det er heller ikke naturlig at man driver med felles anskaffelser av avansert materiell og utstyr, da det igjen krever tilgang til sensitiv informasjon. Selv om det er våre naboland, har vi ulike allianser bygget opp, og da er det mer naturlig at de av Nordens land som ikke er medlem av Europas forsvarsallianse som virkelig har betydning, nemlig NATO, knytter et sterkere bånd til NATO enn at vi som NATO-medlemmer knytter et sterkere bånd til Sverige og Finland og andre. Jeg håper man tar rådene fra utenriksministeren og ikke følger det som eventuelt rapportør Thorvald Stoltenberg anbefalte i sin melding til Nordisk råd.

Liv Signe Navarsete (Sp) [13:54:57]: Nordisk samarbeid er viktig for Noreg, har vore det i mange år og vil vere viktig i framtida. Me har mange felles verdiar, felles styresett og ei felles historie i stor grad som gjer at me kan snakke lett i lag og forstå kvarandre, sjølv om språket kan vere litt ulikt, men ikkje verre enn at me kan snakke godt i lag.

Arbeidet med å byggje ned grensehinder mellom dei nordiske landa har vore ein viktig del av samarbeidet lenge før Schengen var påtenkt. Den siste tida har debatten om Schengen-avtalen auka. Senterpartiet har heile tida vore skeptisk til Schengen. Me meiner det finst betre alternativ.

Schengen-avtalen er no under sterkt press. Representantar som tidlegare meinte at ei drøfting om Schengen-avtalen sine fordelar og ulemper var uaktuelt, opnar no for at Schengen-avtalen kanskje ikkje er ei ideell løysing. Ei rekkje land, inkludert Noreg, har det siste året innført ulike former for grensekontroll. For kort tid sidan uttala den nederlandske migrasjonsministeren, Klaas Dijkhoff, at ei løysing med eit mini-Schengen, altså eit regionalt samarbeid som sikrar passfrie reiser mellom eit mindre utval land, kunne verte implementert som ei siste løysing dersom dagens Schengen-avtale skulle bryte saman.

Me kan ikkje forvente at alle EU sine leiarar ynskjer å leggje til rette for større grad av mindre regionale grensesamarbeid. EU-kommisjonen sin president, Jean-Claude Juncker, har uttala at ein felles valuta ikkje gir meining dersom Schengen-avtalen feilar. Etter Juncker sitt syn er Schengen-avtalen ein av grunnpillarane i konstruksjonen av Europa. I iveren etter å redde Schengen-avtalen har EU-

kommissjonen no føreslått å opprette ein kyst- og grensestyrke som kan ta kontroll over Schengen-landa sine ytre grenser trass i landa sine egne ynske. Ein kyst- og grensestyrke vil bryte grunnleggjande med nasjonalstatane sin suverenitet.

Noreg hadde i nær 50 år vore ein del av ein nordisk passunion, før me slutta oss til Schengen-avtalen. Senterpartiet har peika på at ein revitalisert nordisk passunion ville kunne vere ei betre løysing for Noreg enn dagens Schengen-avtale. Innetter i Norden har me ein meir naturleg felles arbeidsmarknad, med løns- og arbeidsvilkår på eit relativt jambyrdig nivå. Det er òg ein fordel at alle dei nordiske landa er i stand til å kontrollere sine ytre grenser.

Når Stortinget i dag drøftar nordisk samarbeid, ynskjer me å utfordre fleire parti til å sjå nærare på denne mogleheita. Eit nordisk grensesamarbeid, som alternativ til dagens Schengen-avtale, meiner me er verdt å sjå nærare på for fleire parti.

Me har òg eit godt utvikla nordisk samarbeid på mange andre område. Det er gledeleg at Nordisk råd er revitalisert etter at det ei stund kunne tyde på at diskusjonane var ganske tamme. Det er bra, nettopp fordi me har, som eg sa innleiingsvis, mange felles utfordringar, mange felles verdiar, felles kultur, eit tilnærma likt språk, og me ynskjer å vareta den fellesskapen òg inn i ei ny tid. Det er interessant lesnad å følgje med på kva som skjer i Nordisk råd, og frå Senterpartiet si side støttar me opp om eit aktivt nordisk samarbeid òg i framtida.

Statsråd Elisabeth Aspaker [13:58:48]: Når jeg i dag skal redegjøre for det nordiske samarbeidet i året som gikk, kan jeg ikke unnlate å nevne grensekontrolltiltakene som er innført i Norden for å stanse personer uten gyldige reisedokumenter. Tiltakene er ekstraordinære, de er nødvendige, og de er midlertidige. Tiltakene innebærer imidlertid også visse restriksjoner i den frie bevegelse som vi har nytt godt av i Norden i mange tiår. Mange uttrykker derfor bekymring for hva dagens utvikling kan bety på sikt. En slik bekymring er forståelig.

Fri bevegelse og økonomisk integrasjon har tjent våre nordiske samfunn særdeles godt. Og hensynet til økonomiske omstillingsbehov og vår nordiske konkurransekraft tilsier at vi fremover trenger mer fri bevegelse og økonomisk samarbeid i Norden, ikke mindre.

Det pågår nå en viktig dialog mellom de nordiske landene omkring utfordringene knyttet til situasjonen på asyl- og migrasjonsfeltet. Nordisk ministerråd omfatter per i dag ikke migrasjons- og integrerings spørsmål. Mye informasjonsutveksling og samordning kan imidlertid skje uformelt. Det finske formannskapet i Nordisk ministerråd planlegger nå også en ministerkonferanse om integrering i løpet av første halvår 2016. Det er et initiativ regjeringen støtter.

Nordisk ministerråd har det siste året gjennomgått en omfattende moderniseringsprosess med sikte på å effektivisere og forbedre regjeringssamarbeidet. Vi må imidlertid ha et kontinuerlig fokus på samarbeidets relevans. Jeg mener en videre reform av Ministerrådet kan gjøres innen-

for rammen av Helsingforsavtalen. Handlingsrommet er stort med dagens strukturer – og det er mulig å omprioritere midler.

Som ledd i oppfølgingen av strategien for samarbeidet med EU har regjeringen over tid arbeidet med å styrke det nordiske europapolitiske samarbeidet «Norden i Europa». Som minister med ansvar for både EU/EØS-saker og nordisk samarbeid vil jeg fremover arbeide for enda mer synergi mellom det nordiske samarbeidet og det europapolitiske.

Regjeringen ønsker en mer samordnet nordisk gjennomføring av EU/EØS-regelverk. Dette vil bidra til å lette fri bevegelse i Norden. Samtidig vil det forebygge grensehindre og bidra til like konkurransevilkår og bedret nordisk konkurransekraft. Vi ønsker også mer bruk av fellesnordiske innspill til europeisk politikkutvikling i en tidlig fase. Gjennom aktiv bruk av nordiske eksempler kan vi påvirke europeisk politikkutvikling på viktige områder hvor vi har fellesnordiske interesser.

Det vil også være en målsetting å synliggjøre at EØS-midlene for perioden 2014–2021 støtter opp om fellesnordiske prioriteringer i Baltikum, Østersjøregionen og Sentral- og Øst-Europa.

Finland vektlegger i sitt formannskap for 2016 mer nordisk synergi i EU. Dette vil vi støtte opp om og videreutvikle inn i vår egen formannskapsperiode i 2017.

Ministerrådets relevans kan illustreres i nye politiske initiativer. Under dansk formannskap i 2015 har bl.a. Ministerrådet styrket arbeidet for et balansert og uavhengig russiskspråklig medielandskap i de baltiske landene. De baltiske representasjonskontorene har fått styrket sine budsjetter etter at kontorene i Nordvest-Russland har blitt avvirket som følge av registreringen som utenlandske agenter.

2016 blir dessuten et år med gode muligheter til å iverksette målrettede tiltak for å profilere og posisjonere Norden i verden.

Som i tidligere år er arbeidet med grensehindre høyt prioritert. Grensehinderrådets rapport for 2015 viser at de syv prioriterte sakene for Norge enten er i prosess eller er blitt løst. Grensehinderrådet har årets første møte i disse dager i Helsingør for å sette opp sine prioriteringer for 2016.

Et viktig mål fram mot 2017 blir å bidra til økt samspill mellom det nordiske og det europapolitiske. Norden trenger Europa, og Europa trenger Norden. I tillegg skal vi utnytte det nordiske samarbeidet i den økonomiske omstillingen. Våre integrerte nordiske samfunn og økonomier utgjør en særdeles relevant plattform for omstillingen vi skal gjennom i årene fremover, i retning grønn konkurransekraft og lavutslippssamfunn.

Skal det nordiske samarbeidet kunne ta ut sitt fulle potensial, er det viktigere enn noen gang at vi ikke stivner i formen, men evner å ta de nødvendige grep for å sikre fortsatt relevans og høyest mulig nytte av vårt nordiske samarbeid.

Ingerd Schou hadde her overtatt presidentplansen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Marit Nybakk (A) [14:04:00]: Statsråden er statsråd for EØS-saker og har ansvar for Nordisk råd, som er en spennende kombinasjon. Derfor vil jeg gripe fatt i noe av det siste som hun sa, nemlig at hun vil jobbe for mer synergi mellom det nordiske samarbeidet og arbeidet overfor EU.

Det er et faktum i dag i økende grad at arbeidet med å fjerne grensehindre må ses i en EU-sammenheng, og jeg vil stille to spørsmål. Det ene er: Hvordan vil statsråden, når vi holder på med grensehinderarbeidet, jobbe for at implementeringen av EU-direktiv i de ulike nordiske land ikke fører til nye grensehindre – dette fordi implementeringen kan skje på forskjellig måte i de nordiske land? Og: Hvordan vil hun involvere Nordisk råd og også parlamentarikerforsamlingen i denne saken?

Statsråd Elisabeth Aspaker [14:05:05]: Spørsmålet representanten Marit Nybakk stiller, er høyst relevant. Det er ingen tvil om at det er en utfordring at ulik takt i gjennomføringen av EU-direktiver kan bidra til at man bygger opp nye grensehindre i en tid da det er utrolig viktig at man faktisk bygger dem ned.

Det er viktig med tidlig intervensjon, dvs. at vi er tidlig inne, slik at vi er klar over når disse direktivene kommer, men det er også viktig at det er en god dialog mellom de nordiske land for å forsikre seg om at vi implementerer dem på en mest mulig lik måte.

Så spør representanten om hvordan vi kan involvere også Nordisk råd i dette arbeidet. Det må jeg få lov til å komme tilbake til, men jeg ser jo at det er svært viktig at vi også involverer Ministerrådet og Nordisk råd – og at det er en god dialog dem imellom – på dette området.

Liv Signe Navarsete (Sp) [14:06:04]: Som eg sa i innlegget mitt, har debatten om Schengen-avtalen auka, og òg framtreidande personar som representerer EU, har stilt spørsmål om framtida for Schengen. Det er jo interessant i den konteksten me diskuterer i dag, òg å drøfte om det kan finnast eit nordisk alternativ. Noreg har vore del av ein nordisk passunion i mange, mange år, det har fungert veldig godt, sjølv om det – som representanten Nybakk sa i ei tidlegare sak – sjølvstøtt har vore utfordringar på vegen òg om det grensesamarbeidet.

Korleis ser statsråden på moglegheita for at eit nordisk grensesamarbeid kan fungere som alternativ til Schengen?

Statsråd Elisabeth Aspaker [14:07:06]: Jeg tror det er viktig nå at vi konsentrerer oss om å prøve å finne en løsning på den Schengen-utfordringen som vi faktisk i dag har. EU-kommisjonen har lagt fram en grensekontrollpakke, som er til vurdering, Norge er medlem av Schengen, vi sitter ved bordet, vi er med på å diskutere hvordan vi kan finne gode løsninger her.

Dersom Schengen skulle falle, er det klart at det vil reise store spørsmål og store utfordringer knyttet til å få til det konkurransekraftige Europa som vi trenger, den viktige og – holdt jeg på å si – den mest mulige uhindrede til-

gangen til det markedet som er så viktig for norsk næringsliv og norsk industri. På den andre sida er det klart at det er et tilbakeslag og et tilbakeskritt for det nordiske samarbeidet at vi har endt opp i den situasjonen som vi er i i dag, der man har kontroll på grensen også mellom de nordiske land. Men jeg håper jo at det er en midlertidighet, og at det er en situasjon som vi skal komme ut av om ikke så altfor lenge.

Liv Signe Navarsete (Sp) [14:08:08]: Det er òg slik at EU-kommisjonen har føreslått å opprette ein kyst- og grensestyrke som kan ta kontroll over Schengen-yttergrensa, og som òg kan gjere det uavhengig av om det enkelte landet ønskjer ein slik styrke på plass. Korleis ser statsråden på dette, og er det eit tema som vert drøfta mellom dei nordiske landa for å ha ei felles haldning til denne saka?

Statsråd Elisabeth Aspaker [14:08:40]: Statsministeren har i spontanspørretimen svart på det spørsmålet som nå stilles av representanten Navarsete til undertegnede. Norge har – i likhet med andre, også EU-land – sagt at akkurat det forslaget er problematisk, men på den andre sida er det viktig å se på hva slags andre alternativer vi da har, for å prøve å gjenreise Schengen og få kontroll på yttergrensen inn til Europa. Så vi har utvilsomt utfordringer foran oss på dette området, men vi kan ikke gi opp. Ideen om det grenseløse Europa og det at vi kan få til et godt samarbeid og kan legge best mulig til rette for næringsutvikling, ny konkurransekraft, osv., har høy prioritet, og det er det som må være målet med det arbeidet som nå foregår.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Eirik Sivertsen (A) [14:09:55]: Dette er en strålende dag, med mange gode debatter. Jeg har behov for å være raus med takken, så jeg skal også starte dette innlegget med å takke. Denne gangen har jeg lyst til å takke representanten Nybakk for det engasjementet og det arbeidet hun har gjort i Nordisk råd for å finne en løsning på spørsmålet om hvordan samene skal få lov til å medvirke til å utforme sin egen framtid i et felles Norden. Det har vært et viktig bidrag til å arbeide seg fram mot en løsning. Om ikke i ekspressfart, har Nybakk i hvert fall bidratt til at det har vært bevegelse i spørsmålet, og at man beveger seg i riktig retning.

Jeg har også lyst til å takke komiteen for gode tilbakemeldinger og støtte til arbeidet den arktiske delegasjonen gjør, og for at man uttrykker støtte for og synes det er positivt at man har bred kontakt med samfunnet og forsøker å reise debatter også utenfor denne salen. Det er en tilbakemelding både jeg som leder av delegasjonen og alle medlemmene av delegasjonen tar til seg. Alle som har valgt å stille til valg der og gjøre en jobb, er levende opptatt av spørsmål knyttet til nordområdene og Arktis.

I 2016 er samarbeidet i Arktisk råd 20 år. Det er det grunn til å feire, for i løpet av denne tiden har samarbeidet mellom de arktiske landene utviklet seg positivt, og man har vokst med oppgavene. Helt fra starten har det blitt levert banebrytende samarbeid på miljøområdet. I løpet av

disse årene har samarbeidet tatt inn nye politikkområder, som skipsfart, søk og redning, oljevernberedskap og ikke minst den menneskelige dimensjonen, i tråd med de endrede utfordringene og mulighetene i regionen. Medlemslandene har også bestemt seg for å holde det arktiske samarbeidet mest mulig uberørt av uenigheter landene måtte ha andre steder, som konflikten i Ukraina. Det er derfor god grunn til å feire Arktisk råd som en suksess, med 20 år bak seg. Arktisk råd har bidratt sterkt til at regionen i dag er preget av fred, stabilitet og utstrakt samarbeid, i tråd med visjonene og målene de involverte landene har.

Jubileer er selvsagt en grunn til å feire hva man har oppnådd. Det er likevel vel så interessant å bruke anledningen til å se framover – la oss si de neste 20 årene. Hvilke utfordringer ser vi for oss at vi da vil møte i det arktiske samarbeidet etter hvert som klimaendringene slår inn? Som vi alle vet, kommer de hurtigere i nord. Vi vet at i forhold til det globale gjennomsnittet er temperaturøkningen anslått til å være ca. dobbelt så høy i Arktis. Hvordan skal vi møte det? Hvordan skal vi videreutvikle Arktisk råd som en organisasjon for å møte utfordringene og ligge i forkant av utviklingen? Det er i hvert fall et tema som vil stå på agendaen i det arktiske parlamentarikersamarbeidet i 2016.

En av styrkene til Arktisk råd er strukturen og fleksibiliteten organisasjonen har vist. Involvering av regionens urfolk og det tette samarbeidet med academia vil være basis for samarbeidet også framover. Jeg mener en av mulighetene for de neste 20 årene er å finne tematiske områder hvor man kan involvere observatørene i samarbeidet sterkere, f.eks. redusering av utslipp av klimagasser.

I dag er det sånn at de åtte medlemslandene og store observatører som Kina, India og EU og med et stadig tilfang av nye observatører utgjør en veldig interessant og relevant gruppe, som gir muligheter for nye initiativ. Medlemslandene og de tolv observatørlandene, inkludert EU, står f.eks. for ca. 80 pst. av de samlede utslippene i verden i dag. Det gir muligheter for at Arktisk råd også kan ta initiativ knyttet til klimautfordringene.

Et annet aspekt er samarbeidet om utviklingen av infrastruktur. Med mindre sjøis vil aktiviteten i Arktis øke. Selv om den lave oljeprisen og lave priser på andre råvarer, som mineraler, gjør at deler av den forventede aktiviteten uteblir eller kommer senere enn man så for noen år siden, er fremdeles det totale bildet fra skipsfart, fiske og turisme at den maritime aktiviteten vil øke mye i tiden som kommer. Det er bokstavelig talt et nytt hav som åpner seg opp.

Da må også vi fra nasjonen Norge kjenne vår besøkelsestid og posisjonere oss som en maritim nasjon, som vi alltid har vært, og som vi også vil være i framtiden. Der har vi en unik mulighet knyttet til Svalbard, som med sin strategiske plassering ligger midt i smørøyet. Da må vi styrke Svalbard, slik det er beskrevet i gjeldende Nasjonal transportplan. Det var også derfor Arbeiderpartiet foreslo å forsere havneutbyggingen ut fra den økonomiske situasjonen vi er i nå, med behov og mulighet for tunge infrastrukturinvesteringer og med mulighet for å styrke Svalbard-samfunnet og begynne å videreutvikle en av føttene vi skal stå på på Svalbard etter at kullet forsvinner.

En av de siste nyskapingene i den arktiske familien er Arktisk kystvaktforum, hvor kystvaktsefene møtes hver sjette måned for å diskutere samarbeid og utvikling i regionen. La meg minne om at Arktisk råds ministermøte finner sted annethvert år, og at vi i det arktiske parlamentarikersamarbeidet lenge har ment at utviklingen i Arktis krever årlige ministermøter. Det etablerte kystvaktforumet vil være et viktig element i en bedret sikkerhet, da det i stor grad er Kystvakten rundt omkring vi har å stole på. Det understreker og beviser også at dette er en fredfull og stabil region, der de ulike aktørene evner å samarbeide der vi har felles interesser, også til tross for at vi har ganske sterke uenigheter andre steder i verden. Det er en sterk kvalitet ved Arktisk råd. Det er selvfølgelig også utfordrende å klare å fordømme Russlands handlinger i Ukraina samtidig som vi skal samarbeide om felles interesser i nord.

En konsekvens av økt maritim aktivitet er at vi sammen må arbeide for å bedre infrastrukturen i forbindelse med havner og sikkerhet. Satellittdekning er også viktig, for å få rask og korrekt kommunikasjon om isforhold, værvarsel osv. I dag er det en utfordring med satellittdekning langt nord, i praksis fra rundt 70 grader nord og lenger nordover. 80 pst. av den maritime aktiviteten i det sirkumpolare området foregår i det vi kan beskrive som norsk senter. Derfor har Norge som nasjon en strategisk interesse av å få på plass bredbåndsdatakommunikasjon i området. Det kan gjøres med satellitter. Dette initiativet bør regjeringen følge opp, og de bør lage en ordning der vi er åpne for finansiering og organisering med andre nasjoner – og for den saks skyld private aktører. Men Norge som en maritim nasjon og som en arktisk nasjon og polarnasjon bør gå foran.

Jeg tror også den regionale dimensjonen i det arktiske samarbeidet bør styrkes. Allerede i dag har vi flere regionale samarbeid i Arktis, og for oss er det mest nærliggende å tenke på Barentssamarbeidet, selv om det finnes flere grenseregionale samarbeider i ulike deler av Arktis. Jeg tror erfaringene som ligger i disse samarbeidene, bør kanaliseres på en bedre måte inn i det arktiske samarbeidet. Sånn kan vi også bidra til å styrke den folkelige dimensjonen og med innspill fra mennesker som faktisk bor der.

I en tid da mange store land blir med som observatører, er det viktig å huske rollen til observatørene i Arktisk råd som representerer folkene som bor i regionen, som Verdens reindriftsforbund og University of the Arctic og andre. For selv om havet – for Norge både maritimt og maritimt, fra rommet, på overflaten, i vannsøylen, på bunnen og for så vidt under bunnen – utgjør en av de viktigste mulighetene, er det tross alt folkene som bor i nord, de fire millioner menneskene som bor i arktiske strøk, 10 pst. av Norges befolkning, som er det viktigste. Da må vi legge til rette og styrke muligheten for å leve i nord for folkene som bor i nord, og av ressursene og mulighetene som ligger i nord. Det er oppgaven til norske politikere og andre aktører som opererer i nordområdene, og må også være oppgaven til Arktisk råd og observatørene som velger å søke seg dit.

Avslutningsvis mener jeg Norge de siste 20 årene har

vært en arktisk stormakt – ikke fordi vi disponerer enorme militære ressurser, ikke fordi vi er den største økonomien i nordområdene eller for den saks skyld på kloden, og ikke fordi vi har flest folk, men fordi det har vært en politisk vilje og evne til å sette dagsorden, fordi vi har hatt noen visjoner og en idé om hvor vi skulle. Med det trykket og den økende interessen som finnes fra andre aktører, er det mer krevende å hevde seg i denne konkurransen – det er åpenbart. Men det kan virke som om vi er i ferd med å miste nettopp det som var vår største styrke: Det var vi som satte dagsordenen, det var vi som løftet de store ideene. Det tror jeg vil være en av utfordringene det politiske Norge må gripe fatt i framover og si noe om – at dette vil Norge, nå er det dette spørsmålet som er det viktigste i nord, og det skal vi som nasjon sette på dagsordenen.

Michael Tetzschner (H) [14:19:47]: Det nordiske samarbeidet er omsluttet av stor politisk velvilje – det kan man høre i debatten her. Vi ser at den stort sett er tverrpolitisk, og det er gledelig – på samme måte som at det har vært en glede for undertegnede å være delegasjonsleder i de to årene som vi har bak oss. Nå går stafettpinnen videre til min kollega Sonja Mandt.

Det er likevel naturlig å fremheve noen problemstillinger, som også har vært berørt i debatten.

Det nordiske samarbeidet har blitt tilført en ytterligere dimensjon ved at man nylig har kunnet ta opp felles nordiske bekymringer om sikkerhets- og forsvarspolitikken. Begivenheter utenfor Norden, som annekteringen av Krim-halvøya, stedfortrederkrigen i Ukraina og et generelt økende trykk mot den tidligere Sovjetunionens influensstater og de baltiske stater, har gjort disse temaene mer aktuelle.

De mer organiserte møterundene om nordisk forsvarssamarbeid er løfterike, men de vil bare kunne supplere – aldri erstatte – de allianseforhold Norge og Danmark er en del av gjennom NATO-felleskapet. Det er med stor interesse vi kan følge den nye NATO-debatten som har kommet opp i Sverige og Finland, men det er nasjonale beslutninger i disse landene som de kommende årene vil avgjøre om man kan realisere et samordnet Norden innenfor samme forsvarsallianse. Norden hadde blitt et tryggere sted hvis dette var mulig. Men det er, som man forstår, ikke Norden eller Nordisk råd som kan drive disse prosessene. Det er opp til det enkelte land.

Også når det gjelder forholdet til Den europeiske union, er det en ulempe at de nordiske landene har valgt ulike samarbeidsformer – fra fullt medlemskap, med og uten euroen, til EØS-avtalen. Likevel har det store antallet direktiver som implementeres under EU-avtalene, som sidevirkning at også de nordiske landenes reguleringer blir likere. Det er altså EU som på mange måter driver frem en regelharmonisering i Norden, selv om vi ser at man på det tekniske planet ofte velger forskjellige løsninger, som krever at man kommer tidlig inn for ikke å bygge opp nye grensehindre.

Det siste poenget jeg vil fremheve innenfor taletiden, er at migrasjonstrykket og flyktningkrisen også har utfordret det nordiske samarbeidet. Alle de nordiske landene er

med i Schengen-arbeidet om en ytre EU-grense, og de har sluttet seg til Dublin-avtalen, med prinsippet om at det er første ankomstland innenfor Schengen som skal ta stilling til søknad om innreise. Men også her har det vært ført forskjellig nasjonal politikk i Norden, som i sum har satt den over 60 år lange passfriheten og prinsippet om fri bevegelighet mellom de nordiske lands borgere i fare. Ett land, Danmark, har grense over land mot kontinentet, men det er ingen ytre Schengen-grense. Derimot skal Norge og Finland håndheve en ytre Schengen-grense over land, mens Sverige har grenser som ikke har disse kjennetegnene. Til gjengjeld har de ført en innvandringspolitikk som har hatt en betydelig dragningseffekt til Norden.

I sum har vi sett at dette har medført at vi nå, i en overgangsperiode, ser at det innføres mer ordinært regulerte grenser, med pass- og innreisekontroll, som rett og slett har satt den nordiske bevegeligheten mange år tilbake. Tiltakene har vært nødvendige, men det er å håpe at de blir forbigående.

I motsetning til representanten Navarsete vil jeg fremheve at løsningen ligger i at Schengen-systemet og Dublin-avtalen håndheves etter forutsetningene, og at de nordiske landene også utvikler en innreisepolitikk som dem imellom ikke byr på for store forskjeller. Igjen ser vi et eksempel på at hvor langt vi kommer i det nordiske samarbeidet, er avhengig av andre faktorer enn det de nordiske landene selv har kontroll over, men at det også finnes løsninger som kan fremme samarbeidet, hvis man vil ta dem i bruk.

Kåre Simensen (A) [14:24:30]: Selv om jeg er ny i nordisk parlamentarikersammenheng, er jeg gammel nok til både å ha sett og ikke minst erfart hvor viktig Nordenpolitikken er for min og din hverdag. Det har ikke kommet av seg selv, men gjennom kloke politiske beslutninger der et gjensidig ønske om å bidra til det nordiske samarbeidet gir et reelt innhold til å tilhøre et broderfolk – kanskje symbolisert sterkest ved at grenseovergangene har vært som en åpen dør. Men nå utfordres vi gjennom at noen ønsker, og er i ferd med, å lukke igjen denne døren. Vi kjenner til årsaken, men det er et nederlag at passet kanskje må tas fram når vi skal besøke våre venner i Norden.

Den finske innvandringen og det å besøke slektninger i Finland har i hvert fall for min egen del vært særdeles viktig for mitt forhold til Norden. Det har kanskje også gjort sitt til at Norden-samarbeidet står sterkt i nord. Vi har fått til svært mye, og ett eksempel kan være Barentssamarbeidet, som viser hvordan man kan jobbe både på det regionale nivået mellom land på Nordkalotten og mot vår nabo i øst.

Jeg er også veldig glad for at regjeringene i de nordiske land ønsker å løfte det regionale samarbeidet ytterligere fram. Det er positivt at ungdommens perspektiver på egen framtid i nord vektlegges. Derfor må vi ikke la grensehindringer hemme en slik mulighet.

Et godt nordisk samarbeid knytter også den samiske befolkningen tettere sammen. Både representanten Eirik Sivertsen og representanten Marit Nybakk var inne på dette i sine innlegg tidligere i dag: hvor viktig det er i nordisk sammenheng å etablere et godt og tett samarbeid med Sa-

misk parlamentarisk råd. Vi ser at et sånt samarbeid fungerer godt innenfor det arktiske samarbeidet. Der er Samarådet en av seks urfolksorganisasjoner som er med som permanente deltakere.

Nå kjenner jeg ikke til status på dette området, men jeg har forstått at Nordisk råd arbeider for å finne en løsning på hvordan samarbeidet skal utvikles. Men vi kan jo la oss inspirere av den måten Arktisk råd og det arktiske parlamentarikersamarbeidet slipper urfolks organisasjoner til på.

En god start – som mange har vært inne på – i nordisk sammenheng kan være å gi det samiske folk en rett og en mulighet til å møte og tale i Nordisk råd, og kanskje ikke bare i plenum, men også i de organer som behandler saker som de samiske representantene mener er relevante. Når vi klarer å gi Kina, Japan og Singapore observatørstatus i Arktisk råd, må vi i det minste gi Nordens eneste urfolk plass i de demokratiske organene som er i Norden.

For å kunne lykkes i vårt felles ønske om å skape en positiv dialog i utviklingen i nord kommer vi ikke utenom at vi må ha en tett og god dialog når det gjelder å ivareta og utvikle den samiske kulturen. Vi ser at det sørsamiske språket er klassifisert som alvorlig truet, og det bør være et felles nordisk ansvar å ivareta og utvikle de samiske språkene, og kanskje spesielt det sørsamiske språket.

Et annet viktig tema er hvordan vi skal forvalte våre felles naturressurser, både til lands og til vanns. Løsningene gir seg ikke selv. Dialog mellom de berørte parter er her et stikkord, også i det nordiske perspektivet.

Til slutt: I årsrapporten pekes det på mange samarbeidsområder som fungerer meget godt, slik også saksordføreren var inne på i sitt innlegg. Vi lever i en tid da det kanskje er viktigere enn noen gang at landene i Norden står sammen. Spesielt viktig er det kanskje med hensyn til de sikkerhetspolitiske og utenrikspolitiske utfordringene, som vi ser kommer nærmere og nærmere oss for hver dag. NORDEFECO har vært nevnt, men jeg vil også gi min tilslutning til både representantene Tetzschner og Tybring-Gjedde – vår tilhørighet til NATO er bærebjelken i vårt forsvarsarbeid. NORDEFECO vil da være et supplement.

Det norske formannskapet har valgt som stikkord Norden i omstilling i Europa og i verden. Jeg synes det er kjempespennende, og jeg tror også at med det perspektivet vil vi løfte det nordiske samarbeid til et overordnet nivå – at en ikke bare er opptatt av de kanskje litt små sakene, men kanskje ser ting i en større sammenheng.

Utenriksminister Børge Brende [14:30:02]: De siste månedene har vist at verden kommer raskere til Norden enn noen gang tidligere. Vår tids utfordringer kan ikke løses av enkeltland. De er grenseoverskridende av natur. Migrasjonsstrømmen til Europa illustrerer dette med all tydelighet.

Nettopp fordi konsekvensene av den utenrikspolitiske utviklingen betyr så mye for oss, trenger vi et sterkt nordisk utenriks- og sikkerhetspolitisk samarbeid. Samarbeidet på det utenriks- og sikkerhetspolitiske området er i en positiv utvikling. Fundamentet er et sterkt verdi- og interessefellesskap.

Utviklingen i Russland, Østersjøregionen, Midtøsten og nye globale sikkerhetsutfordringer har tilført samarbeidet nye dimensjoner. Jeg er i tett kontakt med mine nordiske kolleger nærmest på ukentlig basis for å diskutere disse utfordringene, for å koordinere og ikke minst for å trekke veksler på hverandres observasjoner i en verden hvor det er mye uro. Det nordiske samarbeidet responderer på en verden i rask og ofte uforutsigbar endring.

Vi har intensivert samarbeidet i og om nærområdene, særlig med de baltiske landene. Samarbeidet mellom NATO, Sverige og Finland er tettere enn noen gang.

EU- og EØS-ministeren har allerede pekt på at nordisk samarbeid i EU-spørsmål er en prioritet. Nordisk krets er en viktig møteplass for å diskutere spørsmålene på EUs utenrikspolitiske dagsorden.

De nordiske landene samarbeider tett også om arktiske spørsmål. Om noen dager reiser jeg til Tromsø for å holde åpningsinnlegget på Arctic Frontiers. En måned senere er det Kirkeneskonferansen, som er særdeles viktig i år, ikke minst etter det vi har opplevd av uro og dramatisk ved Storskog. Det er viktig at norske myndigheter er tydelige i sin tilstedeværelse. Til Arctic Frontiers i Tromsø kommer også kolleger fra andre nordiske land. Deres deltakelse er viktig for å beholde Arctic Frontiers som den viktigste internasjonale konferansen om nordområdespørsmål.

Vi ser en sterk interesse for Arctic Frontiers. Admiral Papp, som nå under utenriksminister Kerry leder det amerikanske arbeidet, den finske utenriksministeren og den slovakiske utenriksministeren vil være til stede. Vi har fått til utrolig mye med Norge som et nav i arktisk samarbeid. Under åpningen av Arctic Frontiers vil klima- og miljøministeren også legge ned grunnsteinen for Fram-bygget. Det er også slik at vi nå har fått på plass Arctic Economic Council i Tromsø i tillegg til Arktisk sekretariat. Norge spiller en vesentlig rolle i utformingen av arktisk politikk. Jeg forstår ikke at det skal være i noens interesse – det måtte jo eventuelt være noe kortsiktig, partipolitisk – å snakke ned Norges betydning i arktisk sammenheng. Norge har stor betydning, vi har hatt stor betydning, og vi viser vei i det arktiske samarbeidet.

Nylig tok utenriksminister John Kerry kontakt med meg for å be om at Norge nå skal koordinere havmiljø og hav i en europeisk sammenheng i oppløpet til den store OCEANS-konferansen i USA i september. Dette minner ikke mye om en tilbakelemt posisjon. Nord-Norge vokser raskere økonomisk enn resten av landet. Vi ser en optimisme som vi alle bør glede oss over i en tid da det er tøffe omstillinger også i Norge.

Når det gjelder Nordisk råd og nordisk samarbeid, spiller det en vesentlig rolle også i FN når det gjelder både initiativer, reformprosesser og kandidaturer.

Nye globale sikkerhetstrusler krever bruk av et bredt sett av politiske, ideologiske, militære og økonomiske virkemidler. Vi må følge opp med nødvendig humanitær innsats og langsiktige strategier.

Jeg må innrømme at for meg betyr det nordiske samarbeidet veldig mye om dagen, ikke minst i en krevende verden hvor vi har et interessefellesskap og et verdifellesskap som er viktig for Norge, men jeg vet at det også er det for

de andre nordiske landene, ikke minst bekreftet gjennom den islandske utenriksministerens besøk i forrige uke.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Marit Nybakk (A) [14:35:22]: Jeg er veldig glad for at utenriksministeren brukte så vidt mye tid på det forsvarspolitiske samarbeidet mellom de nordiske land – NORDEFECO-samarbeidet – eller kanskje mer enn NORDEFECO også samarbeid om utenrikspolitikk, om sikkerhetspolitikk, samarbeid og vurderinger rundt den sikkerhetspolitiske situasjonen, samarbeid om det som skjer i våre nærområder, osv. Det har i debatten vært om ikke akkurat skepsis til dette, så iallfall understrekinger av at det er NATO-medlemskapet vårt som er den sikkerhetspolitiske forankringen. Kan utenriksministeren bekrefte at det nordiske forsvarssamarbeidet skjer med basis i de enkelte lands sikkerhetspolitiske orienteringer, tilknytninger og alliansetilknytning, altså det enkelte lands ståsted sikkerhetspolitisk?

Utenriksminister Børge Brende [14:36:35]: Som jeg også understreket i mitt innlegg, er samarbeidet mellom NATO og Sverige og Finland tettere enn noen gang. Dette er viktig. Vi i Norge har vårt sikkerhetspolitiske ankerfeste i NATO. Det vil forbli der. Vi er i en asymmetrisk situasjon ikke minst i nord, som betinger et sterkt, effektivt og forutsigbart NATO. Men det samarbeidet som vi har også nordisk, ikke bare med basis i NATO, om utenriks- og sikkerhetspolitiske spørsmål med ikke-NATO-medlemmene Finland og Sverige, mener jeg er komplementært til det vi også kan foreta gjennom NATO med disse to landene, og jeg vet at dette blir verdsatt av disse to landene.

Marit Nybakk (A) [14:37:38]: Jeg takker for det svaret. Betyr det at utenriksministeren i samarbeid med forsvarsministeren vil videreutvikle også det som han nå kaller for det komplementære samarbeidet, til NATO-medlemskapet og arbeidet i NATO? Det er jo interessant det som utenriksministeren sier om at Sverige og Finland i økende grad samarbeider med NATO-land, og at de to landene også gjennom det nordiske forsvarssamarbeidet faktisk kan trekkes nærmere mot vår allianse, altså mot NATO og NATOs arbeid og operasjoner.

Utenriksminister Børge Brende [14:38:22]: Ikke minst det siste. Jeg tror en del av modus operandi bak Sverige og Finlands sterke interesse for å styrke dette samarbeidet – som vi gjengjelder – går på og har utgangspunkt i Danmarks, Islands og Norges NATO-tilknytning. De har jo valgt en annen alliansepolitikk enn oss, men gjennom det samarbeidet som vi har, mener jeg at både de tre som er tilknyttet NATO, og Sverige og Finland har noe å vinne på dette. Så dette er et vinn-vinn-samarbeid, og, som jeg sa, samarbeidet på det utenriks- og sikkerhetspolitiske området er i en positiv utvikling. Det er bred enighet om dette, og vi står ikke oppe i de samme problemstillingene som vi gjorde under den kalde krigen. Tvert imot er det også i vår interesse at Sverige og Finland trekkes nærmere inn

mot det samarbeidet som de tre nordiske NATO-landene tradisjonelt har hatt.

Eirik Sivertsen (A) [14:39:40]: La meg få starte med å si at jeg synes at Norge er en viktig aktør i polområdene. Det har jeg sagt gjentatte ganger i dag. Så hvor utenriksministeren har det fra at noen forsøker å snakke ned Norge som viktig aktør, skjønner ikke jeg.

Mitt poeng var at jeg opplever at Norge i mindre grad enn tidligere har hatt evnen til å sette den politiske dagsordenen internasjonalt. Så skjønner også jeg at når John Kerry med personlig engasjement velger å si at havområdene er store, er det krevende for en liten nasjon som Norge å hevde seg.

Men jeg etterlyser flere initiativ fra regjeringen. Jeg tok opp i mitt innlegg to ting: Satellittdekning – kunne vi ha tatt et initiativ til det, kunne vi ha satt oss i førersetet for det, så vi fikk på plass en strategisk viktig ressurs? Noe annet, som jeg mener er riktig tid å komme med nå, er det å styrke den regionale og lokale medvirkningen i utformingen av politikken for dem som bor i nordområdene, fra dem som bor i nordområdene.

Utenriksminister Børge Brende [14:40:45]: Det er iallfall veldig bra at vi nå fikk bekreftet at det ikke er mangel på norsk lederskap når det gjelder Arktis og arktisk samarbeid.

Jeg har – det må jeg innrømme – fra dagen etter at jeg overtok denne jobben, opplevd at det var noen som hadde en litt sånn forhåndsprogrammering, at «det var ikke like bra som da vi hadde ansvaret». Jeg håper vi kan legge det bak oss og være konstruktive og se på hva vi har fått til: Vi har fått Arktisk råd i Tromsø. Vi skal åpne Fram-bygget etter hvert, grunnsteinnedleggelse. Det er utrolig viktig for Norge at vi har fått det arktiske økonomiske sekretariatet. Det er vekst i Nord-Norge, selv i vanskelige tider. Vi har manøvrert godt i et nytt sikkerhetspolitisk landskap med et annerledes Russland. Vi har ivaretatt Norges interesser. Vi har satt hav på dagsordenen. Norge spilte en vesentlig rolle i forbindelse med klimaforhandlingene i Paris, hvor det ble trukket frem hvordan vi har satt klimaendringer på dagsordenen i Arktis. Hva mer kan man spørre om?

Eirik Sivertsen (A) [14:41:51]: Ja, man kan spørre: Vil utenriksministeren ta et initiativ til at Arktisk råd skal ta en lederrolle i å møte klimautfordringene? Jeg er utrolig glad for at vi fikk en klimaavtale i Paris. Problemet – som utenriksministeren også vet – er at den bare sier noe om hva målet er, og hva ambisjonen er. Ambisjonen betegnes av noen som urealistisk, men det er en djerv ambisjon. Utfordringen ligger i hvordan vi får det til.

De arktiske landene rammes hardt i nord, men de har også – hvis vi regner med observatørene, som jeg sa i mitt innlegg – store utslippskilder. Vi kan be om at folkene som bor i nord, får større grad av medvirkning og mulighet til å påvirke sin framtid i nord. Jeg sier ikke at det har vært feil, og det har vært riktige og viktige beslutninger som er tatt i Washington, i Moskva og i Oslo og i Arktisk råd. Det har brakt nordområdene langt framover. Men vi kan ta initiativ

til å styrke den direkte medvirkningen nå, etter 20 år, kanskje med mer folkelig medvirkning. Og vi kan ta initiativ til å styrke infrastrukturen i nord, for det må bygges på hvis vi skal realisere mulighetene. Det er ikke noe annet jeg ber om.

Utenriksminister Børge Brende [14:42:57]: Først vil jeg si at det representanten har tatt av initiativer i det parlamentariske samarbeidet, er utrolig viktig. Det er høyt verdsett, og det er flere som har gitt anerkjennelse til det. Jeg synes vi har et godt samarbeid.

Det som fikk meg til å reagere, var det at vi ikke lenger satte saker på dagsordenen. Jeg følte faktisk at det ikke var spesielt treffende. Noen ganger kan vi jo fremsnakke hverandre også, for jeg mener at vi har ganske gode resultater innenfor dette området.

Men jeg tar utfordringen når det gjelder å sette klimaet enda mer på dagsordenen i Arktisk råd, og det vet jeg at amerikanerne virkelig ønsker. Vi får en mulighet til å diskutere dette med admiral Papp når han er i Tromsø, så den utfordringen tar jeg. Jeg tror havforsuring er noe vi skal følge opp, og tydeliggjøre hva som er konsekvensene av klimaendringene i Arktis. Så jeg tror vi sammen skal få til mye også på dette området fremover.

Presidenten: Replikordskiftet er over.

Gunvor Eldegard (A) [14:44:20]: I Nordisk råd er transport og transport over grensene eit tema som engasjerer veldig mange. Det er faktisk det temaet som det har vorte stilt flest spørsmål om. I Helsingforsavtalen omhandlar §§ 26–29 transportsamarbeid. Det er fordi ein meinte at i det nordiske arbeidet var og er – vil eg seia – transport ein viktig del av arbeidet.

Før var det faktisk eit eige ministerråd for transport. No har me hatt ein periode utan, og det er god grunn til å sjå på om me skal få til det på nytt, både på grunn av viktigheta av transport over grensene og grunnlaget for fri ferdsel både av menneske, varer og tenester. I meldinga er også transportsamarbeidet understreka. Me som har vore i næringsutskottet og i energi- og miljøutskottet, har hatt rapportørar. Det er Øyvind Halleraker frå energi- og miljøutskottet og undertekna frå næringsutskottet som har vore rapportørar for transport.

No er eg flytta over til det nye utvalet for vekst og utvikling i Norden. Me kjem til å jobba vidare med transportsamarbeidet i det utvalet, bl.a. med åttmillionarsbyen Oslo–Gøteborg–København, og om korleis me kan få til ein betre hamnepolitikk. I dei to åra som eg har vore med i Nordisk råd, har me hatt ønske om å ha ein rundebordsamtale om transport med transportministrane i dei nordiske landa. Det er ganske pinleg at me framleis ikkje har fått det til. I debatten her i fjor utfordra eg samarbeidsministeren om det og bad ho ta det vidare, men framleis har ingenting skjedd. Den svenske transportministeren har møtt utvalet vårt to gonger, og i Helsinki til veka vil den finske ministeren møte oss. Den norske har enno ikkje teke seg tid til å møte oss, men me kan håpa at på april møtet her i Oslo kan han ta seg den tida. Me kjem til å jobba vidare med

rundebordskonferansen, og eg forventar ein større vilje frå regjeringa til å vera med på Nordisk råds arbeid her.

Åttmillionarsbyen er eit prosjekt som me ønskjer å jobba vidare med. Med betre togsamband mellom dei tre byane kunne me fått ein felles arbeidsmarknad som ville gjeve utruleg store moglegheiter for det nordiske folket. Det er heilt greitt at ein har avvist høgastigheitsbane mellom desse byane, men det må vera mogleg å gjera andre ting. Når me byggjer nytt dobbeltspor til Halden og Sverige skal byggja nytt mellom Stockholm og Gøteborg, burde det vore mogleg å tenkja at me kunne kopla desse spora saman. Samferdsleministeren har sett i gang eit arbeid med ei utgreiing om dette, og på Gøteborg–Oslo-konferansen den 17. desember fekk me presentert det førebels arbeidet til Jernbaneverket og det svenske Trafikverket om kva ein kunne gjera med kapasiteten mellom Oslo og Gøteborg. No er det slik at rapporten ikkje skal leverast før i mars 2016, men førebels kom det fram – og hugs det – at i dag kan ein køyra på 3 timar og 39 minuttar til Gøteborg. Det er ganske lang tid. Men i dei scenarioa som dei presenterte for oss, kunne køyretida i 2021 gå ned til 3 timar og 30 minuttar, i 2031 ned til 3 timar og i 2050 kanskje til mindre enn 3 timar. Eg trur dei fleste som var på den konferansen, og som har jobba mangfaldige år med Oslo–Gøteborg, følte at dette var som eit slag i ansiktet. Det er langt ifrå godt nok.

Me som skal jobba vidare i Nordisk råd, jobbar òg vidare med transport, og eg ønskjer framleis å utfordra samarbeidsminister Aspaker, for dei nordiske parlamentarikarane er veldig interesserte i å jobba vidare med transport. Me ønskjer spesielt å få dei norske, svenske og danske ministrane i tale for å drøfta gode, framtidsretta transportløysingar som er effektive, sikre og miljøvenlege for Norden og Nordens nærområde. Eg ønskjer at ministeren kan bekrefte at ho vil jobba vidare med det.

Bente Stein Mathisen (H) [14:49:23]: Jeg opplever at det i salen her er en ganske stor omforent enighet om at det nordiske samarbeidet er viktig. Vi som bor og lever i Norden, lever et ganske likt liv og har tette og gode relasjoner som har utviklet seg over mange år. Vi er som en stor, nordisk familie med en unik mulighet til å samordne oss og ta tak i de felles utfordringene vi ser og har ut fra vår plassering på denne kloden.

Det nordiske samarbeidet ble formalisert ved dannelsen av Nordisk råd i 1952. Rådet består av parlamentarikere fra Norge, Sverige, Danmark, Finland og Island, i tillegg til representanter fra de lokale parlamentene i de danske selvstyrte områdene på Grønland og Færøyene og fra det finske selvstyrte området Åland. Nordisk råd er ikke noe overordnet organ som kan treffe beslutninger som skal gjelde i det enkelte medlemsland. Arbeidet i Nordisk råd handler om å sette saker på dagsordenen, ta initiativ, få i gang debatter og konferanser, dele erfaringer og påvirke, slik at det enkelte land tar det videre og følger opp i egne parlamenter.

Noen kritiske røster hevder at samarbeidet i Nordisk råd er mye prat og sosial omgang. Det er noe vi faktisk skal ta på alvor, for det er viktig at dyrebar tid og ressurser ikke

blir brukt på saker og prosjekter som ikke vil føre frem til resultater. Arbeidet vi legger ned i Nordisk råd, må henge sammen med det arbeidet vi gjør i våre egne parlamenter. Jeg opplever at det er en stor bevisstgjøring rundt akkurat dette nå for tiden. På møter med mine nordiske kolleger er det mange som uttrykker at de ønsker å vitalisere og videreutvikle det nordiske samarbeidet. I den norske delegasjonen er det stor enighet om at arbeidet i Nordisk råd skal forankres best mulig i Stortinget og i våre egne fagkomiteer.

Det har det siste året vært gjennomført et stort reformarbeid i Nordisk råd, og fra og med 2016 fremstår rådet med en ny organisering. Fem fagkomiteer er blitt redusert til fire, og med et mer strømlinjeformet sekretariat. Det er et ønske å få til en bedre prioritering og spissing av saker som rådet skal jobbe med. Arbeidet må henge sammen med det Ministerrådet ser på som felles nordiske utfordringer og satsingsområder. Det er viktig at arbeidet i Nordisk råd er aktuelt og oppleves som nyttig, noe det vil legges vekt på både i partigruppene og i utvalgene.

Innenfor helse- og velferdsområdet har Ministerrådet fulgt aktivt opp Bo Könberg-rapporten med vekt på folkehelse og aktiv innsats mot antibiotikaresistens. Det ble også arrangert et nordisk toppmøte om psykisk helse i København i 2015. I 2016 vil velferdsutvalget, som jeg nylig ble valgt til leder for, fokusere på tre hovedområder. Det er helsesamarbeid i Norden, det er barn og unge – med særskilt vekt på oppfølging av mindreårige flyktninger – og det er det nordiske arbeidsmarkedet for utsatte og svake grupper. Disse prioriteringene følger opp og henger sammen med Ministerrådets og formannskapets hovedsatsinger.

Som det vises til i rapporten, er grensehindre på agendaen når rådet samles, både i komiteene og på sesjonene. Det er viktig å prøve å redusere de grensehindringene som er oppstått mellom de nordiske land over tid. I Nordisk råd er vi enige om å ta grensehindringsspørsmålet opp til debatt i våre egne parlamenter for å belyse hvilke grensehindre det er viktig å få gjort noe med, slik at vi får til et fleksibelt og godt samarbeid på tvers av de nordiske landegrensene. Sist uke hadde vi en slik debatt, en interpellasjonsdebatt om grensehindre, her i Stortinget.

Når vi skal implementere lover og regler som er vedtatt i EU, implementerer vi dem ofte ulikt i de nordiske land, slik at det oppstår ny grensehindre. Det har flere vektlagt tidligere i dag. Det bør derfor bli et tettere samarbeid både i Ministerrådet og administrativt i departementene, slik at vi implementerer EUs regelverk og direktiver likt i Norden. Grensehinderrådet, som er etablert i det nordiske samarbeidet, har systematisert arbeidet med grensehindre og bidratt til at flere grensehindre er blitt løst. Andre har man avskrevet fordi det faktisk ikke går an å gjøre noe med dem.

Vi har den siste tiden fått en ny situasjon – gitt den ekstraordinære situasjonen med det store antallet flyktninger som kommer til Norden – med innføring av strengere grensekontroll. Dette utfordrer oss alle. Det er vanskelig å være vitne til at grense- og passkontroller gjenoppstår i Norden,

hvor vi har kunnet bevege oss fritt mellom de nordiske land siden 1950-tallet. Jeg håper at vi gjennom vårt gode nabo-skap og det nordiske samarbeidet kan finne frem til gode og fleksible løsninger og dele erfaringer når det gjelder migrasjon og integrasjon. Mennesker som trenger beskyttelse, må bli møtt på en god måte. Flyktningssituasjonen er en felles utfordring og står øverst på agendaen i alle de nordiske landene, kanskje med unntak av Island. Det er viktig at vi lykkes med dette arbeidet og det store integreringsarbeidet som venter oss. Det optimale vil være at vi får til dette uten at det oppstår nye grensehindre mellom oss i Norden.

Margunn Ebbesen (H) [14:54:45]: I årsrapporten for Stortingets delegasjon for arktisk parlamentarisk samarbeid viser vi til stor aktivitet. Vi kan vel trygt si at «barnet» er begynt å bli voksent og selvstendig.

Nordområdene er vårt viktigste utenrikspolitiske interesseområde, og det innebærer et stort ansvar for arktisnasjonen Norge å lede an med kunnskap og ansvarlighet i nord. Jeg er fornøyd med å kunne vise til at dette følges opp av regjeringen gjennom satsinger både i budsjett og i planer videre.

Gjennom arktisk delegasjon samarbeider vi godt med våre nordiske naboland, men vi samarbeider også godt med mektige land som Russland, Canada og USA.

I nord er utenrikspolitikk og innenrikspolitikk tett sammenvevd. Med den nye internasjonale situasjonen, preget av store endringer og usikkerhet, er det å opprettholde Arktis som en fredelig og stabil region et viktig mål i seg selv. Den nye sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa har på ny vist betydningen av respekt for folkeretten og internasjonalt samarbeid også i nordområdene.

Det er tydelig at Arktis har blitt en arena for samarbeid mellom Europa, Nord-Amerika og Asia. Dette er en ny og interessant utvikling, som jeg fikk et godt innblikk i i august i fjor da jeg deltok på Studietur Nord program rundt Svalbard. I Ny-Ålesund samles forskere fra alle land, som arbeider side om side. Dette gir oss nye muligheter.

I desember kom klimaavtalen i Paris på plass. Vi vet at temperaturen i Arktis stiger dobbelt så raskt som ellers i verden, og derfor er det naturlig nok i Arktis vi tidligst ser konsekvensene av den globale oppvarmingen. Det er imidlertid viktig at vi sørger for bevissthet rundt at det både bor og virker mennesker i Arktis. Det er vår oppgave å sørge for at denne kunnskapen finnes hos alle som skal diskutere Arktis og klimautfordringer i fortsettelsen.

Arktisk delegasjon har hatt stor aktivitet i året som er gått, ved å delta på møter og konferanser, men også, som lederen nevnte, ved å arrangere egne seminarer, sist seminaret om Antarktis. Nå i februar står møte med våre arktiske parlamentarikere fra de nordiske parlamentene for tur.

Arbeidet i arktisk delegasjon har gitt oss en god kompetanse, og når vi nå i dag også har diskutert strategisk politisk arbeid rundt Antarktis, kan det være en interessant tanke at dette området også blir et område som følges opp av arktisk parlamentarikerdelegasjon.

Jeg ønsker til slutt å gi vår delegasjonsleder Eirik Si-

vertsen honnør for hans innsats i delegasjonen og for hans engasjement.

Sylvi Graham (H) [14:58:04]: Vi er i avdeling for utdeling av honnør nå, og jeg ønsker å berømme salen for en god debatt med informative og interessante innlegg om både Nordisk råd og Nordisk ministerråd – som saksordfører for særlig disse to nordiske sakene, om grensehindre, om samarbeid i de forskjellige komiteene i Nordisk råd, om spørsmålene om Sametingets deltakelse i Nordisk råd og om Nordisk råds arbeid både retrospektivt og framover når Norge skal ha formannskapet i 2017. Også Arktisk råds arbeid og betydning og arktisk parlamentarisk samarbeid er bredt omtalt i salen, synes jeg, og betydningen av disse organene og delegasjonene og samarbeidet samt ikke minst betydningen av norsk aktivitet i disse samarbeidsforaene er blitt belyst for oss.

Jeg opplever at vi har to statsråder i salen i disse sakene, som både er fremoverlent og har kunnskap og interesse for sakene. Det lover godt for fremtidige debatter også om disse temaene, og jeg takker for deltakelsen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 7, 8 og 9.

Sak nr. 10 [14:59:23]

Innstilling fra næringskomiteen om endringer i lov om Innovasjon Norge (eierforhold og forvaltning av selskapet) (Innst. 131 L (2015–2016), jf. Prop. 89 L (2014–2015))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Else-May Botten (A) [15:00:18] (ordfører for saken): Som saksordfører legger jeg fram næringskomiteens innstilling til regjeringens forslag om endringer i lov om Innovasjon Norge.

I dag eier staten 51 pst. av Innovasjon Norge, mens fylkeskommunene eier 49 pst. Regjeringen ønsker å tilbakeføre eierskapet til staten, men dette er noe komiteen ikke støtter. Siden også de øvrige lovendringene i proposisjonen bygger på at staten overtar eierskapet til Innovasjon Norge, foreslår en samlet komité å sende saken tilbake til regjeringen. Det foreslås videre at regjeringen fremmer en ny proposisjon om endringer i lov om Innovasjon Norge, der det legges til grunn at dagens eierstruktur bevares.

Fra Arbeiderpartiets side er vi veldig fornøyd med at komiteen ikke støtter regjeringens forslag om å avvikle fylkeskommunenes eierskap i Innovasjon Norge. Regje-

ringens argumentasjon har vært at dagens eierstruktur er uoversiktlig og ressurskrevende, men komiteen viser her til at fylkeskommunen er en regional utviklingsaktør, som har ansvar og arbeidsoppgaver innenfor kultur, samferdsel, utdanning og næring. Av 53 høringssvar var det kun 14 som var positive til forslaget fra regjeringen, og fylkeskommunene var veldig tydelige på at de ønsket å opprettholde eierskapet til Innovasjon Norge. Derfor ber Stortinget regjeringen legge til grunn at dagens eierstruktur i Innovasjon Norge skal beholdes.

Regjeringen har også foreslått at lovfesting av de regionale styrene skal oppheves. Selv om regjeringen har foreslått at kravet til regional involvering og samarbeid med fylkeskommunene skal beholdes som i dag, har vi fra Arbeiderpartiets side vært negative til dette forslaget, da de regionale styrene representerer viktig lokal kompetanse for selskapet, bl.a. om næringslivet i sine regioner, og er opptatt av et større samspill mellom fylkeskommunene, næringsaktørene og Innovasjon Norge.

Det er også en bekymring for at den regionale forankringen vil kunne forvitte med dette forslaget. Sammen med Senterpartiet fremmer vi derfor forslag om at regjeringen i den nye proposisjonen til Stortinget skal legge til grunn at lovfesting av de regionale styrene skal videreføres.

Regjeringens forslag om å nedjustere det lovfestede antallet styremedlemmer i Innovasjon Norge støttes heller ikke av næringskomiteen. Komiteen mener den regionale innflytelsen på valg til hovedstyre som et minimum bør være som i dag, og at det bør være en ordning rundt valg som gir fylkeskommunene reell innflytelse over sammensetningen av hovedstyret. Komiteen ber derfor regjeringen legge til grunn at Innovasjon Norge skal ha et styre på minst ni medlemmer.

Som saksordfører vil jeg si at det har vært en krevende prosess, da vi fikk ulikt flertall på ulike lovendringer. Underveis i behandlingen så vi også at dette måtte tilpasses en rekke paragrafer. Men jeg er fornøyd med at vi kom i havn på en måte som gjør at en samlet komité stiller seg bak forslaget om at regjeringen må komme tilbake til Stortinget med en ny proposisjon.

Til slutt vil jeg påpeke at det for oss er viktig å beholde formålet med Innovasjon Norge, og at det er en viktig regional rolle som fortsatt har tyngde innenfor det. Innovasjon Norge er og skal i fortsettelsen også være et distriktsvirkemiddel. For oss i Arbeiderpartiet er det viktig at en med lokal kompetanse fortsatt skal spille en viktig rolle i valgene av hva som skal prioriteres, hvilke rammer det er behov for i de ulike områdene av landet vårt innenfor dette viktige selskapet, og hva slags prioriteringer som skal legges til grunn.

Helt til slutt legger jeg fram forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet.

Presidenten: Da har representanten Else-May Botten tatt opp det forslaget hun refererte til.

Geir Pollestad (Sp) [15:04:20] (komiteens leder): Jeg vil slutte meg til det innlegget som saksordføreren holdt i saken.

Det er to ting det har vært særlig fokusert på i behandlingen av saken. Det ene er overføringen av eierskapet til staten, det andre er synet på de regionale styrene.

Jeg må si at det jeg egentlig undrer meg mest over i denne saken, er regjeringens prosess fram til den proposisjonen som ble lagt fram. Det virker som om en ikke i stor nok grad har tatt på alvor at det finnes to eiere av Innovasjon Norge, og at fylkene i for liten grad har blitt involvert i prosessen. Det kan vi også se av de hørings svarene som kom om dette.

Jeg vil også knytte noen kommentarer til det faktum at vi har fått en sak som omhandler et ganske enkelt spørsmål: Skal staten overta eierskapet til Innovasjon Norge? Vi vet at vi har fire partier som svært ofte, iallfall tidligere, har skrytt veldig av den nye samarbeidsavtalen som de har. Burde det ikke vært klarlagt fra regjeringens side – ved å ha en liten føler ute – om en har flertall i Stortinget, før en legger fram denne type saker? Vi har hatt en prosess med 53 hørings svar – egentlig har en ikke kommet særlig mye lenger.

Videre til saken: Når det gjelder spørsmålet om regionale styrever, er det fra Senterpartiets ståsted viktig å understreke at selv om et flertall i komiteen ønsker å opprettholde lovfesting, er ikke det til hinder for at Innovasjon Norge selv kommer til at det er tjenlig å beholde de regionale styrene. Sannsynligheten for at Innovasjon Norge trekker en slik konklusjon, er også større når en ikke får et statlig heleid selskap her.

Jeg mener komiteen har levert en ganske presis bestilling på hvor politikken skal ligge, og forventer at regjeringen svarer på den og kommer tilbake til saken. I en tid med stigende ledighet er et velfungerende Innovasjon Norge viktig. Det pågår mange omstillingsprosesser i Innovasjon Norge. Jeg mener regjeringen også må ta det i betraktning – finne balansen mellom omstilling og ro i organisasjonen Innovasjon Norge for å komme fram til det resultatet som best tjener norske distrikter, norske gründere og norske næringsdrivende.

Kenneth Svendsen hadde her overtatt presidentplassen.

Pål Farstad (V) [15:07:32]: Innledningsvis i komiteens fellesmerknader blir noe viktig framhevet, nemlig nødvendigheten av å organisere Innovasjon Norge slik at fylkeskommunale og regionale behov blir godt ivaretatt. Nettopp dette er en viktig grunn til at Venstre vil ha et delt eierskap mellom staten og landets fylkeskommuner. Venstre mener, i likhet med flertallet i komiteen, at regjeringens forslag om å fjerne fylkeskommunens eierskap til Innovasjon Norge innebærer en svekkelse av fylkeskommunens mulighet til å være en aktør for regional utvikling og regional forankring. Vi er derfor glade for at en samlet komité står bak forslaget om at det fortsatt skal være delt eierskap, slik det er i dag. Jeg vil også takke sakens ordfører for det arbeidet som er gjort i så måte.

Når det kommer til spørsmålet om lovfesting av lokale styrever, støtter Venstre forslaget om at lovfesting opphører, samtidig som regionale styrever kan videreføres der

det er hensiktsmessig. Jeg har tiltro til at hovedstyret eller styret er seg sitt ansvar bevisst og organiserer virksomheten på den måten som tjener kundene rundt omkring i landet best, at vi får mest mulig kundekontakt og effekt ut av de pengene og menneskelige ressursene som Innovasjon Norge rår over, både internasjonalt og nasjonalt – utover hele landet, at det gjør regionkontorene og de som jobber der, best mulig i stand til å «serve» sitt område, og at det blir rom for enda mer spesialisering, spissing, av kompetanse i de ulike delene av landet alt etter hvilken næringsstruktur som gjelder. Samtidig må en sikre at dette ikke går ut over at kunden må ha tilgang til minst like god rådgivning og oppfølging på ethvert område, uansett hvor vedkommende befinner seg i landet, uansett adresse.

Flertallet i komiteen legger til grunn at den regionale tilknytningen ikke reduseres ved opphevelse av lovfesting av regionale styrever. Dette er viktig. De ressursene en sparer på regionalt styrearbeid, må brukes på aktivitet til beste for kundene i hele landet, til beste for de grupper mennesker, bedrifter og selvstendig næringsdrivende som Innovasjon Norge er satt til å betjene og utvikle.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [15:10:28]: Innovasjon Norge er et viktig virkemiddel for oss til omstilling, men også til nyskaping, som ethvert samfunn som ønsker framgang, må ha. Kanskje nå mer enn noen gang, vil jeg si, iallfall i mitt politiske virke, trenger vi virkemidler som både gir omstillingssevne og legger til rette for nyskaping. Vi har en olje- og gassbransje som er inne i tøffe dager på grunn av lav oljepris, og det gir utfordringer også for skipsfarten vår. Derfor er Innovasjon Norge viktig.

Vi har også næringsliv som akkurat nå lykkes veldig. Lav kronekurs gjør at reiselivet vårt står sterkt. Vi har en gryende bioøkonomi i Norge, bl.a. gjennom miljøteknologifondet, som Innovasjon Norge har, og vi har nanoteknologi. Når komiteen i morgen reiser til verdens største matmesse, Grüne Woche i Berlin, må vi også kunne fram snakke landbruket og småskala og kortreist mat.

For Kristelig Folkeparti er det viktig at vi tar vare på både nærhet og kunnskap. Fylkeskommunene våre, som regionale utviklingsaktører, har mye god kunnskap. Nå kan vi ha regionale styrever, men vi må ikke ha regionale styrever, etter dagens flertall i denne sal. Men jeg har nok lyst til fra denne talerstolen å utfordre fylkeskommunene når det gjelder eierskap – at de må skjerpe seg enda mer når det gjelder å ta del i sitt eierskap i Innovasjon Norge – for å gjøre Innovasjon Norge til det viktige redskapet det er for den næringsutviklingen som må skje i hvert enkelt fylke. Jeg og Kristelig Folkeparti vil også si i hver enkelt region, for denne saken, slik vi ser det, burde også vært sett sammen med regionreformen, som vi kommer til om en stund.

Bedriftseiere som samtidig er gründere, ja, det er noe av det mest inspirerende jeg møter. Man har forsket, man har utviklet – vi kan kanskje si prøvd og feilet – og til slutt lykkes det. Det å møte dem som lykkes, er inspirerende. Vi må ha et virkemiddelapparat der Innovasjon Norge er en del av det virkemiddelapparatet som legger til rette for at de gode ideene overlever og gir verdiskaping. Vi må få lov

til å bruke den kunnskapen og alle de kloke hodene som vi har. Vi er verdensledende innenfor mange områder. Det må vi dyrke videre.

Jeg vil også si: Ja, vi har de kloke hodene, men også naturressursene våre – som vi har mye av, kanskje særlig innenfor blå sektor – gir et vell av muligheter som vi må bli enda dyktigere til å ta i bruk. Nettopp i denne omstillingen, i denne nyskapingen, skal Innovasjon Norge være et viktig virkemiddel. Derfor har Kristelig Folkeparti landet sammen med flertallet i denne delen, der vi ønsker å gjøre noe med de regionale styrene. Vi ønsker å styrke hovedstyret for å få regionene enda tyngre inn i hovedstyret, men vi opprettholder et eierskap som fylkene og staten skal ha sammen videre.

Gunnar Gundersen (H) [15:14:27]: Jeg mener, som Pollestad, at vi har kommet med en ganske presis bestilling, og det har vært en god dialog i komiteen rundt hvordan vi skal organisere Innovasjon Norge. Det sentrale har ikke vært eierskapet, sånn sett. Vi har ingenting imot at fylkeskommunene forblir eiere, selv om vi mener at fylkeskommunene har en mye større rolle som regional aktør, i form av annen dialog med selskapet. Det som har vært helt sentralt, er å få kontroll med styrefunksjonen, sånn at selskapet selv har kontroll over hvordan man ønsker å organisere seg. Det har noe med å beholde et veldig ryddig forhold til selve selskapsorganiseringen å gjøre. Der blir det nå en endring, som ligger inne som en bestilling til departementet. Der har det også vært viktig, som det står i innstillingen, at det skal være et flertall av statlig utnevnte styremedlemmer. Da blir det en veldig ryddig måte å styre Innovasjon Norge på. Der tror jeg det har vært en veldig bra prosess. For det er viktig at Innovasjon Norge er velfungerende. De har en viktig rolle rundt omkring i Norge, som også forrige taler snakket om. Det er viktig å underbygge de prosesser og de gründere som finnes der ute.

Som sagt, jeg synes den innstillingen som foreligger, er en god bestilling til departementet. Vi har fått igjennom det viktigste, som er at selskapet selv får kontroll over hvordan man organiserer seg. Og vi ser fram til at saken kommer tilbake til Stortinget.

Siv Elin Hansen (SV) [15:16:35]: SV har ikke vært inne i prosessen i komiteen – vi tiltrådte komiteen først nå på nyåret – og våre synspunkter er derfor ikke med i behandlingen.

Norge er et langstrakt land, og det er ulike utfordringer og muligheter i de ulike delene av landet. I proposisjonen står det at målsettingen med å gi fylkeskommunene eierskap i 2010, i tillegg til rollen som oppdragsgiver, var å styrke fylkeskommunenes strategiske og samordnende rolle. Fylkeskommunene skulle gis økt mulighet til å påvirke mål, strategier og prioriteringer for Innovasjon Norges virksomhet, og i tillegg skulle fylkeskommunen få større ansvar knyttet til utforming og gjennomføring av regional og nasjonal næringspolitikk. Og fylkeskommunene skulle få sterkere innflytelse på nasjonale overordnede rammer.

De grepene som ble gjort i 2010, var altså gjort for å styrke fylkeskommunenes roller og muligheter i arbeidet med næringsutvikling av egen region. Det var et grep for å overføre makt fra sentralt til regionalt nivå. For SV er disse målsettingene like viktige i 2016 som de var i 2010. Vi klarer ikke helt gjennom argumentasjonen som legges fram i proposisjonen, å se hvordan departementets forslag om en sentralisering av styrestrukturen og en endring av eierskapet skal være riktige virkemidler for å imøtekomme og ivareta de regionale behovene. Det synes som at ønsket om å ta hensyn til selskapsstruktur har vært viktigere enn hensynet til det samfunnsoppdraget og det regionale virkemiddelet som Innovasjon Norge er og er satt til å ta hånd om.

Sentralisering og samordning bort fra regionale og lokale strukturer har vi fått en del erfaringer med fra andre virksomheter, både i Nav og andre steder, og resultatene kan man vel si ikke alltid samsvarer med målsettingen som lå til grunn for omorganiseringen. Vi har allerede fått meldinger om at det har blitt vanskeligere for regionale aktører å komme med innspill etter at strukturene rundt regionkontorene i Innovasjon Norge ble endret.

SV mener det er viktig at det nå ikke gjøres vedtak som kan være med på ytterligere å vanskeliggjøre ivaretagelsen av regionale innspill. SV mener derfor at de regionale styrene må beholde sin plass i loven, og vi er glade for komiteens innstilling om at dagens eierstruktur skal bestå. Det er viktige grep for å sikre at de opprinnelige målsettingene fra 2010 ivaretas i Innovasjon Norge også i fortsettelsen.

SV vil derfor stemme for forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet, og vi slutter oss til komiteens tilråding på de andre punktene.

Statsråd Vidar Helgesen [15:19:18]: Vi er inne i en periode med store omstillingsbehov i norsk næringsliv. På kort sikt skal vi gjennom en tøff tilpasning til lavere oljepris. På lang sikt skal vi omstille oss til lavutslippssamfunnet.

Regjeringen arbeider hardt for å ruste Norge for fremtiden, og vi gjør det med et bredt spekter av tiltak. Et hovedelement er tiltak for å skape nye vekstbedrifter og vekst i privat, konkurranseutsatt næringsliv. Her er satsingen på forskning og innovasjon viktig – ikke minst et velfungerende Innovasjon Norge.

Innovasjon Norge er et særlovselskap hvor staten eier 51 pst. og hver av fylkeskommunene eier 2,6 pst. Regjeringen har foreslått endringer i lov om Innovasjon Norge for å skape bedre rammer for eierstyringen, for forvaltningen av selskapet og for utviklingen av Innovasjon Norge som organisasjon.

Det er ført en tett dialog med fylkeskommunene under forberedelsen av lovendringene. Proposisjonen reflekterer denne dialogen både for endringer det er enighet om, og for endringer der det er ulike syn mellom eierne. Næringslivet og Innovasjon Norge har også gitt innspill i prosessen.

Høringen av lovendringene og næringskomiteens innstilling viser en bred enighet om de overordnede føringene for Innovasjon Norge – det skal være statens og fylkeskommunenes virkemiddel, og det skal bidra til bedrifts-

og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet.

Bred enighet om hovedføringene er et godt utgangspunkt for oppdragsgiverne blant fylker og departementer, og det er et godt utgangspunkt for eierskapet. Enighet om hovedlinjene er også et gode for Innovasjon Norge, og for at selskapet skal kunne tilby stadig bedre og mer relevante tjenester til norsk næringsliv.

Så er det ulike synspunkter på enkelte av rammevilkårene i loven.

Det har vært et ønske fra regjeringen at særlovgivningen for Innovasjon Norge skal bli mer lik den alminnelige selskapslovgivningen. Klare ansvarsforhold og kjente prinsipper for god eierstyring og selskapsledelse reduserer usikkerhet og gir anledning til å benytte etablerte rammer for å løse små og store utfordringer i styringen.

Dette ønsket preger også forslagene til endringer. Regjeringen foreslo at ansvaret for eierskapsforvaltningen legges til staten alene, at kravet om regionale styrer oppheves, og at eieransvaret for selskapets forpliktelser begrenses.

Flertallet i komiteen har falt ned på en annen konklusjon enn regjeringen om eierskapet og ønsker å beholde dagens eierstruktur med staten og 19 fylkeskommuner som eiere. Dette er en krevende modell i praksis, og vi mener at det ikke vil svekke fylkeskommunene som regional utviklingsaktør om ansvaret for den jevnlig eieroppfølgingen legges til staten alene.

Flertallet i komiteen er enig i forslaget om å oppheve kravet om at Innovasjon Norge skal ha regionale styrer. Dette vil bidra til at styret får handlingsrom til å organisere søknadsbehandlingen til det beste for Innovasjon Norges kunder. Distriktskontorene kan også i større grad tilpasses regionale behov.

Et flertall i næringskomiteen ønsker å øke minsteantallet i styret fra seks til ni eiervalgte medlemmer. Ni eiervalgte er et høyt minste antall sett i forhold til hva som gjerne er praksis for andre selskap. Dette er imidlertid et selskap som skal representere hele landet, og økningen kan derfor være hensiktsmessig sett hen til at de regionale styrene bortfaller.

Til sist er det i all hovedsak enighet både i høringen, i næringskomiteen og mellom Innovasjon Norges eiere om at eieransvaret bør begrenses. Dette er i tråd med alminnelig selskapslovgivning for selvstendige rettssubjekt.

Næringskomiteen innstiller på å sende proposisjonen tilbake til regjeringen. Jeg takker komiteen for et godt arbeid med en klar innstilling i en sak med ulike politiske synspunkter. Vi vil legge frem et nytt forslag i tråd med innstillingen snarlig.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Else-May Botten (A) [15:23:36]: Det er interessant å høre hvordan regjeringen ser på at man nå opphever de regionale styrene. Er det sånn at det er en reell frihet til å kunne ha de regionale styrene framover? Hvordan ser man eventuelt på hvilke oppgaver de skal ha? Jeg opplever også at regjeringen har argumentert for at hovedstyret er best

egnet til å håndtere de ulike sakene som skal til behandling. Hvordan ser man da på en eventuell opprettholdelse av regionale styrer rundt omkring og hvilke typer oppgaver man kan ha? Bør man se på om de skal ha nye oppgaver, se på strategiske løsninger, framfor at de skal være et behandlende organ økonomisk sett, eller hvordan ser man på mulighetene her?

Statsråd Vidar Helgesen [15:24:28]: Det er helt klart regjeringens syn, som det er tilslutning til fra et flertall i komiteen, at det må være frivillig å ha regionale styrer. Det innebærer at hovedstyret i Innovasjon Norge får større handlingsrom til å utforme både kundekontakt og saksbehandling til beste for dem som er brukerne, gründere, bedrifter, innovasjons- og næringsmiljøer, og i tråd med at det er styret som bestemmer den interne organiseringen, bør de også kunne innrette beslutningsstrukturen i tråd med utviklingen i næringslivet og samfunnet for øvrig. Jeg tror at det kan styrke de lokale kontorene, fordi en av utfordringene i dag er at lokalkontorene må behandle alle typer saker. Det fører i praksis til at spesialistene blir sittende i Oslo, mens lokalkontorene blir mer av filialer. Den nye modellen vil åpne for mer spesialisering regionalt i tråd med regionale behov.

Else-May Botten (A) [15:25:28]: Det blir spennende å se hvordan dette blir i praksis, men jeg takker for svaret.

Jeg har ett konkret spørsmål til – om det at fylkeskommunen er en regional utviklingsaktør, spesielt innenfor næringsfeltet. Koblingen til Innovasjon Norge er et av de feltene som er utrolig viktig – med næringsfond, omstillingsmidler osv. Den regionale kompetansen her har vært viktig. Så ser man at regjeringen, samtidig som man har ønske om å fjerne fylket som eier, også har foreslått å kutte 500 mill. kr i de regionale utviklingsmidlene. Hvordan mener regjeringen at den lokale kompetansen blir ivaretatt når man hele tiden ønsker å ha et sentraliseringsperspektiv framfor et regionalt perspektiv?

Statsråd Vidar Helgesen [15:26:18]: Først til spørsmålet om de regionale utviklingsmidlene. De er riktignok viktige, men regional utvikling er enda viktigere. Det er f.eks. lite som er viktigere for regional utvikling enn de gode samferdselsprosjektene som vi har akselerert i vår tid i regjering. Det skaper grunnlag for vekst og utvikling regionalt og er av større betydning totalt sett enn fylkeskommunens rolle for regional utvikling, uten at jeg dermed undervurderer fylkeskommunen.

Fylkeskommunens deltakelse i regionale prosesser og regionale partnerskap vil videreføres. Kravene i Innovasjon Norges rammebetingelser på det punktet vil forbli de samme. De overordnede premisene for Innovasjon Norge settes som før, gjennom lov, gjennom stortingsmelding og oppfølging av disse, slik at man både fra Stortingets side og gjennom de prosessene som settes i gang, vil sikre politiske føringer på både rikspolitisk og regionalt nivå.

Geir Pollestad (Sp) [15:27:30]: Det er ingen tvil om at regionale utviklingsmidler er viktig for å sikre verdiska-

ping. Det er viktig at den vedtatte nasjonale transportplanen blir fulgt opp, og det er viktig at vi har et velfungerende Innovasjon Norge, som kan bistå næringslivet.

Vi er i en situasjon i Norge der det går godt i flere bransjer – stort sett. Én hovedforklaring er en veldig svak krone. Når regjeringen ser på det samlede utviklingsarbeidet og verdiskapingen, er det fare for at en med en – jeg vil si – kunstig lav norsk krone for raskt bygger opp bransjer som vil kunne gå på en smell hvis kronkursen mer normaliserer seg igjen. Det kunne være interessant å høre om statsrådets tanker rundt akkurat denne problemstillingen i et verdiskapingsperspektiv.

Statsråd Vidar Helgesen [15:28:28]: Jeg tror det er for enkelt å si når det går bra – og veldig bra – i ganske mange fylker og regioner og næringslivet der, at det primært skyldes kronkursen. Kronkursen har bidratt betydelig til at det går enda bedre enn før, men det er jo den kunnskapen, den kompetansen og den forsknings- og innovasjonsinnsatsen vi har, som kaster av seg. Det er det Norge må bygge på i fremtiden. Vi skal ikke sitte verken i regjering eller i storting og velge vinnernæringer, men vi må satse mer på forskning og innovasjon. Det gjør denne regjeringen. Så vil den forskningsinnsatsen vi gjør, motsvarer av økt innsats også i det private næringslivet. Det er det som legger grunnlaget for at vi ser vekst og utvikling. Det er også det som legger grunnlaget for at de regionene som sliter, skal klare å komme seg ut av omstillingen.

Geir Pollestad (Sp) [15:29:31]: Jeg forstår statsrådets og regjeringens behov for å peke på de faktorene de selv rår over, som forklaring på at det går godt, men det er ingen tvil om at kronkursen også påvirker.

En annen ting som påvirker, er at det er ro og stabilitet rundt Innovasjon Norge. Det har det ikke vært den senere tiden. Også spørsmålet om eierskap har skapt usikkerhet rundt Innovasjon Norge. Da er mitt spørsmål om statsråden kan si noe om regjeringens arbeidsform og forholdet til flertallet og samarbeidsavtalen på Stortinget. For det er ingen tvil om at her har vi brukt lang tid på å diskutere en sak som ender med at regjeringen ikke får flertall, noe som en nok ganske enkelt kunne ha sjekket ut med sitt parlamentariske grunnlag på forhånd. Er dette en tjenlig måte å drive politisk styring av Innovasjon Norge på?

Statsråd Vidar Helgesen [15:30:28]: Innovasjon Norge har en komplisert styringsstruktur: ett hovedstyre, 15 regionale styre, 20 eiere, 40 oppdragsbrev, 130 styremedlemmer. Når det er et ønske om å forenkle denne strukturen og klargjøre ansvars plasseringen, blir det lett ulike syn blant ulike interessenter og ulike syn også politisk. Det er et politisk spørsmål, det er ikke et prosessspørsmål. Det er en politisk uenighet som gjør at vi ikke har fått gjennomslag for alle våre synspunkter, men vi er tilfreds med at vi har hatt en runde som vil ende opp med en bedre styring og et bidrag til å skape ro, men også til å skape kreativ uro – og støtte til kreativ uro – som vil skape mer innovasjon rundt omkring i landet. Det er vi overbevist om vil komme ut av denne prosessen.

Else-May Botten (A) [15:31:36]: I det klargjørende momentet her ønsker jeg å stille statsråden et spørsmål. Det står i saken at det i dag er 20 eiere, 16 styre og 130 styremedlemmer. Kan statsråden være tydelig på hvis det er slik at 16 styre fortsatt ønskes opprettholdt lokalt og det er et lokalt ønske om det, at de automatisk blir det. Eller er det en sak de må ta opp med hovedstyret eller eventuelt andre? Hvordan er det man skal forholde seg til det framover?

Statsråd Vidar Helgesen [15:32:09]: Nå vil vi komme tilbake til Stortinget med en ny sak, men utgangspunktet her er fra vår side at det er hovedstyret i Innovasjon Norge som bestemmer den interne organiseringen. Da bør de også kunne innrette beslutningsstrukturen i tråd med utviklingen i næringslivet, i tråd med samfunnet for øvrig, inklusiv i tråd med regionale behov. De vil da også kunne beholde regionale styre om de ser det som hensiktsmessig. Men poenget er å skape en styringsstruktur som er mer i tråd med etablerte selskapsrettslige prinsipper, i tråd med gode prinsipper for selskapsstyring, og det vil vi komme tilbake igjen med.

Else-May Botten (A) [15:32:57]: Da forstår jeg det sånn at det er hovedstyret som i utgangspunktet skal kunne avgjøre om det skal være regionale styre rundt omkring framover.

Men litt tilbake til spørsmålene mine i stad: Er det sånn at innholdet i oppgavene til de regionale styrene rundt omkring framover skal vedtas av regjeringen i den saken regjeringen legger fram for Stortinget? Eller mener regjeringen at det er hovedstyret som også skal bestemme hva slags typer oppgaver de regionale styrene skal ha?

Statsråd Vidar Helgesen [15:33:27]: Basert på komiteens innstilling og ulike flertall vil regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak som vil utdype disse spørsmålene. Men jeg har lyst til å understreke at dette dreier seg ikke om å endre formålet, at Innovasjon Norge skal være både statens og fylkeskommunenes virkemiddel for verdiskapende næringsutvikling i hele landet. Det endrer heller ikke kravet om at selskapet skal være organisert på en måte som er tilpasset ulike behov i regionene. Heller ikke endrer vi kravene til deltagelse i regionale prosesser og regionale partnerskap. Dette dreier seg om hvordan selskapet skal settes bedre i stand til å oppfylle sine forpliktelser, til å nå sine mål, ikke å endre hovedmålet med virksomheten.

Presidenten: Replikkordskiftet er over.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Odd Omland (A) [15:34:35]: Selv om vi får denne saken tilbake igjen, ønsker jeg likevel å knytte noen kommentarer til den.

I en tid da vi trenger omstilling, er det viktig at vi legger til rette for å videreutvikle fylkeskommunen som en viktig utviklingsaktør. Som vi har hørt, har denne regjeringen de seneste tre årene foreslått kutt på 500 mill. kr i de regionale utviklingsmidlene som fylkeskommunene rår over. I

den proposisjonen vi behandler i dag, foreslås det å fjerne de regionale styrene i tillegg til å kutte i fylkeskommunenes eierskap i Innovasjon Norge. Men heldigvis sikres det her støtte for ikke å kutte i eierskapet.

Dette viser imidlertid en regjering som ikke legger til rette for å bruke fylkeskommunene som de viktige regionale utviklingsaktørene de kunne vært i en tid da vi spesielt trenger omstilling i regionene på Sør-Vestlandet, som har store utfordringer.

Arbeiderpartiet mener at Innovasjon Norges store styrke som regional utviklingsaktør ligger nettopp i den regionale organisasjonsformen. De forskjellige regionene har ulike muligheter og forutsetninger, og fylkene representerer en viktig kompetanse som en bør bygge videre på.

Fylkeskommunene sitter også på nyttig lokalkunnskap og nærhet til det regionale næringslivet, som er godt forankret. De har evne til å mobilisere regionale ressurser og se ulike muligheter på tvers av sektorer og bransjer. Dette er spesielt viktig i den omstillingen norsk næringsliv nå går inn i. Vi har merket oss at elleve fylkeskommuner som har avgitt høringsuttalelse, er negative til forslaget.

Vi ser en regjering som på flere områder fremmer saker som er sentraliserende. Denne saken viser et nytt skritt i samme retning. Tidligere har regjeringen gjort Innovasjon Norge-midlene mer landsdekkende og redusert de bransjespesifikke og geografiske virkemidlene, noe som igjen har medført at en forlater muligheten for en aktiv næringspolitikk.

Norge er et land med et mangfold av geografiske forskjeller, og vi er svært bekymret for at den regionale forankringen av Innovasjon Norge vil bli svekket som en følge av regjeringens forslag.

Gunnar Gundersen (H) [15:37:18]: Det kom noen påstander i det siste innlegget som må kommenteres.

Fylkeskommunen er en helt selvstendig enhet, med valgte representanter fra fylkene, og har en egen, selvstendig rolle å spille som regional utviklingsaktør. Det er det full respekt for. Vi har sagt at de også spiller en viktig rolle overfor Innovasjon Norge, uten at man har de regionale styrene. Det var det ene.

Det andre er at en selskapsstruktur som faktisk legger til rette for at man kan bygge opp spesialistmiljøer ute, i stedet for å samle all kompetansen i Oslo og ha satellitter ute i regionene som skal kunne alt, det kan jeg rett og slett ikke skjønne at er sentralisering. Jeg ser på det som det motsatte – her legger man opp til at Innovasjon Norge faktisk kan organisere seg på en helt annen og desentralisert måte. Så her er vi fundamentalt uenige om hvordan man tar tak i og bygger opp den typen aktører.

Det gir jo også Stortinget en helt annen mulighet til å kontrollere at det faktisk skjer, for nå kan man forholde seg til ett styre i Innovasjon Norge. Hvis ikke de fyller sitt oppdrag slik at Stortinget er fornøyd, har man én aktør å forholde seg til. Hvis man har en rekke regionale styreverder ut og har organisert selskapet slik at man egentlig ikke vet hvem man skal snakke til når man ikke får den organiseringen man vil, får man sentralisering. Så her er vi grunnleggende uenige om hva som er sentralise-

ring og desentralisering, og det syntes jeg det var greit å klargjøre.

Else-May Botten (A) [15:39:16]: Det er en viktig sak for hele landet vi snakker om i dag. Jeg synes ikke vi må snakke ned Innovasjon Norge og de regionale styrene slik det er i dag, for det er utrolig mye spesialkompetanse rundt omkring i landet, og det er nettopp den vi ønsker å bevare. Hvis man flytter all den kompetansen og sier at det er hovedstyret i Oslo som skal sitte og bestemme alt, og som vet alt best, er heller ikke det et bilde som jeg kan dele med Gunnar Gundersen, selv om det er veldig mange som er flinke i det styret, det er jeg helt sikker på.

Slik saken står, og som flertallet mener, er det viktig nå å få en fordeling i hovedstyret som bidrar til at fylkeskommunene kjenner seg igjen, og at man bevarer en lokal kompetanse også i hovedstyret. For det er nettopp det som må være viktig for oss, med tanke på å bevare de regionale styrene, at det sitter lokal kompetanse der. Jeg synes kanskje styret har blitt brukt for lite i forhold til den lokale kompetansen man faktisk sitter på – ikke bare at man skal ha kredittvurdering eller behandle saker på det området, men man burde ivareta den kompetansen som styrene har på strategiske vurderinger og på hvordan Innovasjon Norge skal hjelpe næringslivet som er rundt omkring i fylkene.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 10.

Sak nr. 11 [15:40:47]

Innstilling fra næringskomiteen om samtykke til ratifikasjon av protokoll av 20. mai 2015 om endring av frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Serbia (Innst. 141 S (2015–2016), jf. Prop. 8 S (2015–2016))

Jørund Rytman (FrP) [15:41:14] (ordfører for saken): Den 17. desember 2009 ble frihandelsavtalen mellom EFTA-landene og Serbia undertegnet, og den trådte i kraft 1. juli 2011. Imidlertid ble det på EFTAs ministermøte sommeren 2010 – altså etter at denne frihandelsavtalen ble undertegnet, men før den trådte i kraft – besluttet at man i alle pågående og framtidige forhandlinger om frihandelsavtaler skal forhandle om å inkludere et eget kapittel om handel og bærekraftig utvikling.

Av den grunn ba EFTA om at det ble inkludert et kapittel om dette i frihandelsavtalen med Serbia, samt at fortalen og formålsbestemmelsen i avtalen ble oppdatert. Det aksepterte Serbia. Protokollen om endring av frihandelsavtalen mellom EFTA-landene og Serbia ble undertegnet 20. mai i fjor.

I og med at ratifikasjon av protokollen anses som en sak av særlig stor viktighet, er Stortingets samtykke til ratifikasjon nødvendig i henhold til Grunnloven § 26 annet ledd. Protokollen om endring av frihandelsavtalen er forelagt samtlige departementer, som alle anbefaler at ratifikasjon finner sted. Det mener også en enstemmig næringskomité. Jeg kan også legge til at utenriks- og forsvarskomiteen har

hatt næringskomiteens utkast til innstilling til uttalelse og slutter seg enstemmig til denne anbefalingen.

Statsråd Vidar Helgesen [15:42:55]: Jeg setter stor pris på komiteens enstemmige innstilling om samtykke til ratifikasjon av en protokoll som endrer frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Serbia.

Frihandelsavtalen med Serbia er en del av norsk Vest-Balkan-politikk. Denne politikken dreier seg om å integre landene på Vest-Balkan i europeiske og transatlantiske strukturer, arbeide for politisk stabilitet i regionen, bidra til sosial og økonomisk utvikling og støtte opp om demokratisering. Jeg mener at utvidelsen av frihandelsavtalen ved å inkludere et kapittel om handel og bærekraftig utvikling understøtter denne politikken.

Båndene mellom Norge og Serbia er tette. De mange jugoslaviske krigsfangene i Norge under andre verdenskrig skapte grunnlaget for det tette samarbeidet mellom Jugoslavia og Norge. Kontakten ble i etterkrigstiden institusjonalisert gjennom vennskapsforeninger og myndighetssamarbeid.

Norge har en høy profil i Serbia, bl.a. grunnet omfattende norsk bistand og ved at vi de siste årene har vært nest største utenlandske investor. I 2011 ble forholdet ytterligere styrket ved at frihandelsavtalen trådte i kraft. Dette er en viktig avtale for begge land. Avtalen har bidratt til å øke importen fra Serbia, og den har sikret norske eksportører like gode vilkår i Serbia som bedrifter fra EU.

Hovedmålsettingen med en frihandelsavtale er å øke handelen. Jeg er veldig glad for å kunne melde om at dette har skjedd mellom Norge og Serbia. Handelstallene for 2015 er tre ganger så høye som for 2011. Størstedelen av denne økningen skyldes økt import fra Serbia. Det er fremdeles en beskjeden handel, men jeg håper at den vil øke ytterligere i årene som kommer.

Forhandlingene av protokollen er et resultat av det gode forholdet og felles interesser mellom EFTA og Serbia. Protokollen kan bidra til en bevisstgjøring og aksept av at handel skal foregå på en måte som bidrar til bærekraftig utvikling. Regjeringen ber derfor om Stortingets tilslutning til å ratifisere protokollen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 11. Da tar Stortinget pause fram til kl. 17.15.

Stortinget tok pause kl. 15.45.

Stortinget gjenopptok sine forhandlinger kl. 17.15.

Sak nr. 12 [17:15:20]

Interpellasjon fra representanten Lise Christoffersen til innvandrings- og integreringsministeren:

«FNs generalforsamling besluttet i 1992 at 3. desember hvert år skal være den internasjonale dagen for funksjonshemmede. 1 milliard av verdens befolkning lever med

en funksjonsnedsettelse. Det samme gjelder ni av verdens 60 millioner flyktninger. Atlas-alliansen og Plan Norge viser til at disse havner bakerst i køen ved nødhjelp og ved tilbud om skolegang og beskyttelse for barn og unge, og de kommer ikke engang inn i køen av kvoteflyktninger. Få land, om noen, har systematisk registrering av funksjonsnedsettelse hos asylsøkere.

Vil statsråden ta initiativ til å sørge for slik systematisk registrering når personer søker asyl i Norge, og dessuten vurdere hvordan Norge kan ta sin del av ansvaret for flyktninger med funksjonsnedsettelse når vi tar imot kvoteflyktninger for bosetting hos oss?»

Lise Christoffersen (A) [17:16:29]: Det er hyggelig å se så mye presse her. Det er vel flyktninger en er opptatt av, men kanskje ikke flyktninger med funksjonsnedsettelse – vi får se.

Tilbake til saken: Nyhetsbildet har de siste månedene vært preget av flyktningkatastrofen. Debatten her hjemme, som i andre europeiske land, har hittil stort sett handlet om hvordan vi kan begrense ankomsten av asylsøkere uten behov for beskyttelse. Neste fase blir hvordan vi kan få til en god integrering av dem som faktisk får opphold.

Det er foreløpig inngått tre flyktningforlik i Stortinget, det første om et ekstraordinært mottak av kvoteflyktninger på grunn av situasjonen i Syria, det andre om innstramninger i adgangen til å søke asyl i Norge for personer uten grunnlag for opphold, det tredje om tiltak for en bedre integrering. Det er regjeringa som nå har ansvar for å komme tilbake til Stortinget med forslag til konkrete tiltak som oppfyller forlikene. Dette er bakteppet for interpellasjonen. Men mer konkret gjelder denne interpellasjonen den kanskje mest sårbare gruppa blant verdens flyktninger, nemlig flyktninger med funksjonsnedsettelse, og hvordan vi i Norge kan gå i front og ta vår del av ansvaret for denne utsatte gruppa av flyktninger på en god måte.

Som jeg sier i interpellasjonen, besluttet FN's generalforsamling i 1992 at 3. desember hvert år skal være den internasjonale dagen for funksjonshemmede. Siden den gang er FN-konvensjonen om rettigheter til personer med nedsatt funksjonsevne trådt i kraft. Norge signerte i 2007 og ratifiserte i 2013. Konvensjonen gir i utgangspunktet ingen nye og særegne rettigheter til mennesker med funksjonsnedsettelse, men representerer en – dessverre – helt nødvendig understreking av at menneskerettighetene gjelder for alle. Det gjelder også retten til beskyttelse mot å bli forfulgt og retten til å søke asyl.

Ifølge FN-sambandet er det en nær sammenheng mellom fattigdom og funksjonsnedsettelse. 80 pst. av alle mennesker med funksjonsnedsettelse bor i fattige land, og sammenhengen går begge veier. Fattigdom fører til funksjonsnedsettelse. Over halvparten av alle funksjonsnedsettelse i verden skyldes skader og sykdommer som kunne vært unngått hvis alle hadde hatt et tilstrekkelig helsetilbud. I tillegg kommer at krig i seg selv fører til at flere skades for livet.

Funksjonsnedsettelse fører på den annen side til økt fattigdom på grunn av mangel på utdanning og arbeid for dem som rammes. Vi snakker altså om de fattigste av de

fattige. Ifølge FN-sambandet er 98 pst. av funksjonshemmede i fattige land uten tilgang til rehabiliteringstjenester. I tillegg er det slik at i fattige land går 90 pst. av barn med funksjonshemninger ikke på skole.

Under FN-toppmøtet 6.–7. juli 2015 om utdanning for utvikling her i Oslo tok statsminister Erna Solberg til orde for en egen FN-kommisjon for helse og utdanning. Barns manglende mulighet til utdanning i krisesituasjoner, som jordskjelvet i Nepal eller flyktningkrisen i og rundt Syria, var et gjennomgangstema under konferansen. Et nærliggende spørsmål blir derfor: Hva gjør vi selv – hvordan kan vi bidra?

Rundt 1 milliard eller 15 pst. av verdens befolkning har en funksjonsnedsettelse, og det samme gjelder 9 millioner av verdens 60 millioner flyktninger, hvorav 30 millioner – halvparten, med andre ord – er barn. 9 millioner av 60 millioner utgjør også ca. 15 pst.

Dette er dessuten tall vi kjenner igjen fra vårt eget land. Her hjemme rapporterer ca. 15 pst. at de lever med en funksjonsnedsettelse. I den konteksten er det kanskje grunn til å tro at tallene på verdensbasis ligger litt for lavt, for ifølge FN blir minst tre personer funksjonshemmet for hver person som blir drept i krig, men la oss likevel ta utgangspunkt i de offisielle tallene – de er utfordrende nok. La oss si at det er 15 pst. av flyktningene vi snakker om. Neste logiske spørsmål blir da: Hvor stor andel av flyktningene som bor i Norge, er personer med funksjonsnedsettelse? Jeg har prøvd å finne det ut, men har ikke lyktes. Det er mulig at statsråden vet det, men antakelig er det veldig få – og langt under 15 pst. Det er lite sannsynlig at det er veldig mange av dem som kommer hit, som søker asyl og til slutt får flyktningstatus i Norge, som er personer med funksjonsnedsettelse.

Men hva så med kvoteflyktningene? På fjorårets verdensdag for personer med funksjonsnedsettelse, 3. desember, publiserte Atlas-alliansen og Plan Norge en kronikk på NRK Ytring under overskriften Sist i køen. I ingressen sto det:

«Funksjonshemmede flyktninger blir oversett av hjelpeapparatet. Nå må norske myndigheter innfri de forpliktelsene som internasjonale avtaler krever.»

Jeg tillater meg å sitere litt til:

«Tenk deg å være på flukt fra Syria i rullestol, på krykker gjennom jungelen i Burundi, eller blind i en liten gummibåt på vei over Middelhavet.

Denne høsten har verden endelig fått øynene opp for utfordringene og lidelsene til mennesker på flukt. Det var på tide. Men fortsatt blir de flyktningene som har det aller tøffest oversett og glemt.»

Og videre:

«Og de havner ikke bare sist når man vurderer hvem som skal få komme hit som kvoteflyktninger – her kommer de ikke engang inn i køen.»

I 2012 publiserte NTNU rapporten Dobbelt sårbar – Funksjonshemmete barn og unge i asylmottak. Et av funnene deres var at antallet barn med nedsatt funksjonsevne i mottak er lite, og at kompetansen for å avdekke funksjonshemninger er dårlig. På den annen side vet vi at familier med funksjonshemmede barn er det vanskelig å få

bosatt i norske kommuner, fordi kommunene frykter ekstra kostnader. De som hadde trengt det mest, havner med andre ord bakerst også i denne køen og blir sittende på mottak lenger enn andre.

Den ene delen av spørsmålet mitt gjelder derfor om statsråden vil ta initiativ til at vi får en systematisk registrering av funksjonsnedsettelse når personer søker asyl i Norge, slik at vi kan stille opp med det tilbudet vi er forpliktet til, etter internasjonale konvensjoner. En ting er fysiske funksjonsnedsettelse – en annen og enda mer krevende oppgave vil være ulike grader av psykisk utviklingshemning og kognitive vansker.

Når det gjelder kvoteflyktninger, vet vi også lite. Ifølge UDIs statistikk for 2015 var det 2 120 kvoteflyktninger, hvor 40 av dem – eller under 2 pst. – ble tatt ut på medisinsk grunnlag. Om noen av dem hadde varige funksjonsnedsettelse, står det ikke noe om. Og hva så med tida framover? I flyktningforliket har Stortinget vedtatt at vi skal ta imot 8 000 ekstra kvoteflyktninger fra Syria i perioden 2015–2017. Da bestemmer vi selv hvem vi skal ta imot.

Den andre delen av spørsmålet mitt gjelder derfor om statsråden vil vurdere hvordan Norge i denne forbindelse kan ta sin del av ansvaret for flyktninger med funksjonsnedsettelse. I Sundvolden-erklæringa står det at regjeringa vil prioritere kvoteflyktninger med størst sjanse for vellykket integrering. Formuleringa er gjentatt i samarbeidsavtalen mellom regjeringspartiene, Kristelig Folkeparti og Venstre. Hvordan disse formuleringene er å fortolke når vi skal bestemme hvem som skal komme som kvoteflyktninger til Norge, er ikke uten videre gitt. Ser regjeringa og stortingsflertallet på flyktninger med funksjonsnedsettelse som vanskeligere å integrere enn andre, slik at de blir forbigått når kvoteflyktningene skal velges ut? Det hadde vært interessant om det kunne blitt belyst i debatten her i dag. Hvordan vil stortingsflertallet stille seg til å øke andelen og antallet kvoteflyktninger med funksjonsnedsettelse til Norge?

I en mer rettferdig verden burde egentlig 15 pst. av kvoteflyktningene både til Norge og til andre land vært mennesker med funksjonsnedsettelse. Det samme burde vært tilfelle for asylsøkere som innvilges opphold. Men slik er det ikke. Men det kunne kanskje være et mål å strekke seg etter – hente noen av dem som står bakerst i køen, hvis de i det hele tatt kommer inn i noen kø. Det er altså de mest sårbare mennesker i kriger og konflikter. Barna er aller verst stilt. De er de mest sårbare av de sårbare. En god begynnelse kunne jo være å øke bevisstheten rundt disse menneskenes behov ved å la dem få plass i de kvotene vi tar ut, sammen med FN.

Helt til slutt: I FN-konvensjonens artikkel 11, om risikosituasjoner og humanitære nødsituasjoner, står det nemlig at partene i samsvar med sine forpliktelser etter folkeretten skal treffe alle nødvendige tiltak for å sikre mennesker med nedsatt funksjonsevne beskyttelse og sikkerhet i risikosituasjoner, herunder væpnet konflikt, humanitære nødsituasjoner og naturkatastrofer. Slik er det ikke i dag. Det kunne vært en verdig videreføring av Norges stolte tradisjoner på flyktningområdet om vi nå kunne gått i

bresjen for å se disse menneskenes behov og gjøre noe for dem.

Statsråd Sylvi Listhaug [17:26:02]: Flyktninger med funksjonshemninger er personer med særlige behov. Uten en bevisst holdning til dette står de i fare for å komme bakerst i køen i mange sammenhenger. I bistandssammenheng arbeider derfor Norge, ved Utenriksdepartementet, for å løfte fram denne gruppen, slik at de i større grad kan få tilpasset hjelp. Norge arbeider ikke minst for at flyktningbarn med funksjonsnedsettelse skal få tilpasset opplæring.

Det er viktig å innse at ulike grader av funksjonsnedsettelse kan omfatte et stort spekter av tilstander og hjelpebehov som en følge av dette. Tilstanden kan være av både fysisk og psykisk karakter, men med god tilrettelegging vil funksjonsnedsettelsen bli mindre merkbar for den enkelte. De vil da i større grad kunne ta aktivt del i samfunnslivet.

Norge foretar ikke noen systematisk registrering av funksjonsnedsettelse hos asylsøkere eller flyktninger. Det er Utlendingsdatabasen som brukes til registrering av asylsøkere og flyktninger. Det er per i dag ikke funksjonalitet i Utlendingsdatabasen som gjør det mulig å systematisere opplysninger om funksjonsnedsettelse. Teknisk sett vil det antakelig kunne være mulig å endre på det. Det måtte i så fall foreligge et klart formål og et særskilt behov for utlendings- og integreringsmyndighetene for å registrere og lagre denne typen informasjon.

Slik jeg vurderer det, har utlendings- og integreringsmyndighetene ikke behov for denne type personsensitive opplysninger om asylsøkere og flyktninger, og det er ikke noe formål som kan rettferdiggjøre innhenting og lagring av slik informasjon. Informasjon om funksjonsnedsettelse er å anse som personsensitive opplysninger i henhold til personopplysningsloven. Denne typen registrering og lagring vil da kunne være i strid med personopplysningsloven. Det at en person har en funksjonsnedsettelse av en eller annen art, er ikke noe som vedkommer utlendings- og integreringsmyndighetene i tilstrekkelig grad.

Dersom en person som søker asyl har en form for funksjonsnedsettelse, vil opplysningene framkomme i enkelt saker og bli tatt med i vurderingene. Det mest sentrale vil uansett være spørsmålet om personen har et beskyttelsesbehov. Dersom en person med funksjonsnedsettelse har fått oppholdstillatelse og skal bosettes i en kommune, vil Integrerings- og mangfoldsdirektoratet ha tilgang til den informasjonen om helseutfordringer som måtte ligge i saken, slik at den kan tas med i arbeidet med bosetting i en kommune.

Når det gjelder kvoten for overføringsflyktninger, er det slik at både Norge og andre land tar imot flyktninger med ulike former for og grader av funksjonsnedsettelse. Norge har en delkvote for flyktninger med et stort medisinsk behandlingsbehov, i år har en 60 plasser. Prioritet her gis til flyktninger som med spesialisert behandling i Norge kan bli friske eller bli kvitt funksjonsnedsettelse. Men også innenfor de ordinære kvoteplassene tar Norge ut personer med medisinsk behandlingsbehov og personer med behov for særlig tilrettelegging.

Det er frivillig for kommunene å bosette flyktninger,

og jeg ønsker at det fortsatt skal være slik. Da er det viktig å ta hensyn til kommunenes kapasitet til å tilby tilpasset tjeneste. Vi må så godt vi kan, forsikre oss om at vi kan gi gode tilbud til de flyktningene som vi velger å overføre til Norge. I kvotesaker innhentes det helseopplysninger for saker som fremmes på den medisinske delkvoten, men opplysningene er ment for helsemyndighetene i Norge, med tanke på oppfølging og behandling. Opplysningene ligger i enkelt saker, men registreres altså ikke eksplisitt i Utlendingsdatabasen.

Avslutningsvis vil jeg også si at det ville være etisk betenkelig å skulle registrere opplysninger om helserelaterte forhold for asylsøkere og flyktninger i database som ikke tilstrekkelig tjener helsefaglige formål. Personopplysningsloven må gjelde for disse, på samme måte som for borgere i Norge generelt.

Lise Christoffersen (A) [17:30:54]: Jeg takker statsråden for svaret, men statsråden har sikkert stor forståelse for at jeg ikke var veldig begeistret for svaret. Det som er utfordringen her, er nemlig hvordan vi tar imot og hvordan vi kommer i gang med integreringsarbeidet når det gjelder personer med funksjonsnedsettelse, barn med funksjonsnedsettelse, som skal bli her i Norge. Det er en viktig sak. Det er en så viktig sak at de funksjonshemmede organisasjoner selv påpeker det som NTNUs rapport Dobbelt sårbar også påpekte: Det er veldig tilfeldig hva som skjer. Det er nærmest personavhengig på mottaket hva slags tilbud mennesker med nedsatt funksjonsevne får. Det mangler veiledere. Mottakene er ikke universelt utformet. Jeg var i kontakt med både Norges Handikapforbund og FFO før debatten her i dag og spurte: Hva er deres erfaring? Hvilken rolle spiller dere som frivillige organisasjoner overfor de personene vi her snakker om? Er det kontakt mellom dere og myndigheter på ulike nivåer? Begge svarte forholdsvis likt. Det er få flyktninger eller asylsøkere med funksjonsnedsettelse som kommer til Norge, men det er dog noen – også noen som organisasjonene har hatt kontakt med. Organisasjonene kan fortelle at det ikke er tatt hensyn til tilgjengelighet ved de ulike mottakene de sendes til, og det er heller ikke tilgang til eller nærhet til nødvendige helseinstitusjoner, noe som har ført til veldig store utfordringer for den enkelte. Ingen av organisasjonene er blitt kontaktet av utlendingsmyndighetene for å bidra med sin kompetanse. FFO har på sin side inne en søknad hos Bufdir om opplæring av ansatte ved mottak, om informasjon til asylsøkere med nedsatt funksjonsevne om rettigheter og muligheter og om midler til å koble funksjonshemmede asylsøkere med medlemsorganisasjoner, fylkeslag og likepersoner. Og da er det i grunnen helt nødvendig at vi vet hvem disse menneskene er.

Et eksempel som ble nevnt på møtet på FN-dagen i fjor, var en asylsøker som var døv, som hadde søkt om å få komme på Ål Folkehøgskole, men det ble det ikke noe av. Vi snakker jo om at folk må integreres, at de må lære seg norsk. Dette var da en person som gikk i årevis uten å kunne snakke med noen. Hvordan i all verden skulle denne personen i det hele tatt kunne klare å lære seg norsk? Så jeg synes statsråden hadde en veldig byråkratisk tilnærming til

spørsmålet, og jeg håper at statsråden, når hun får tenkt seg litt om, kanskje ser at det er et poeng i å vite hvem disse menneskene er for å gi dem et godt tilbud i Norge.

Statsråd Sylvi Listhaug [17:34:15]: Jeg er helt enig i at vi helt sikkert kan bli bedre, og skal strekke oss videre for å kunne gi et bedre tilbud. Det er jo slik på de aller fleste områder. Men samtidig tenker jeg at den situasjonen som har vært på mottakene nå det siste halvåret, har vært svært krevende. Det har vært et enormt press på de mottakene vi har, og UDI har hatt sin fulle hyre med å greie å opprettholde nok plasser til å kunne gi dem som kommer til Norge og søker beskyttelse, tak over hodet og de fasilitetene de trenger. Så på mange måter har det vært en unntakstilstand i det halvåret vi nå legger bak oss.

Så tenker jeg at i den grad man for å bedre situasjonen kan få til samarbeid med disse organisasjonene som nevnes, er jeg selvfølgelig positiv til det. Men det er nok en gang viktig å understreke at det har vært en spesiell situasjon, der man har måttet prioritere hvilke oppgaver man skulle utføre, og hvem man faktisk har hatt tid til å samarbeide med.

Så er det også en kjensgjerning at det er vanskeligere å bosette personer med funksjonsnedsettelse enn dem som er funksjonsfriske, og det er noe som vi hele tiden må jobbe for, å greie å få dem ut i norske kommuner. Det som jeg får tilbakemelding om, er at de kommunene som tar flest av disse, er mellomstore og store kommuner. Det henger nok sammen med at de lettere kan greie å gi dem et tilbud enn det mange små kommuner kan, som kanskje har et lite tjenesteapparat i utgangspunktet, og der en ekstra krevende bruker kan gi ganske store utfordringer for kommunen.

Men det er helt på det rene at vi kan bli bedre. Det skal vi jobbe for å bli, og disse personene skal ha de samme rettighetene opp mot personopplysningsloven som alle andre borgere i Norge har. Det må være en viktig premiss uansett.

Geir Sigbjørn Toskedal (KrF) [17:36:29]: Jeg vil takke representanten Lise Christoffersen, som på bakgrunn av FNs vedtak om internasjonal dag for funksjonshemmede kom på å ta opp et så viktig tema – nettopp sett i lys av dagens situasjon. Det er fort gjort at slike ting forsvinner i den store oppmerksomheten som asylsituasjonen ellers har fått. Dette kan være den gruppen som trenger oss aller mest. De går ikke i tog, og de har ingen til å løfte sin sak.

Funksjonshemmingen kan være både fysisk, psykisk og sosial, og spørsmålet som blir rettet til statsråden, er om det kan foretas en systematisk registrering. Når vi leser at 9 millioner av 60 millioner er i denne kategorien, er det klart at Norge vil få sin andel, og dette vil bli en aktuell sak for oss videre.

Det er all grunn til å stoppe opp ved vilkårene disse menneskene må leve med og under, i tillegg til den urolige situasjonen samfunnet og landet til disse menneskene befinner seg i. Kristelig Folkeparti mener at Norge må se til at dette om mulig blir kartlagt og registrert, slik at de kan bli bosatt og integrert på best mulig måte. For å lykkes med det må myndighetene og kommunene ha slike opplysnin-

ger for å samarbeide om gode lokale løsninger, og det kan være flere etater som må komme på banen for å få det til.

Denne gruppen kommer dessverre alltid sist og står i fare for å tape dobbelt i kampen for verdige livsvilkår, det gjelder i nødhjelpssituasjoner og når det gjelder mulighet for å søke beskyttelse. Det kan også gjelde mulighet for skolegang, rett helsehjelp og ikke minst i krevende sikkerhetssituasjoner.

Flyktninger med beskyttelsesbehov som kommer til oss, kan ha opplevd fryktelige krigshandlinger, dødsfall og drap på nært hold, og de kan ha traumer og krisereaksjoner, herunder senreaksjoner. Dette må vi se nærmere på av flere grunner – i tillegg til fysiske funksjonshemninger som enkelte kan ha. Først og fremst må man se på det for å kartlegge om det kan ha betydning for oppholdsgrunnlaget. For flyktingen kan det å fortelle om sin situasjon være en betryggelse som betyr forutsigbarhet og sikkerhet for egen helse og framtid. For samfunnet kan det bety forebygging, sikkerhet og tilrettelegging ved bosetting og integrering.

Skal kommunene kunne ta imot noen, forventer de å få relevante opplysninger for å gi tilbud og innfri forventninger. Kommunene ønsker å være godt forberedt og eventuelt ha avtale med sykehus eller andre for å få dette til. Hvis den funksjonshemmede med særlige behov er barn eller enslig mindreårig asylsøker, er det ekstra viktig å kvalitetssikre registreringen når det søkes om opphold i Norge. Statsråden sier at det kan være teknisk mulig å få dette til, men det har ikke vært vanlig. Det var greit å høre, men hun stiller videre spørsmål om dette har et formål, og om det er formålstjenlig. Da minner jeg om at i en asylintervjusituasjon blir det spørsmål om å skrive ned kompetanse, språkferdigheter og utdanning – en spørsmål etter en rekke opplysninger vedrørende personen. Jeg mener at det også må være relevant å trekke inn helsesituasjonen.

For befolkningen for øvrig gjelder personopplysningsloven og personvern, men man oppbevarer også helseopplysninger i samtykke med personen det gjelder, det er en vanlig sak. Når jeg går til fastlegen, eller andre skal ha et sykehusopphold, finnes det relevante arkiv for dette.

Jeg forstår at det er en ekstra krevende situasjon nå, men spørsmålet fra Christoffersen og svaret fra statsråden vil forhåpentligvis gi grunnlag for og sette søkelyset på hvordan vi i Norge kan ta denne delen av ansvaret for å ta imot asylsøkere og kvoteflyktninger med særskilte behov. Det er en sak der vi får prøvd om vårt system greier å ivareta tilstrekkelig omsorg og medmenneskelighet. En dag for funksjonshemmede i FN-systemet må ikke bli bare ord og festtaler, det må vises konkret. Jeg takker for svaret og ser fram til et videre samarbeid hvis vi kan greie å forbedre dette enda mer.

Ole M i c T h o m m e s s e n hadde her overtatt presidentplassen.

Stein Erik Lauvås (A) [17:41:23]: Jeg vil også takke interpellanten for å sette et viktig spørsmål på dagsordenen.

Så har jeg lyst til å si at jeg synes innlegget til representanten Toskedal var bra, spesielt siste del, der han korrekt

peker på at det finnes muligheter i Norge i dag ifølge helse-lovgivningen for at man faktisk kan både innhente og oppbevare dette på en relativt god måte. Det gjelder oss alle, så det vil være fullt mulig.

Det er et todelt spørsmål som stilles av interpellanten. Om statsråden velger å være en smule byråkratisk når det gjelder første del av spørsmålsstillingen, burde det være mulig å være noe mer politisk i det jeg ser på som andre del av spørsmålet i interpellasjonen. Det handler om hvordan statsråden ser at Norge kan ta sin del av ansvaret for flyktninger med funksjonsnedsettelse når vi tar imot kvoteflyktninger for bosetting hos oss. Det synes jeg statsråden kunne svare på. Det er mer en politisk sak.

Så vil jeg bare nevne at statsråden var inne på – i hvert fall i det første innlegget sitt – at det var en del kommuner som vegret seg for å bosette flyktninger med funksjonsnedsettelse. De fryktet for kommuneøkonomien. Det er også en politisk sak. Det kan statsråden være med og hjelpe. Spørsmålet er om statsråden er villig til også å se på det, enten disse kommunene måtte være store eller små.

Bente Stein Mathisen (H) [17:43:23]: Jeg vil også takke interpellanten, Lise Christoffersen, for å ha tatt opp en veldig viktig sak. Som interpellanten sa, er de funksjonshemmede flyktningene og asylsøkerne de mest sårbare av de sårbare. Og som hun også sa, de står bakerst i køen og blir kanskje ikke registrert og får opphold. Det gjelder også kvoteflyktninger. Det er viktig, tenker jeg, at Norge tar sin del av ansvaret her og at vi gjør hva vi kan for å hjelpe dem som kommer til landet vårt og at vi får til en god integrering.

Jeg opplevde ikke at statsrådets svar var så lite imøtekommende og negativt som Christoffersen gjorde. Jeg opplevde at statsråden nettopp sa at de som kommer til landet har like rettigheter som alle andre som kommer og søker asyl og skal ha opphold her, og at det på mottakene legges til rette for helsetilbud. Vi har registreringssystemer som fanger opp dem som trenger noe ekstra, både av tilrettelegging og helsehjelp. Jeg har selv i mitt tidligere liv som ansatt i en kommune vært med og hatt ansvaret for helsetilbud på mottak, hvor vi også hadde funksjonshemmede. Det er klart at vi i dag har en helt ekstraordinær situasjon på mottakene våre. De er overfylte, vi har ikke alle ting på plass. Men når man avdekker behov, er jeg ganske sikker på at man gjør det man kan for å imøtekomme denne gruppen som trenger støtte, tilrettelegging og også helsehjelp for å kunne fungere best mulig, lære seg språk, komme inn i det norske samfunnet og fungere på en så god måte som mulig, akkurat sånn som alle andre i det norske samfunnet som strever med sine funksjonsnedsettelse.

Jeg synes også det er en god idé at man tar kontakt med de funksjonshemmedes organisasjoner og får både tips, drahjelp og støtte til hvordan vi kan gjøre dette arbeidet enda bedre.

Karin Andersen (SV) [17:45:32]: Jeg vil også takke interpellanten for å ta opp en viktig sak.

Det er åpenbart at hvis du har funksjonsnedsettelse og opplever at landet ditt kommer i krig, så er du selvfølgelig

i en mer sårbar situasjon enn andre, men det er også på det rene at svært mange blir skadet og får funksjonsnedsettelse av krig. Derfor er det med en smule forferdelse SV har sett på de signalene som regjeringen og samarbeidspartiene kom med helt i starten, nemlig at man skulle endre kriterier bl.a. for uttak av kvoteflyktninger, slik at det var de mest integrerbare som skulle komme til Norge – ergo de som kunne forsørge seg selv og ikke hadde problemer. Det er jo helt i motstrid til det som krig handler om, dessverre. Det handler om at noen blir skadet og ødelagt, og da burde vel den som skal hjelpe, være opptatt av å hjelpe dem som trenger det mest, og ikke være mest opptatt av sine egne behov. Her setter man jo på en måte helperen i sentrum.

Vi hadde en sak i fjor der regjeringen påsto at man ikke kunne ta imot 123 syriske syke, skadde krigsflyktninger fordi kommunene i Norge ikke kunne ta imot dem. Da fremmet vi et forslag etter at vi hadde undersøkt med kommunene. Det var bare åtte kommuner som var spurt – kommunene var altså ikke spurt. Vi gjorde en undersøkelse i de store kommunene, og det var kapasitet i de store kommunene til å ta imot disse flyktningene, men regjeringen ville ikke høre. De skyldte på kommunene. Nettverket for kommunene som jobber med dette, var åpne om at dette kunne de faktisk klare, men det var regjeringen som hadde hindret det. Man ønsket altså ikke å hjelpe dem som hadde det aller vanskeligst.

Jeg hører at statsråden har etiske betenkeligheter med å registrere mennesker med ulike typer skader. Det er bra, men jeg får en lei følelse av at denne betenkeligheten blir brukt som en unnskyldning for ikke å hjelpe dem som faktisk trenger det. For å si det sånn – det må være noen etiske betenkeligheter ved å ha regler som prioriterer dem som kan klare seg best. Det er det ene. Det andre er at det faktisk er muligheter til å komme rundt dette hvis man ønsker det. FNs høykommissær ber oss jo nettopp om det, som de gjorde den gangen om å ta imot de 123. Nå har vi en medisinsk kvote, og jeg går ut fra at den skal tas ut på et eller annet vis. Da må man registrere dette på et eller annet vis. Hvilke betenkeligheter som ikke eksisterer for den gruppa som skal tas ut etter medisinske kriterier, men som plutselig eksisterer for andre som ikke blir tatt ut, er litt vanskelig å forstå. Man klarte jo å avvise disse 123 som FN faktisk hadde fortalt oss trengte mest hjelp, uten etiske betenkeligheter den gangen. Jeg føler at man her bruker regelverket til å obstruere at man faktisk går inn og hjelper flere av dem som enten opplever en krigssituasjon og har en funksjonsnedsettelse fra før, eller får det i krigen.

En av de første sakene jeg jobbet med som stortingsrepresentant, handlet om en etiopisk barnesoldat som hadde trakkert på en landmine og blitt blind. Han hadde kommet seg til Norge. Vi holdt på i ti år med den saken før vedkommende fikk opphold i Norge. Da var også argumentasjonen slik som jeg hører i dag: Hvis vi ga opphold til dette mennesket, ville jo alle blinde barnesoldater i hele verden komme til Norge og søke asyl, og det måtte vi hindre. Er det noen som trenger vår beskyttelse, så må det vel være eksempelvis barn som har blitt tvunget til å bli barnesoldater, og som skader seg i krigen og blir blinde. Det hører med til historien at dette mennesket

etter god hjelp fra Blindeforbundet i dag er i full jobb i Norge.

Det er sånn at dette faktisk også kan ende opp med det regjeringen er opptatt av, som heter god integrering – det er SV opptatt av også – men en litt mer åpen holdning til å kunne prioritere dem som faktisk er aller mest utsatt for krig og forferdelse, hadde jeg håpet at regjeringen hadde. Jeg registrerer at Kristelig Folkeparti deltar i debatten og er innstilt på det. Det gir i hvert fall et lite håp.

Lise Christoffersen (A) [17:50:56]: Jeg vil få lov til å takke for debatten. Det er et viktig tema som kanskje kunne fortjent at vi hadde hatt en enda lengre debatt, men jeg oppfatter tross alt en del positive signaler fra salen. Jeg synes den invitasjonen som representanten Toskedal kom med, som jo er representant for et av flertallspartiene i Stortinget, lover godt. Det jobbes fra regjeringas side med en ny handlingsplan for personer med nedsatt funksjonsevne. Kanskje flyktninger med nedsatt funksjonsevne hadde fortjent en plass i den nye handlingsplanen. Jeg oppfatter også Høyres Bente Stein Mathisen som positiv til å fortsette å jobbe med disse spørsmålene.

Det har vært snakket om kommuner og kommuneøkonomi. Jeg var selv ordfører i Drammen kommune da vi hadde situasjonen på Balkan, og det var sånn som Karin Andersen sa fra talerstolen, at vi jobbet sammen på tvers av kommunegrensene. Drammen kommune, som kanskje hadde en sterkere og bedre helsetjeneste for personer med psykiske problemer, tilbød seg å bidra overfor andre kommuner som ikke hadde et like bra tilbud. Kommuner som hadde overskudd på boliger, sa seg villig til å bidra med det, så det går an for kommunene å samarbeide.

Helt på tampen av debatten hadde det kanskje vært greit å minne om en del personlige historier som illustrerer hva dette handler om, at det ikke bare er tall og statistikk. Ett eksempel er Sara på 17 år fra Sør-Sudan som i sitt unge liv var vitne til voldtekt, drap, kidnappinger, hun flyktet med familien som ble splittet, og mistet alle unntatt bestemor. Sara er funksjonshemmet. Hun gikk til fots, med store problemer og smerter, sammen med bestemor og kom til en flyktningleir i Etiopia, hvor hun nå er. Alle vil hjem derfra, men det er helt umulig, for alt er ødelagt der de kom fra. Hun er ikke trygg i flyktningleiren. Jeg så at statsråden var på flyktningleirbesøk i forrige uke og sa at hun hadde inntrykk av at de hadde det bra. Sara har det ikke bra i den flyktningleiren som hun er i, i Etiopia, for ondskapen finnes også der. Hun ble voldtatt i leiren, ble gravid. Nå er hun en funksjonshemmet mamma og uten håp. Vi kunne gitt sånne som henne et håp. Vi kunne gitt Sara et håp.

Så har vi et annet eksempel i Sally Kamara, 19 år, opprinnelig fra Sierra Leone, som sitter i rullestol, men bor i Norge. Hun er et fyrverkeri av energi og tiltakslust og startet 15 år gammel egen bedrift. Nå, som 19-åring, driver hun en egen hjelpeorganisasjon som sender tekniske hjelpemidler til Sierra Leone. Hun viser at de menneskene vi her snakker om, ikke bare er en byrde, men faktisk også kan tilføre det norske samfunnet noe positivt i form av sine ressurser.

Statsråd Sylvi Listhaug [17:54:21]: Takk for en god og viktig debatt. Jeg hører representanten Andersen tillegge meg en rekke meninger og holdninger som jeg overhodet ikke kjenner meg igjen i. Det må være lov å være opptatt av personvern uten at man da blir stemplet med at man er opptatt av andre ting og bruker det som et skalkeskjul. Jeg bruker det ikke som et skalkeskjul. Jeg er opptatt av personvern.

Registrering vil kunne være i strid med personopplysningsloven, som jeg var inne på, og det synes jeg er viktig å få fram. Det er også sånn at IMDi har tilgang på informasjon om helseutfordringer som måtte ligge i saken. Det er viktige opplysninger når disse personene skal bosettes i kommunene, for det er klart at hvis vi ikke har kjennskap til den typen opplysninger, er det jo heller ikke noen grunn til at det skal være vanskelig å bosette disse personene når man skal bosette.

Norge tar et ganske stort ansvar når det gjelder å bosette personer med funksjonsnedsettelse. Vi har faktisk økt antallet som blir bosatt, de siste årene. Det har vært vanlig med 20 medisinske plasser på den kvoten. Både i 2015 og nå i 2016 har man gått inn for 60 plasser. Jeg vil mene at Norge gjør en god innsats der.

Så kan man alltid diskutere kommuneøkonomi. Det gjør man også i disse sakene. Det som er helt klart, er at det er de mellomstore og de store som tar de som er spesielt tunge, og de som har store utfordringer, de mest ressurskrevende. Det henger nok sammen med at det er lettere, som sagt, å gi dem et tilbud der. Jeg vil også si at kommunene over hele landet tar imot personer med mindre funksjonsnedsettelse.

Dette har vært en viktig debatt som vi selvfølgelig må ta med oss innspill fra videre. Nå er det sånn at vi må jobbe for å gi også disse personene et bedre tilbud ute på mottakene, men jeg ber også om forståelse for at det siste halvåret har vært forholdsvis krevende for dem som har jobbet i dette systemet, der faktisk førsteprioriteten har vært å gi de personene som kommer til Norge, tak over hodet og de tjenestene som er nødvendig for å gi dem akseptable forhold.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 12.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Da er Stortinget klar til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidentskapet hadde innstilt:

1. Stortinget ber regjeringen bruke den kompetansen den har etter gjeldende lovgivning til å fritta nåværende og tidligere tjenestemenn for taushetsplikt overfor granskingskommisjonen for brannen på Scandinavian Star.
2. Stortinget ber alle offentlige myndigheter å stille til rådighet for kommisjonen ethvert materiale som kommisjonen anser kan være av interesse for saken.

Votering:

Presidentskapets innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2

Presidentskapet hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

L o v
om granskingskommisjonen for brannen på
Scandinavian Star

§ 1

Granskingskommisjonen nedsatt av Stortingets presidentskap i henhold til Stortingets vedtak 12. mai 2015, for å granske brannen på Scandinavian Star, kan foruten å begjære bevisopptak etter domstolloven § 43 mv., innhente bevis etter reglene i denne lov.

§ 2

Den som innkalles til avhør, plikter å møte for kommisjonen og avgi forklaring. Forklaringen avgis for lukkede dører. Tvisteloven §§ 22-1 til 22-11 og 24-4 gjelder tilsvarende. Kommisjonen kan kreve at den som avgir forklaring, avlegger forsikring som nevnt i tvisteloven § 24-8 fjerde ledd. Tvisteloven §§ 24-8 første til tredje ledd, 24-10 annet ledd og 25-5 fjerde ledd gjelder tilsvarende. Etter anmodning fra den som avgir forklaring, kan kommisjonen beslutte at vedkommendes identitet ikke skal gjøres kjent.

Kommisjonen kan kreve at den som besitter et skriftlig bevis, fremlegger det for kommisjonen. Kommisjonen kan ikke kreve fremlagt de deler av et dokument som inneholder noe som besitteren ville være utelukket fra eller fritatt for å avgi forklaring om.

Annet ledd gjelder tilsvarende for plikten til å fremlegge eller gi adgang til andre ting som kommisjonen beslutter å undersøke.

§ 3

Etter at vedkommende er gitt adgang til å uttale seg, kan kommisjonen gi pålegg etter § 2 ved kjennelse, jf. tvisteloven § 19-1 annet ledd bokstav d. Kjennelsen kan ankes til Høyesteretts ankeutvalg, jf. tvisteloven § 30-1 annet ledd. Tvisteloven § 30-9 gjelder tilsvarende.

Når en person ved rettskraftig kjennelse er gitt et pålegg etter § 2, gjelder tvisteloven §§ 24-5 og 26-8 tilsvarende. Etter at vedkommende er gitt adgang til å uttale seg, kan kommisjonen ilegge den som ikke etterkommer et rettskraftig pålegg, rettergangsstraff eller erstatningsplikt etter domstolloven §§ 205, 206, 207 og 209. Kommisjonens avgjørelse kan ankes til Høyesteretts ankeutvalg, jf. første ledd annet og tredje punktum.

§ 4

Om straffansvar for uriktig forklaring for kommisjonen

eller den som opptar forklaring for kommisjonen, gjelder straffeloven § 221 tilsvarende.

§ 5

Om godtgjørelse til den som etterkommer et pålegg etter § 2, gjelder lov 21. juli 1916 nr. 2 om vitners og sakkynndiges godtgjørelse mv. tilsvarende. Kommisjonens avgjørelse kan ikke ankes.

§ 6

Loven trer i kraft straks.

Votering:

Presidentskapets innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til annen gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten er det satt fram to forslag. Det er forslagene nr. 1 og 2, fra Janne Sjelmo Nordås på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringa sikre avbøtande tiltak til landbruket over statsbudsjettet, slik at dei kompenserande midlane for bortfallet av eksportstøtta vert auka gradvis etter kvart som eksportvolumet fell fram mot 2020.»

Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ble med 49 mot 43 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 18.08.38)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber om at utfasing av eksportstøtta til jordbruksprodukt vert gjennomført innan 2020, i tråd med WTO sitt vedtak av 19. desember 2015.»

Kristelig Folkeparti, Venstre og Sosialistisk Venstreparti har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ble bifalt med 49 mot 43 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 18.09.03)

Komiteen hadde innstilt:

Meld. St. 29 (2014–2015) – om globalisering og handel. Muligheter og utfordringer for Norge i handelspolitikken – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Under debatten er det satt frem ett forslag. Det er forslag nr. 1, fra Bård Vegar Solhjell på vegne av Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjenoppta planene om forskningstokt i Antarktis.»

Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble bifalt med 49 mot 43 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 18.09.57)

Komiteen hadde innstilt:

Meld. St. 32 (2014–2015) – om norske interesser og politikk i Antarktis – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 5

Komiteen hadde innstilt:

Meld. St 33 (2014–2015) om norske interesser og politikk for Bouvetøya – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 6

Komiteen hadde innstilt:

Meld. St. 36 (2014–2015) – om Noregs deltaking i den 69. ordinære generalforsamlinga i Dei sameinte nasjonane (FN) – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 7

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 13 (2015–2016) – årsrapport for virksomheten til Stortingets delegasjon for arktisk parlamentarisk samarbeid for perioden 12. september 2014–12. september 2015 – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 8

Komiteen hadde innstilt:

Meld. St. 6 (2015–2016) – om nordisk samarbeid – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 9

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 18 (2014–2015) – om årsrapport fra Stortingets delegasjon til Nordisk råd for 2. halvår 2014–1. halvår 2015 – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 10

Presidenten: Under debatten har Else-May Botten satt fram et forslag på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til grunn at lovfesting av regionale styrer i Innovasjon Norge opprettholdes.»

Komiteen hadde innstilt:

I

Prop. 89 L (2014–2015) Endringer i lov om Innovasjon Norge (eierforhold og forvaltning av selskapet) sendes tilbake til regjeringen.

II

Stortinget ber regjeringen legge frem en ny proposisjon om endringer i lov om Innovasjon Norge.

III

Stortinget ber regjeringen legge til grunn at dagens eierstruktur i Innovasjon Norge beholdes.

IV

Stortinget ber regjeringen legge til grunn at lovfesting av regionale styrer i Innovasjon Norge opphører.

V

Stortinget ber regjeringen legge til grunn at Innovasjon Norge skal ha et styre på minst 9 medlemmer.

VI

Stortinget ber regjeringen legge til grunn at eiernes ansvar for økonomiske forpliktelser i Innovasjon Norge begrenses i tråd med forslaget i Prop. 89 L (2014–2015) Endringer i lov om Innovasjon Norge (eierforhold og forvaltning av selskapet).

Presidenten: Det voteres alternativt mellom komiteens innstilling til IV og forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet.

Sosialistisk Venstreparti har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til IV og forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ble innstillingen bifalt med 53 mot 37 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 18.12.21)

Presidenten: Det voteres så over komiteens innstilling til I–III samt V og VI.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 11

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker i ratifikasjon av protokoll av 20. mai 2015 om endring av frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Serbia.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: I sak nr. 12 foreligger det ikke noe voteringstema.

Sak nr. 13 [18:13:11]

Referat

- (130) Transport- og kommunikasjonskomiteen melder å ha valgt Nikolai Astrup til leder, Eirik Sivertsen til første nestleder og Abid Q. Raja til andre nestleder
Enst.: Vedlegges protokollen.
- (131) Representantforslag fra stortingsrepresentanten Trond Giske, Christian Tynning Bjørnø, Marianne Aasen, Tone Merete Sønsterud, Martin Henriksen, Torgeir Micaelsen og Ingvild Kjerkol om en styrket innsats mot mobbing i skolen (Dokument 8:38 S (2015–2016))

Enst.: Sendes kirke-, utdannings- og forskningskomiteen som forelegger sitt utkast til innstilling for familie- og kulturkomiteen til uttalelse før innstilling avgis.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet.

Audun Lysbakken har bedt om ordet før møtet heves, i henhold til forretningsordenens § 54 andre ledd. Presidenten samtykker i at representanten får ordet, og gir dermed ordet til Lysbakken som har en taletid på inntil 5 minutter, også det i henhold til § 54.

Ad utsending av asylsøkere til Russland

Audun Lysbakken (SV) [18:14:08]: Jeg vil takke for muligheten til å stille spørsmål til statsråd Sylvi Listhaug i forbindelse med rapportene om at utsendelser av asylsøkere nå er i gang fra Finnmark til Russland.

Det er stor uro rundt hva slags kriterier som nå legges til grunn for retur til Russland, og FNs høykommisær for flyktninger har for få dager siden kommet med krass kritikk av Norge. I denne situasjonen er det nødvendig for Stortinget å få innsyn i hva slags grupper av asylsøkere som nå returneres til Russland, og få et grunnlag for å ta stilling til om vi mener Norge handler innenfor eller utenfor folkeretten.

Norsk organisasjon for asylsøkere har sammen med Helsingforskomiteen og Amnesty alarmert Høykommisæren om den nye norske praksisen med i praksis å avvise asylsøkere som kommer inn i Norge over den norsk-russiske grensen – en praksis som de mener er i strid med retten til å søke asyl. Europasjefen til FNs høykommisær for flyktninger uttalte til NTB fredag 15. januar at Russland ikke er et trygt land for retur. Jon Ole Martinsen, seniorrådgiver i NOAS, sier til NRK 17. januar

at han «frykter at konsekvensen er at vi sender folk til døden».

Tidligere denne måneden har det også kommet fram kraftig kritikk fra interne debatter i UDI. Vi har fått bekymringer i dag fra en rekke advokater. Alt kretser rundt spørsmålene om det er sånn at også mennesker med korte opphold, mennesker som kan ha reelt beskyttelsesbehov, som har brukt Russland som en fluktrute, avskjæres fra muligheten til både å søke om asyl og å ha en reell klage-mulighet i Norge, og om vi risikerer å sette oss i en situa-sjon der syriske asylsøkere sendes tilbake til Russland. Vi må stole på at regimet i Russland – som jo som kjent er svært positivt innstilt til regimet i Syria – ikke sender flyktninger tilbake til Syria.

Russland er nylig dømt i Den europeiske menneskeret-tighetsdomstolen for å ha nektet syriske flyktninger tilgang til asylprosedyre og for i stedet å ha forsøkt å sende dem til Syria.

De opplysningene som nå kommer fra advokater og or-ganisasjoner, tyder på at Norge i praksis har innført en regel som gjør at ingen som passerer grensen over Stor-skog, får en reell behandling av sine asylsøknader. Det vil si at f.eks. syriske flyktninger som kun har vært i Russland i noen dager på gjennomreise, kan returneres dit.

Det er ingen som er imot at asylsøkere som har hatt langvarig eller har lovlig opphold i Russland, eller asylsø-kere som kommer fra land der det åpenbart ikke er behov for beskyttelse, raskt sendes tilbake over grensen. Men hvis mennesker med reelt beskyttelsesbehov havner i en situasjon der de aldri får sin søknad behandlet, eller blir returnert videre til et land der de kan bli utsatt for forføl-gelse eller overgrep, bryter Norge med våre internasjonale forpliktelser.

Jeg vil også legge til at SVs gruppe i dag har vært i kon-takt med flere advokater som er dypt bekymret for hvor-dan asylsaker nå behandles. Det gjelder særlig den ikke-eksisterende klageadgangen, som de mener er i konflikt med Den europeiske menneskerettighetskonvensjonens ar-tikkel 13 om effektive rettsmidler og retten til å få prøvd sin sak.

Det er en svært alvorlig kritikk og veldig viktige spørs-mål som rettes til regjeringen. Jeg forventer derfor klare og ærlige svar fra statsråden, og jeg ønsker å stille følgende spørsmål:

Kan statsråden forsikre Stortinget om at norske myn-digheter nå ikke sender tilbake flyktninger som risikerer å bli videresendt til et land hvor de blir utsatt for for-følgelse, tortur, umenneskelig behandling eller død – som våre internasjonale konvensjoner og forpliktelser krever av oss?

Kan statsråden opplyse Stortinget om hvorvidt det planlegges utsending av syriske asylsøkere uten varig oppholdstillatelse i Russland, f.eks. personer som har kort-varige tillatelser som turistvisum eller flerinnreisevisum, som omtalt i regjeringens instruks?

Vil den kraftige kritikken Norge har fått fra FN, føre til noen form for ny gjennomgang av det aktuelle lovverket og den aktuelle instruks for å sikre at norsk politikk sam-svarer med det som er våre internasjonale forpliktelser?

Statsråd Sylvi Listhaug [18:19:24]: I en tid da vi opp-lever stort press på vårt asyl- og mottakssystem, er det vik-tig at personer som ikke har rett til opphold i Norge, f.eks. fordi de har hatt opphold i et trygt tredjeland, får en rask avgjørelse av saken sin, med påfølgende rask retur.

Som Stortinget er kjent med, var det en dramatisk øk-ning i antall asylsøkere som kom til Norge over Storskog i fjor høst. Tilstrømmningen skapte et enormt press på regist-rerings- og mottakskapasiteten og truet hele asylsystemet. Det var helt nødvendig for norske myndigheter å snu ut-viklingen på Storskog. Lovendringene og instruksene fra i fjor høst var sentrale tiltak og bidro til at norske myndig-heter fikk kontroll over situasjonen. Jeg er glad for at et bredt flertall på Stortinget sto bak lovendringene, som har bidratt til at det ikke er kommet asylsøkere over Storskog siden 30. november i fjor.

Det er viktig å understreke at det sentrale vilkåret for å returnere en person til et tredjeland er at personen ikke risikerer å bli utsatt for behandling i strid med Den euro-peiske menneskerettighetskonvensjonen artikkel 3 eller å bli sendt videre til et land hvor vedkommende risikerer slik behandling. Folkeretten oppstiller ikke noe krav om at man i tillegg må få behandlet sin asylsøknad i landet man retur-neres til. Derfor endret vi utlendingsloven i fjor høst, slik at dette vilkåret ble tatt ut av loven.

Regjeringen mener at Russland for de fleste tredje-landsborgere er et trygt land, der det normalt ikke forelig-ger fare for at man blir utsatt for umenneskelig behandling eller blir videresendt til et land med en slik risiko. Utgangs-punktet er derfor at en asylsøknad skal nektes realitetsbe-handlet dersom utlendingen har hatt opphold i Russland. Utlendingsmyndighetene må foreta en konkret vurdering i den enkelte sak. Dette er utgangspunktet for Justis- og be-redskapsdepartementets instruks til Utlendingsdirektora-tet og Utlendingsnemnda om behandlingen av asylsøknader fra personer som har hatt opphold i Russland.

Når personer uten rett til opphold i Norge returneres til andre land, vil det i de fleste tilfeller innebære at de retur-neres til vanskeligere forhold enn det de har levd under i Norge, simpelthen fordi Norge er et av de beste landene i verden å bo i. Dette betyr likevel ikke at vi ikke kan eller bør gjennomføre slike returer. For søkere som har visum til Russland av kortere varighet og kommer fra et områ-de hvor situasjonen vurderes som noe mer utrygg, kan det være nødvendig med en ytterligere vurdering av den kon-krete faren ved retur. Jeg har fått opplyst fra Politiets ut-lendingsenhet at alle som skal uttransporteres på det nåvæ-rende tidspunkt, er personer som enten har multivisum til eller oppholdstillatelse i Russland.

Jeg har mottatt et brev fra UNHCR, hvor de uttrykker sine synspunkter på lovendringene Stortinget vedtok i fjor høst, og de etterfølgende instruksene. UNHCR er en viktig samarbeidspartner for norske myndigheter, og jeg vil der-for gå igjennom brevet grundig. Norske myndigheter vil imidlertid ikke alltid være enig i UNHCRs vurderinger. Vi skal ha et møte med UNHCR senere i januar. Dette vil være en arena for oss til å diskutere temaet. Meg bekjent er det sendt en anmodning, en såkalt «rule 39»-anmodning, til Den europeiske menneskerettsdomstolen om å stanse retu-

rer fra Norge til Russland. Jeg er ikke kjent med at domstolen har uttalt seg om saken ennå. Dette må jeg derfor komme tilbake til ved en senere anledning.

Jeg vil også bemerke at Oslo byfogdembete i desember i fjor behandlet en begjæring om midlertidig forføyning i en Storskog-sak. Saken dreide seg om en syrisk familie som hadde ankommet fra Russland og fått nektet realitetsbehandling av sin asylsøknad i Norge. Familien hadde oppholdt seg i Russland i fire dager, og retten fant at dette kvalifiserte til opphold i lovens forstand. Retten kom til at vedtakene ikke var ugyldige, da det ble lagt til grunn at det ikke var reell fare for at familien ville bli sendt videre til Syria dersom de ble returnert til Russland. Landinfo opplyste dessuten i retten at de nylig har vært i kontakt med UNHCR – dette var da i desember. UNHCR opplyste at de ikke har kjennskap til utsendelse av noen flyktninger til Syria fra Russland siden juli 2014. Det er fattet vedtak om utvisning av syriske borgere, men disse vedtakene er omgjort av overordnede domstoler.

Presidenten: Presidenten vil nå åpne for at de andre partigruppene får ordet én gang hver i inntil 3 minutter. Deretter vil spørre og statsråd få ordet én gang til i inntil 3 minutter.

Stein Erik Lauvås (A) [18:24:53]: Da Stortinget 16. november behandlet forslaget om å fjerne vilkåret om at asylsøkere må få sin søknad om beskyttelse behandlet ved retur til tredjeland, påpekte Arbeiderpartiet at forslaget ikke har vært gjenstand for høring, og at det var særdeles lite drøftet i proposisjonen. Vi valgte likevel å støtte lovendringen, men på tydelige vilkår, og jeg siterer fra representanten Helga Pedersens innlegg i den debatten:

«Fra Arbeiderpartiets side er det en forutsetning for vår støtte til forslaget at det ligger innenfor våre internasjonale forpliktelser knyttet til Flyktningkonvensjonen og Den europeiske menneskerettighetskonvensjon, slik også proposisjonen gir uttrykk for. I det ligger at det grunnleggende vilkåret for å avvise å behandle en asylsøknad og returnere søkeren til en stat der han tidligere har oppholdt seg, er at det må være trygt å returnere asylsøkeren til det aktuelle tredjelandet. Videre er det et vilkår at «non refoulement»-prinsippet i flyktningkonvensjonen skal overholdes, dvs. vern mot å bli sendt videre til et land eller et område der man er forfulgt. Med den presiseringen støtter Arbeiderpartiet forslaget.»

På bakgrunn av oppslag i media der ansatte i UDI er bekymret med tanke på instruksene som Justis- og beredskapsdepartementet utarbeidet i etterkant av lovendringen, stilte stortingsrepresentant Helga Pedersen 11. januar i år spørsmål til statsråd Listhaug om hva regjeringen har gjort for å forsikre om at instruksene om rask saksbehandling for asylsøkere som har hatt opphold i Russland, er i tråd med folkeretten. I svaret fra Listhaug heter det:

«Det er mitt og Regjeringens syn at den aktuelle instruksene er i tråd med våre folkerettslige forpliktelser. I

instruksene legges det til grunn at Russland for de fleste tredjelandsborgere er et trygt land, og at utgangspunktet er at en asylsøknad skal nektes realitetsbehandlet dersom utlendingen har hatt opphold i Russland. Utlendingsmyndighetene må likevel foreta en konkret vurdering i den enkelte sak; dersom det er konkrete holdpunkter for at en retur til Russland vil være i strid med våre menneskerettslige forpliktelser, skal asylsøknaden likevel realitetsbehandles i Norge.»

For Arbeiderpartiet er det avgjørende at asylsøkere ikke returneres i strid med våre internasjonale forpliktelser. Vi må legge til grunn at statsrådets opplysninger om at dette ikke skjer, er riktige, og vi vil påpeke at det er regjeringens ansvar at Norge på korrekt måte følger opp de internasjonale konvensjoner vi har forpliktet oss til.

Harald T. Nesvik (FrP) [18:28:01]: Først av alt vil jeg gi honnør til statsråden. Statsråden har i disse sakene vist seg å være handlekraftig i det å oppfylle stortingsflertallets forslag og de innspillene som kom i forbindelse med de forlikene som har vært her i høst. 161 av 169 representanter i denne sal har stilt seg bak de innstrammingsforslagene som har kommet på dette feltet – innstramminger som har vært helt vesentlige for å få kontroll på den situasjonen som Norge sto oppe i i høst. I den forbindelse har statsråden her nå i dag vist til at de personene som nå sendes ut, er personer som har enten multivisum eller oppholdstillatelse i Russland. Da er det helt naturlig at disse personene skal returneres. Hvis denne sal setter spørsmålsteget ved om det er riktig, vil det ha en «pull-effekt», dvs. at det i seg selv vil være med og bidra til at flyktningstrømmene igjen vil kunne begynne å komme over Storskog. Nå er det viktig at Stortinget støtter opp om de vedtak som Stortinget faktisk har fattet. Når det gjelder det folkerettslige, har statsråden fra denne talerstol nettopp påpekt at det er personer, som jeg nettopp har vært inne på, som har multivisum eller oppholdstillatelse.

Fremskrittspartiet har full tillit til at statsråden i denne saken gjør det riktige. Det er viktig at vi sender de signalene som vi gjør. Det er viktig at vi iverksetter tiltak som viser at vi har kontroll over situasjonen, og at vi også skal ha det i framtiden. Det svaret som statsråden her har gitt, er for Fremskrittspartiet fyllestgjørende, og det er riktig at man fortsetter denne praksisen.

Ingjerd Schou (H) [18:30:26]: Tilstrømmingen av asylsøkere høsten 2015 slo alle rekorder. Totalt kom det i overkant av 30 000 asylsøkere til Norge i fjor. Det er mer enn tre ganger så mange som det var antatt skulle komme, og den store majoriteten kom i årets siste halvdel. Det åpnet seg en ny fluktrute over Storskog, og på et tidspunkt kom det 120 flyktninger per dag over denne grensen. En slik situasjon innebar at hele mottakssystemet vårt kom i en krise. Derfor var det også helt avgjørende at et bredt flertall på Stortinget i november så raskt ble enige om innstramminger i utlendingsloven for å håndtere situasjonen over Storskog. Grepene som regjeringen tok, har virket. Resultatet har vært både at situasjonen har blitt håndterbar, og at de som trenger beskyttelse, får det.

For å gi beskyttelse til dem som trenger det, er det viktig at de som ikke har behov for beskyttelse i Norge, returneres. Norge vil benytte de mulighetene for retur som følger av Dublin-samarbeidet og bilaterale avtaler, inkludert tilbaketakelsesavtalen med Russland.

Det sentrale vilkåret for om en person skal kunne returneres, er om vedkommende risikerer å bli utsatt for forfølgelse, tortur eller umenneskelig eller nedverdiggende behandling. Dette vilkåret må også være oppfylt etter lovendringene. Det er også fortsatt slik at dersom det er konkrete holdepunkter for at retur til Russland vil være i strid med våre menneskerettslige forpliktelser i forbindelse med retur, så skal asylsøknaden likevel realitetsbehandles i Norge.

Til sist vil jeg si at selv om vi ser klare effekter av innstramningstiltakene, så skal lovendringene evalueres. Endringene er midlertidige i to år, før vi i Stortinget på nytt skal ta stilling til om de har virket i tråd med formålet. Det er viktig at de som trenger beskyttelse, får det. Samtidig må vi finne balansegangen som gjør at det ikke kommer unødvendig mange.

Geir Sigbjørn Toskedal (KrF) [18:32:56]: I sponstanspørretimen på onsdag tok Kristelig Folkeparti opp med statsminister Erna Solberg dette med denne instruksjonen til UDI om utsendelse av asylsøkere som har ankommet Norge fra Russland. Bakgrunnen var både reaksjoner fra jurister og medieoppslag om at dette kunne være i strid med Flyktningkonvensjonen. Det har skapt uro internt i UDI, i Amnesty, i Den norske Helsingforskomité og i Norsk organisasjon for asylsøkere, som hevdet at endringene i regelverket kunne være i strid med retten til å søke asyl, og dermed i strid med Norges internasjonale forpliktelser.

Dette bekymrer Kristelig Folkeparti. Hvis det stemmer, vil det stride mot premissene for at Kristelig Folkeparti stemte for innstrammingene i utlendingsforskriften i høst. Det har vært en grunnleggende og klar forutsetning hele veien at innstramminger og praktisering av instruksjonen ikke skal være i strid med Norges internasjonale forpliktelser. Det er en bunnplanke.

Kristelig Folkeparti var imidlertid enig i behovet for å sette inn tiltak for å få kontroll med tilstrømmingen, og vi bidro til det. Vi var også enig i tilbakesendelse til Russland av personer som ikke trenger beskyttelse fordi de har lengre oppholdstillatelse eller statsborgerskap i Russland, eller eventuelt en tillatelse som kan forlenges. La det ikke være tvil om det. Men nå ser vi på praktiseringen av den nye instruksjonen, og vi er bekymret hvis den fører til at asylsøkere sendes ut av landet uten individuell vurdering dersom de har brukt Russland som gjennomreiseland. Det har de jo gjort istedenfor å risikere livet for seg, sin familie og barn i Middelhavet. Det gjelder både de som har transittvisum, og flere av dem som har såkalt flerinnreisevisum.

Norge kan ikke sende ut personer som risikerer å bli sendt videre til områder der de risikerer forfølgelse. Det er asylinstituttets grunntanke, og det er et folkerettslig ansvar for Norge å sikre at det ikke skjer. Russland ble så sent som i oktober i fjor dømt i Den europeiske menneskeret-

tighetsdomstol for å ha brutt asylretten, og det har de gjort en mengde ganger. UNHCR, altså flyktningkommissæren, har også rapportert om flere returer fra Russland til Syria, noe også UDIs Landinfo rapporterer om angående asylbehandling i Russland. Det er derfor god grunn til å stille disse spørsmålene.

De kritiske advarslene som Norge nå får fra juridisk hold, fra FN-systemet og fra annet menneskerettighetshold, gjør at Kristelig Folkeparti mener at det er påkrevd at regjeringen ser til at praktiseringen av instruksjonen er slik som vi alle hadde tenkt, nemlig helt i tråd med Norges internasjonale forpliktelser, og at all tvil om det blir fjernet.

Liv Signe Navarsete (Sp) [18:36:08]: Senterpartiet sluttar seg, som mange andre parti, til innstrammingene som vart lagde fram i Prop. 16 L for 2015–2016, og som er følgde opp gjennom Justisdepartementet sine endringar i utlendingsforskrifta. Endringane er gjorde for å kunne møte den ekstraordinære situasjonen med ei massiv tilstrøyming av asylsøklarar over Storskog, der det viste seg at svært mange hadde opphaldsløyve i Russland og derfor ikkje fyller kravet til vern etter utlendingslova og internasjonale avtalar Noreg er forplikta av.

Senterpartiet støttar innstrammingane i utlendingslova, fordi det var heilt naudsynt å få kontroll over situasjonen over Storskog. Me veit at asylstraumen denne vegen har stansa opp. Senterpartiet har gjennom vedtaka som er gjorde, ikkje godteke å avvise asylsøklarar med reell trong for vern. Det ligg heller ikkje til grunn for vedtaka Stortinget har gjort. Det er regjeringa som har ansvaret for at praktiseringa av lovverket Stortinget har vedteke, er i samsvar med føresetnadene og dei forpliktingane Noreg har i høve til folkeretten og internasjonale konvensjonar. Dette er ein klar føresetnad for Senterpartiet si støtte til framlegget.

Hastehandsaminga av Prop. 16 L vart følgd opp av vedtak om at lovendringane som vart gjorde, skal evaluerast. Dette er naudsynt for å sikre at vårt lovverk står seg i høve til å overhalde våre forpliktingar knytte til asylretten.

Senterpartiet meiner at innstrammingane var naudsyn-te. Det er regjeringa som har ansvaret for å sikre at praktiseringa av lovverket og utforminga av det er i samsvar med dei forpliktingane Noreg har. Me tek for gitt at regjeringa tek det ansvaret, og at dei føresetnadene er varetakne av statsråden og regjeringa.

Trine Skei Grande (V) [18:38:27]: Jeg synes det er bra at vi har et storting som kan kaste seg rundt og gjøre vedtak når vi får slike utfordringer på oss. Men jeg vil påpeke at da må man også være mer varsom, da må man også være mer lydhør, for det er en grunn til at vi over tid har utviklet de grundige, gode saksbehandlingsprosedyrene vi har i Norge. Derfor er det viktig at vi er lydhøre og lytter mer til organisasjonenes innvendinger når vi gjør hastevetdakt enn etter grundige høringer og offentlig debatt.

Venstre stemte under den saken imot å instruere UNE. Grunnen til det var at UNE er den rettsstatsinstans som skal sikre at vi ikke bryter med andre lovvedtak gjort i Stortinget, med Grunnloven og med de internasjonale kon-

vensjonene vi er for. Derfor var vi veldig kritiske til at man gikk for et hastevedtak og også åpnet for å overprøve vår rettsstats sikringsinstans i samme vedtak. Jeg er redd for at vi nå har abdisert det forumet som skal sjekke at vi gjør ting skikkelig, samtidig som vi har laget en hurtigbehandlingsprosedyre, som vi ikke får sikret oss følger de internasjonale konvensjonene som vi faktisk skal følge.

Det er et stort ansvar som ligger på statsråden, som må kunne forsikre oss om at vi verken sender folk tilbake til forfølgelse og krig eller bryter noen av de internasjonale konvensjonene. Hun må også kunne love oss at vi ikke kommer til å bli dømt for det i noe forum. Jeg er for å ha et storting som kan kaste seg rundt og gjøre grep når noe utfordrer oss, men når vi setter både høringer og vedtaksprosedyrer til side og de rettsinstansene vi har laget for å kontrollere dem, til side, da gambler vi med veldig mange viktige verdier i det norske samfunnet samtidig.

Venstre støtter at de som har hatt opphold lenge i Russland, skal kunne sendes tilbake til Russland, men vi må også innrømme at Russland ikke er det landet som holder menneskerettigheter høyest. Venstre har et søsterparti i Russland, som opplever forfølgelse på mange nivå. Når vi ser hvordan de som er i politisk opposisjon i det landet, kjemper for sin rett til å kjempe politisk, står det i et grelt lys at vi nå skal sende tilbake uten den individuelle vurderinga som jeg mener alle har rett til utfra rettsstatsprinsippene vi står for.

Audun Lysbakken (SV) [18:41:47]: Svaret fra statsråden var egentlig ganske klart. Hun kan ikke gi noen forsikring knyttet til hva som vil skje med de menneskene som sendes ut av Norge, og om det vil være noen som sendes ut i strid med våre internasjonale forpliktelser. Alt regjeringen har, er et håp om at Russland har et velfungerende asylsystem.

FN sier at Russland ikke har et fungerende asylsystem. Og hvis vi skal være ærlige, vi som er i dette rommet i kveld, vet vi at Russland ikke har et fungerende asylsystem. Likevel skal vi altså lene disse alvorlige beslutningene på et håp om at det likevel er sånn.

Statsråden sier at mennesker vil bli sendt ut til vanskeligere forhold. Det er riktig, men det er ikke det som bekymrer oss. SV støtter at vi skal sende ut folk som ikke har behov for beskyttelse. Men det alle partier burde være opptatt av, er faren for at vi sender ut folk som har behov for beskyttelse. Det er de garantiene vi ikke har fått. Multivisum, f.eks., betyr bare at man har et visum for flere innreiser, ikke at man har noen form for oppholdstillatelse. De meldingene som har kommet i dag, tyder på at en nå også kan få avslag på å realitetsbehandle søknaden i Norge om en bare har turistvisum, bare har vært noen få dager på gjennomreise i Russland med det som fluktrute. Det går også tydelig fram av instruksene.

Så vil jeg be regjeringen om ikke å legge ansvaret på UDI, ikke forutsette at saksbehandlerne skal gi dette en

grundig behandling når regjeringen selv har bedt dem om ikke å gi disse sakene en grundig behandling. Jeg vil be de partiene som var med på vedtakene i november, om å slutte å si at regjeringen har ansvaret – og ferdig med det. Stortinget har gjort noen vedtak på en helt ekstraordinær måte, uten forsvarlig komitébehandling, uten å få til de merknadene som kunne lagt føringer for prosessene, uten høring og uten tid til å vurdere alternative forslag. Alle som har vært med på det, har et ansvar for konsekvensen av de vedtakene.

Vi har ingen visshet om at den praksisen Norge nå fører, er trygg. Vi har et håp om at det er trygt. Jeg deler jo det håpet – jeg håper statsråden har rett i det. Men vi vet ikke hva som er konsekvensene av regjeringens politikk, og jeg mener det understreker at den politikken er uansvarlig, og at det vedtaket Stortinget gjorde i november, var uansvarlig.

Statsråd Sylvi Listhaug [18:44:49]: Jeg har nettopp blitt gjort kjent med at det hastebrevet som advokat Halvor Frihagen sendte i går, har fått sitt svar, der vi har fått medhold av menneskerettsdomstolen, regel 39, og avgjort at det ikke er grunnlag for å be om midlertidig tiltak fra Norges side i saken som er anlagt fra en familie med asylsøkere. Det er greit å få avklart.

Så må jeg si at jeg har veldig stor forståelse for at mange ønsker å komme til Norge. Norge er et fantastisk land å bo i. Mange ønsker et bedre liv, en bedre økonomi og trygghet for sin familie og framtid. Men det i seg selv gir ikke grunnlag for opphold i Norge. Det å føre en streng og rettferdig innvandringspolitikk betyr også at vi må returnere de personene som ikke har krav på beskyttelse. Det er viktig for at vi skal ha mulighet til å ta imot alle dem som har krav på beskyttelse, som kan bli utsatt for forfølgelse i det landet de kommer fra, og som kan bli utsatt for tortur, eller oppfyller de andre premissene som Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen legger opp til.

Et bredt flertall i denne salen så behovet for at vi måtte gjøre noe for å stoppe den tilstrømmingen som var over Storskog. Vi så at det kom russiske statsborgere. Vi så at det kom personer som hadde oppholdt seg i Russland i årevis, fordi man ønsket et bedre liv i Norge. Jeg skjønner det, men jeg skjønner også at vi ikke kan ta imot alle dem som ønsker det. Derfor er konsekvensen at vi må få returnert dem som ikke har grunnlag for opphold i Norge. Det er faktisk viktig for å opprettholde asylinstituttet, noe jeg tror alle i denne salen faktisk er opptatt av. Så er det sånn at verken regjeringen eller statsråden håndterer enkeltsaker. Sånn må det være. Men jeg har tiltro til at utlendingsmyndighetene som nå gjør denne jobben, gjør den på en skikkelig og god måte. Det er en forutsetning for at vi skal gjøre dette på en god måte, og det har jeg faktisk tiltro til at vi greier.

Presidenten: Dermed er denne sekvensen over. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.